OKUL ÖNCESİ EĞİTİM GÜNLÜK PLANINDA AÇIK HAVAYA YER VERİLME DURUMLARININ İNCELENMESİ

Fadime Nagehan YANAR
211197101

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep KILIÇ

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Ocak, 2024

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM GÜNLÜK PLANINDA AÇIK HAVAYA YER VERİLME DURUMLARININ İNCELENMESİ

Fadime Nagehan YANAR
211197101
Orcid: 0000-0003-0827-5001

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep KILIÇ

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Ocak, 2023

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

FADİME NAGEHAN YANAR'ın "Okul Öncesi Eğitim Günlük Planında Açık Havaya Yer Verilme Durumlarının İncelenmesi" başlıklı tezi 24.01.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Temel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi oy birliğiyle/oy çokluğuyla, başarılı/başarısız olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Dr.Öğr.Üyesi Zeynep KILIÇ (Danışman) Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Prof.Dr. Rengin ZEMBAT Maltepe Üniversitesi	.....
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Hande ARSLAN ÇİFTÇİ İstanbul Medeniyet Üniversitesi	.....

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Tezimin yazımı sırasında derin bilgisi, olumlu bakış açısı ve destekleyici tavrı ile her zaman yanımda hissettiğim tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Kılıç'a, bu süreçte "acaba" dediğim her an yardımıma koşan süper kahramanlarım eşim ve anneme, birlikte oynayacağımız oyunlardan fedakârlık yaparak sabırla bekleyen evlatlarım Asya ve Ali'ye, tüm çalışmalarım sırasında ayak ucumdan hiç ayrılmayan tüylü dostum Şerbet'e yürekten teşekkürlerimi sunarım.

Fadime Nagehan YANAR

Ocak 2024

ÖZET

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM GÜNLÜK PLANINDA AÇIK HAVAYA YER VERİLME DURUMLARININ İNCELENMESİ

Fadime Nagehan Yanar
Yüksek Lisans Tezi
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Kılıç
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024

Bu araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılı güz döneminde İstanbul ili Çekmeköy ilçesindeki okullarda çalışmaya devam eden 23 okul öncesi öğretmeniyle yapılmıştır. Öğretmenlerin eğitim planlamalarında yer alan güne başlama zamanı, oyun zamanı ve etkinlikleri ne sıklıkta açık havada geçirdiklerini, bu sıklığı etkileyen faktörleri belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma verileri araştırmacı tarafından geliştirilen haftalık eğitim planı değerlendirme formu aracılığı ile birbirini takip eden sekiz hafta boyunca toplanmıştır. Sonuçlar genel olarak bakıldığında güne başlama zamanı ve oyun zamanı çoğunlukla sınıf içi mekânda gerçekleştirilmektedir. Öğretmenlerin açık havada gerçekleştirmeyi planladıkları etkinlik sayıları toplamı, uyguladıkları etkinlik sayılarından fazladır. Öğretmenlerin açık havada uygulamayı planladıkları etkinlik türleri incelendiğinde oyun etkinlikleri ve hareket etkinliklerinin sayısı diğer etkinlik türlerine kıyasla yüksek çıkmıştır. Okuma Yazmaya Hazırlık etkinlik türüne ise hiç yer verilmediği dikkat çekmiştir. Öğretmenlerin açık havada etkinlik yapmalarını etkileyen faktörler incelendiğinde çoktan aza doğru mevsim, hava sıcaklığı, bahçe olanakları, etkinlik içeriği, öğretmen tercihi, tam gün eğitim verilmesi, hastalıklar, çocuk kıyafetleri ve diğer şeklindedir.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi, açık hava, eğitim planı.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE INCLUSION OF OUTDOOR IN PRESCHOOL EDUCATION DAİLY PLAN

Fadime Nagehan Yanar
Master Thesis
Department of Basic Education
Preschool Education Master's Program with Thesis
Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Zeynep Kılıç
Maltepe University Graduate School, 2024

This research was conducted in the fall semester of the 2023-2024 academic year with 23 preschool teachers who continue to work in schools in Çekmeköy district of Istanbul. Starting time of the day, play time and time, which are included in teachers' educational plans how often they spend activities outdoors and the factors affecting this frequency. Research data were collected for eight consecutive weeks through the weekly training plan evaluation form developed by the researcher. When the results are analyzed in general, the starting time of the day and playtime are mostly carried out in the classroom. The total number of activities that teachers plan to carry out outdoors is more than the number of activities they implement. When examined Types of activities that teachers plan to implement outdoors, the number of game activities and movement activities was higher compared to other activity types. It was noted that there were no activities in the activity type of Preparation for Reading and Writing. When the factors affecting teachers' implementation of outdoor activities were analyzed, from most to least, season, air temperature, garden facilities, activity content, teacher preference, full-day education, illnesses, children's clothes and other.

Key Words: Preschool, outdoor, education plan.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii

TEŞEKKÜR iv

ÖZET v

ABSTRACT vi

TABLOLAR LİSTESİ x

KISALTMALAR xi

1. GİRİŞ 1

1.1 Problem 1

1.2 Amaç 3

1.3 Önem 4

1.4 Varsayımlar 9

1.5 Sınırlıklar 9

1.6 Tanımlar 9

2. GENEL BİLGİLER 11

2.1 Okul Öncesi Eğitim Programı 11

2.2 Okul Öncesi Eğitim Programlarının Tarihi ve Programların Açık Hava ile Bağlantısı 12

2.2.1 1952 okul öncesi eğitim programının açık hava bağlantısı 12

2.2.2 1989 okul öncesi eğitim programının açık hava bağlantısı 13

2.2.3 1994 okul öncesi eğitim programının açık hava bağlantısı 13

2.2.4 2002 okul öncesi eğitim programının açık hava bağlantısı 14

2.2.5 2006 okul öncesi eğitim programının açık hava bağlantısı 14
2.2.6 2013 okul öncesi eğitim programı ve açık hava bağlantısı..... 15
2.3. Okul Öncesi Eğitim Mekânları 38
2.3.1 İç mekân 39
2.3.2 Dış mekân 39
2.4. Okul Öncesi Eğitim ve Açık Hava Bağlantısı 40
2.5. Alanda Yapılan Araştırmalar 47
2.5.1. Ulusal araştırmalar 47
2.5.2. Uluslararası araştırmalar 50
3. YÖNTEM 55
3.1 Araştırma Modeli 55
3.2 Çalışma Grubu 55
3.3 Veriler ve Toplanması 57
3.3.1. Veri toplama araçları 57
3.3.2. Veri toplama süreci 59
3.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 60
4. BULGULAR VE TARTIŞMA 61
4.1 Bulgular 61
4.1.1 Güne başlama zamanını açık havada gerçekleştirme sıklığına ilişkin bulgular 61
4.1.2 Oyun zamanını açık havada gerçekleştirme sıklığına ilişkin bulgular 63
4.1.3 Eğitim planlarında açık havada etkinliklere yer verilme ve uygulanma sıklığına ilişkin bulgular 64
4.1.4 Etkinliklerin açık havada uygulanma durumunu etkileyen olumlu ve olumsuz faktörlere ilişkin bulgular..... 68
4.2. Tartışma 76
4.2.1 Güne başlama zamanını açık havada gerçekleştirme sıklığına ilişkin tartışma 76

4.2.2. Oyun zamanını açık havada gerçekleştirme sıklığına ilişkin tartışma 78
4.2.3. Eğitim planlarında açık havada etkinliklere yer verilme ve uygulanma sıklığına ilişkin tartışma 79
4.2.4 Etkinliklerin açık havada uygulanma durumunu etkileyen olumlu ve olumsuz faktörlere ilişkin tartışma 80

5.SONUÇ ve ÖNERİLER 84

KAYNAKLAR 88

EKLER 98

Ek- 1 Katılım Kabul Formu 98

Ek- 2 Öğretmen Demografik Bilgi Formu 100

Ek- 3 Haftalık Eğitim Planı Değerlendirme Formu 101

Ek-4 Öğretmen Takip Çizelgesi 103

Ek-5 Etik Kurul Kararı 104

Ek-6 T.C. İstanbul Valiliği Anket ve Araştırma İzni 105

ÖZGEÇMİŞ 106

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Bilgileri 56

Tablo 2. Güne Başlama Zamanını Sınıf İçi/İç Mekân ve Açık Hava/Okul Bahçesinde Gerçekleştirme Sıklığına İlişkin Bulgular 61

Tablo 3. Oyun Zamanını Sınıf İçi/İç Mekân ve Açık Hava/Okul Bahçesinde Gerçekleştirme Sıklığına İlişkin Bulgular 63

Tablo 4. Eğitim Planlarındaki Etkinliklerin Açık Havada Planlanma ve Uygulanma Sıklığına İlişkin Bulgular 65

Tablo 5. Etkinlik Türlerinin Açık Havada Planlanmasına ve Uygulanmasına İlişkin Toplam Bulgular 67

Tablo 6. Etkinliklerin Açık Havada Uygulanma Durumunu Etkileyen Olumlu ve Olumsuz Faktörlere İlişkin Bulgular 69

Tablo 7. Etkinliklerin Açık Havada Uygulanma Durumunu Etkileyen Faktörlere İlişkin Olumlu ve Olumsuz Açıklamaların Genel Özellikleri 70

KISALTMALAR

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

OBADER : Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi

UNICEF : United Nations International Children's Emergency Fund

1. GİRİŞ

1.1 Problem

Okul öncesi dönemde açık hava ortamlarında olmak ve zaman geçirmek çocuklar tarafından mutluluk verici bir deneyim olarak ifade edilmektedir (Aksoy ve Baran 2010; Kılıç, 2013; Yılmaz, 2017). Bu mutluluk verici deneyim aynı zamanda çocuk açısından fiziksel ve duygusal sağlığın korunması için de önemlidir (Kılıç ve Burçak, 2023). Açık hava ortamında çocuklar risk alma, değerlendirme yapma gibi becerilerini geliştirir ve özgüvenlerini besler (Hanscom, 2016; akt. Burçak, 2023). Açık havada olmak çocuklara keyif ve dinlenme olanağı verir, duygusal boşalmalara olanak tanıyarak psikolojik olarak iyi oluşlarını destekler, çocukların duygusal ve davranışsal sorunlarla baş etme becerileri kuvvetlenir (Kaplan ve Kaplan, 1989; Korpela 2002; akt. Burçak; Kuo ve arkadaşları, 1998). Olumsuz bir durum yaşayan çocukların bu duyguyu doğaya yönelerek regüle ettikleri gözlenmiştir (Louv, 2010). Yapılan bir araştırmada, dikkat eksikliği ve hiperaktivite belirtileri gösterip doğa ile etkileşimde olan çocukların, belirtilerinde azalma olduğu görülmüştür (Kuo ve Taylor, 2004; akt. Çabuk, 2019). Duygusal iyi oluş ve fiziksel sağlık ise birbirini tamamlayıcı niteliktedir (Kılıç, 2023). Çocukluk zamanında sürekli kapalı alanlarda geçen bir yaşam, uzun vadede bir takım fiziksel ve zihinsel sağlık sorunlarını da beraberinde getirmektedir (McCrudy vd., 2010; akt. Kılıç, 2023). Açık havada fazla vakit geçiren çocukların hastalıklar sebebiyle devamsızlık yapma durumlarının azaldığı, ayrıca Dünya Sağlık Örgütü'nün hareketsiz yaşamın sağlık açısından riskleri üzerine yaptığı açıklamalarla birlikte açık havada vakit geçiren çocukların yetişkin hayatlarında egzersiz içeren yaşam biçimini devam ettirdikleri gözlemlenmiştir (Fjørtoft, 2001).

Açık havada etkinlik yapan çocukların bilimsel süreç becerileri gelişmekte ve bu durum okul başarılarına olumlu etki etmektedir (Klemmer, Waliczek ve Zajicek 2005). Ayrıca açık havada zamanın etkinlik türü fark etmeksizin dijital bağımlılıkların önlenmesine olumlu etki ettiği bilinmektedir (Sözbilir, 2019).

Açık hava ortamlarının çocuklar üzerindeki olumlu etkilerine bakıldığında onların kontrollü ortamlar olan okul bahçelerinde vakit geçirmelerini desteklememizin gerektiği düşünülmektedir. Özellikle büyük şehirlerde, doğal ortama kolay erişim imkânı yakalayamayan çocuklarda hareket becerileri ve bunun beraberinde fiziksel sağlığı desteklemek için evden daha çok vakit geçirdikleri eğitim ortamlarında okul bahçelerinin kullanımı önemlidir (Tüfekçioğlu ve Ayça, 2008; Taşkın ve Şahin- Özdemir, 2018; akt. Kılıç, 2023). Okul öncesi eğitimde okul bahçelerinin / açık hava alanlarının kullanımına ilişkin çocukların görüşü de bu durumu destekler niteliktedir, çocuklar açık havada vakit geçirmekten hoşlanmakta, okul bahçesinde olmayı tercih etmektedir (Aksoy ve Baran, 2010; Çukur, 2011; Özdemir ve Çorakçı, 2011; Kılıç, 2013; Yılmaz, 2017). Buna karşın öğretmenler etkinliklerini dış mekâna kıyasla çoğunlukla iç mekânda yapmayı tercih etmektedir (Alat vd., 2012; Kılıç, Ünsal ve Yorulmaz, 2020; Korkmaz ve Yıldız 2017). Bunun sebeplerine ilişkin yapılan çalışmalarda fiziksel imkanlar, aile tutumları, zaman kaybı, güvenlik gibi faktörlere rastlanmış, bazı öğretmenler açık hava etkinliklerini çocukların takibini zor bulması sebebiyle stresli olarak tarif etmişlerdir (Alat vd., 2013). Öğretmenlerin bu bakış açısının ülkemizde 4 Mayıs 1995 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin dört temel ilkesi ile de uyuşmadığı düşünülmektedir. Bu dört ilkenin içeriğinde bulunan Yaşama ve Gelişme Hakkı, Katılım Hakkı, Ayrımcılığa Uğramama İlkesi ve Çocuğun Yüksek Yararı İlkesi; her zaman, tüm çocukların yüksek yararını gözeten, çocukların haklarına uygun fiziksel koşullarda, gelişimlerini desteklemeye uygun çevrenin sağlandığı ve onların katılımıyla gerçekleşen bir eğitimi zorunlu kılmaktadır (Talay, Aslan, Belkayalı, 2010). Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu'nca 2013 yılında yayımlanan ulusal Okul Öncesi Eğitimi çerçeve programı güne başlama zamanı, oyun zamanı ve tüm etkinlik türlerini içeren etkinlik süreçlerinin açık havada da gerçekleştirilmesini önermektedir.

Açık havada zaman geçirmenin çocuklar üzerindeki olumlu etkileri yapılan araştırmalarla ortaya konarken Türkiye'de bu konuya yönelik yapılan çalışmalara da derinlemesine odaklanılması gerektiği düşünülmüş ve YÖK tez bankasında okul öncesi dönem çocuklarının açık havada bulunma durumları, eğitim programlarının açık havaya yer verme durumu ve çocukların açık havada zaman geçirebilmesi için öğretmenlerin eğitim planlama aşamasında neler yaptığı 'okul öncesi açık hava, açık hava eğitim, eğitim planı, dış mekân, doğa eğitimi' anahtar kelimeleri ile aranmıştır. Bu aramalar doğrultusunda

2013- 2023 yılları arasında eğitim öğretim konulu okul öncesi gelişim sürecini hedef alan açık havada eğitim anahtar kelimesinde 1, dış mekân anahtar kelimesinde 11, doğa eğitim anahtar kelimesinde 2 olmak üzere toplam 14 tane araştırmanın yapıldığı belirlenmiştir. Okul öncesi açık hava ve eğitim planı anahtar kelimelerinde ise hiç araştırma bulunmadığı görülmüştür. Bu belirmeye göre uluslararası literatürle kıyaslandığında lisansüstü çalışmalar kapsamında bu konuda yapılan araştırmaların az olduğu düşünülmektedir.

Açık havada olmanın çocuklara sağladığı faydalar, çocuk hakları bildirgesinin kabul edilmesi nedeniyle bu bağlamda uygulanması gereken gereklilikler, ulusal okul öncesi çerçeve programının açık hava ile ilgili vurguları ve öğretmenlerin bu kapsamdaki yükümlülükleri dikkate alındığında çocuklar açısından en yüksek faydanın sağlanabilmesi adına öğretmenlerin iç ve dış mekân kullanımında dengeyi gözetmesi ve buna uygun planlamalar yapması önemli görülmektedir. Ayrıca YÖK tez bankasında konu ile ilgili yapılan çalışmalar düşünüldüğünde, araştırmaların çeşitlendirilerek konunun derinlemesine incelenmesine katkı sağlanması gerektiği düşünülmüştür.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 okul öncesi eğitim programında çocuğun açık havada olması gerektiği vurgusunun öğretmenlerin hazırladığı günlük eğitim akışlarında ne derece aktif uygulandığının belirlenmesinin gerekliliği bu araştırmanın ortaya çıkmasını sağlayan problem durum olmuştur.

1.2 Amaç

Bu araştırmanın temel amacı İstanbul ilinde Çekmeköy ilçesinde, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarında planlanan etkinliklerin açık havada uygulanma sıklığını belirlemektir.

Bu ana amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranacaktır:

1. Bağımsız anaokulunda çalışan öğretmenlerin güne başlama zamanını açık havada gerçekleştirme sıklığı nedir?
2. Bağımsız anaokulunda çalışan öğretmenlerin günlük eğitim akışında yer alan oyun zamanını açık havada geçirme sıklığı nedir?
3. Bağımsız anaokulunda çalışan öğretmelerin etkinliklerini açık hava planlama ve uygulama durumları nedir?

4. Bağımsız anaokulu bünyesinde çalışan öğretmenlerin etkinliklerini açık havada uygulama durumunu etkileyen olumlu ve olumsuz faktörler nelerdir?

1.3 Önem

Okul öncesi eğitim, çocukların çevreyle ilgili olumlu duygular edinmeleri, bu duyguları çevreye yararlı davranış ve tutumlara çevirmeleri açısından çok önemlidir. Oluk (2008), bu olumlu tutumu etkileyen faktörlerden uygulanan programın önemine dikkat çekmiştir. Eğitim tarihi boyunca kullanılan programlar doğa ve çocuk arasında ilişki bakımdan incelendiğinde doğanın çocuk için gerekliliğinin savunulduğu, eğitimin doğaya uygun şekilde gerçekleştirildiği düşünülmekte, bu programlarla ilgili aşağıdaki açıklamaların ise bu savı desteklediği görülmektedir. Bununla ilgili bazı örnekler şu şekildedir;
Comenius, "*Her okul, çocukların ağaçlara, çiçeklere ve otlara hayret, merak ve ilgiyle yavaş yavaş, sindire sindire bakma fırsatına sahip olabilecekleri ve bunları takdir etmeleri öğretilen bir okul bahçesine bağlı olmalıdır*" görüşünü açıklamıştır (Subramaniam, 2002, s.26). .Rousseauise "Emile" adlı eserinde, çocuğun en büyük öğretmeninin doğa olduğunu söylemiştir. Pestalozzi (1746-1827) 1769'da bir çiftliğe yerleşip, eğitimin doğa ile uyumlu olması gerektiği düşüncesinden hareketle 1774'te bahçecilik, çiftçilik ve ev becerilerini temel alan kendi okulunu kurmuştur. Froebel (1782-1852) kendi kurduğu "Çocuk Bahçesi" adlı okullarında bahçe etkinliklerine yer vermiştir. İngiltere'de ilk anaokulu açan Robert Owen (1771-1858) okul binasını tasarlarken zemin katta bahçelerden, tarlalardan ve ormandan getirilen doğal nesneler yerleştirdiği bir alan oluşturmuştur (Gordon, 1994). John Dewey (1859-1952), eğitim felsefesinde doğa vurgusu yaparak, okulların tarım uygulamalarına yer verecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerekliliğinden bahsetmiştir (Öztürk, 2008). Montessori'e göre (1870-1952), çocuğun bitkilerin sulanmadığında kuruyacağını fark edip, onların yaşamının kendisinin onlara bakmasındaki özene bağlı olduğunu bilmesi onu hayata hazırlayan sürecin bir parçasıdır. (Taşçı, Usbaş-Kaya ve Önkol-Bektaş, 2021). Ayrıca okul bahçelerinde geçirilen açık hava etkinliklerinin çocukların ahlaki gelişimlerine ve doğaya karşı minnettarlığını arttıracağını ifade etmiştir (Montessori, 1997; Seldin, 2000). Steiner (1861- 1925) kendi kurduğu Waldorf okullarında çocuğun doğanın ritmini ve döngüsünü algılamasını amaçlamıştır (Nicholson, 2000). Bu okullarda doğal yaşamla

iç içe geçmiş eğitim, antroposofi felsefesine dayalı olarak çocuğun doğayla evren arasında var olan bağlantıyı anlamasını hedeflenmektedir (Erten-Bilgic ve Surur, 2016). Reggio Emilia yaklaşımında ise çevre ikinci bir öğretmen olarak görülerek, çocuğun eğitimi etrafındaki doğal ve yapay çevreyle ilişkilendirilmektedir (Erten-Bilgic ve Surur, 2016).

Ülkemizde de ise 2016 yılı itibariyle ilk çalışmaları başlayan, anlamı "açık havada yaşam" olan İskandinav ülkeleri temelli Friluftsliv felsefesinden doğmuş orman okulları kavramı da dikkat çekmektedir. Orman okulları çocukların doğa ile kurduğu bağı korumak ve güçlendirmek, onların gelişimlerini bütünsel olarak desteklemek amacıyla doğmuş, yapılan araştırmalarda çocuklarda çevre bilincinin gelişimine olumlu katkı sağladığı, yaşam boyu sürecek olan doğa-insan arasındaki bağı kuvvetlendirdiği, sürdürülebilirlik bilinci oluşturduğu, katılımcılarını fiziksel ve zihinsel olarak geliştirdiği görülmüştür (Knight 2013; akt. Demirer ve Karasu, 2023). Ülkemizde orman okulları üzerine yapılan araştırma sonuçlarına göre programın çocukların düşünme becerilerini geliştirdiği, hayal güçlerini zenginleştirdiği, iş birliğine yatkınlık ve sorumluluk bilincini arttırdığı, çevre temelli yaklaşımı öne çıkaran konularda farkındalık kazandırarak doğa bilgilerini kuvvetlendirdiği, öz bakım becerilerini geliştirdiği görülmüştür (Dilek, 2019; Kanat, 2020; Koyuncu, 2019; Macun, 2018). Ayrıca veliler ve öğretmenlerle ilgili yapılan çalışmalarda velilerin programın uygulanmasına devam edilmesini istediğini, öğretmenlerin ve çocukların ise katılım motivasyonlarının arttığı görülmüştür (Eroğlu, 2018).

2013 yılında eğitim tarihindeki birçok düşünür ve yaklaşımın fikrinden esinlenilerek eklektik bir yapıda oluşturulmuş ve uygulanmaya başlamış olan MEB okul öncesi eğitim programına göre eğitim ortamları çocuğun yüksek faydası dikkate alınarak en iyi şekilde düzenlenmeli, eğitim ortamı olarak iç mekânlar gibi dış mekânlarında aktif kullanımına yer verilmelidir. Ayrıca program kapsamında iç mekânlardaki etkinliklerin, oyun saatlerinin, güne başlama zamanlarının, açık havada da yapılması gerekliliği vurgulanmıştır. Öğretmen veya çocuklar tarafından yapılandırılmış/yarı yapılandırılmış/yapılandırılmamış etkinliklerin mümkün olduğunca açık havada yapılması beklenmektedir (MEB, 2013). Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde de okullarda oyun ve bahçe için uygun alan bulundurulması ile ilgili maddeye yer verilmiş, "*Ağaçlandırma için toprak alan*

bulundurulmasına özen gösterilmelidir ayrıca bahçesi uygun okullarda tarım faaliyetleri, meyve ağaçları, süs bitkileri ekimi, çimlendirme gibi çalışmalar yapılır." ifade edilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, s. 31). Ancak yönetmelikte doğal malzemelerin varlığı, alanın kişi başı düşen metrekare hesabı, zemin özellikleri gibi belirleyici açıklamalar yapılmadığı dikkat çekmektedir. 2020'de eğitim sistemini geliştirmek ve tavsiye kararlar almak amacıyla toplanan 20. Eğitim Şurası'nda *"Tüm eğitim kademelerinde, coğrafyaya uygun, eğitimi destekleyici oyun alanı ile okul bahçeleri oluşturulmalıdır. Çocukların öğrenme yaşantılarının zenginleştirilmesi için okul dışı öğrenme imkânlarının oluşturulması ve desteklenmesi sağlanmalıdır."* ifadesiyle çocukların açık hava etkinliklerine olan ihtiyaçları ve bu ihtiyacın giderilme yollarına ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur ("20. Millî Eğitim Şurası Kararları", 2021). Ayrıca Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan çocuk eğitiminin amaçları arasında doğal çevreye saygının geliştirilmesi ifadesinin bu kararı desteklediği düşünülmektedir (UNICEF, 2024).

Yakın tarihte aile yaşantısına ilişkin koşullara bakıldığında okul bahçelerinin çocukların Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde de bahsi geçen açık havada oyun oynama gerekliliğinin karşılanması için önemli bir fırsat olarak düşünülebilir. TÜİK 2022 verilerine göre iller arası iç göç oranı son 10 yıl kıyaslamasına bakıldığında %3,6'dan % 3.27'ye yükseldiği görülmektedir. Ayrıca dünya merkez bankası verilerine göre ülkemizde 2020 yılı itibariyle nüfusun %70 inden fazlası kentlerde yaşamaktadır (Eurostat, 2020). Şehirlere göçlerin ve kalabalığın artması, ailelerin çocuklar üzerindeki evhamlı tavırları, hanedeki çocuk sayısının azalması ile birlikte çocukları yağmurdan, kardan, soğuktan, sıcaktan hatta doğanın kendisinden korumaları gerektiğine dair gelişen inanç, şehir hayatında yeşil alanların azlığı, mesafeden bağımsız olarak yürüyerek ya da bisikletle ulaşım kurmak yerine okullara servis kullanılarak gidilmesi, ekran karşısında geçirilen zamanın fazlalığı gibi sebeplerle çocuklar aileleriyle birlikte açık alanlarda giderek daha az vakit geçirmeye başlamıştır (Montanye, 2017; Selhub ve Logan 2012). Şehirde yaşayan her iki kişiden birinin doğa ile etkileşimi sınırlıdır (Cox vd., 2017; akt. Çelik, 2023). Güvenlik eksikliği, trafik sorunları gibi etkenler sokak kültürünün azalmasına sebep olmuş, çocukların sokak oyunlarında buldukları hazzın yerini kapalı mekânlardaki bilgisayar oyunları almıştır (Alat, Akgümüş ve Cavalı 2012). Ayrıca TUİK 2022 verilerine göre son on iki aylık tüketici fiyat endeksi %72,45 olarak gerçekleşmiştir.

Ailenin alım gücünün bir önceki yıla göre %72,45 oranında azalmış olması sebebiyle anne ve babaların iş hayatında geçirmeleri gereken sürelerin artacağı, geçim kaynaklı streslerin yükseleceği ve buna bağlı olarak evde ya da açık havada çocuklara ayıracakları vaktin azalacağı düşünülmektedir. Doğadan uzak ve yoksun kalan çocuk ve yetişkinlerin kapalı mekânlarda olmayı tercih ettikleri, eğlence alanı olarak alışveriş merkezleri gibi ortamları seçmeye yöneldikleri görülmüştür (Haktanır, 2010). Yeni oluşan bu hareketsiz yaşam şeklinin sağlık sorunlarına sebep olacağını söyleyen Dünya Sağlık Örgütü (2020), dünyadaki insanların %23'ünün hareketsiz bir yaşam sürdüğünü ortaya koymuştur. Ayrıca Louv (2010) "Doğadaki Son Çocuk" kitabında doğadan uzaklaşan çocukların yaşaması muhtemel diğer bir sağlık sorunu olan depresyona dikkat çekmiştir. Doğadan yoksun kalan çocuklar duyularını daha az kullanır ve dikkat sorunları ile karşılaşırlar (Louv, 2010). Çünkü açık havada yapılan etkinlikler çocukların koşma, atlama gibi sadece fiziksel ihtiyaçlarının karşılandığı etkinlikler olmanın ötesinde çocuğun hem fiziksel hem ruhsal açıdan sağlıklı gelişimi ile hayat kalitesinin yükseltilmesinde önemli unsurlardandır (Algan ve Uslu, 2009). Çocukların doğal ögelerin yer aldığı açık hava ortamlarında geçirdikleri vakit, onlara özgürce hareket, yaratıcı düşünme, hayal kurma, problem çözme, çevresiyle ve kendisiyle iletişime geçme, doğayı sevme, duyarlı davranma, yeteneklerini ve sınırlarını bilme, tehlikeleri öngörme ve önlem alma gibi beceriler kazandırır (Çabuk, Kahriman Pamuk ve Cevher-Kalburan, 2016). Çocukların açık havada edindikleri deneyimler, kapalı alanlardan daha etkili olabildiği düşünülmektedir. Dil etkinliklerinin iç mekân ve dış mekânlarda gerçekleştirildiği altı haftalık bir araştırmanın sonucuna göre etkinliklerini okul bahçesinde gerçekleştiren çocukların iyi olma halinin daha fazla olduğu görülmüştür (Largo, Wight ve ark., 2018; akt. Zembat). Ayrıca geniş alanlarda bulunmak, çocuklara merak ettiklerini vücudunun tüm bölümlerini kullanarak keşfetmek için fırsat tanımakta, plan yapıp, planlarını uygulamaları için uygun olanakları sunmaktadır. (Chakravarthi, 2009; akt. Louv, 2010). Tüm bu gelişimsel desteğe ek olarak açık havada zaman geçirmenin sağaltıcı etkisini konu edinen birçok araştırma vardır. Fin gençler üzerinde yapılan bir araştırmada olumsuz bir durum yaşayan çocukların doğada vakit geçirmeye yöneldiklerini ortaya koymuştur. Açık havada bulunurken edinilen tecrübelerin yararları uzun ömürlüdür (Louv, 2010).

Tüm bu koşullar altında çocukların günlerin çok uzun bir sürelerini geçirdiği okullardaki bahçe kullanımı daha da önemli hale gelmektedir (Kılıç, 2023). Okul bahçelerinin kullanımında öğretmenlerin rolünün de önemli olduğu düşünülmektedir. Okul öncesi öğretmenleri, çocukların yaparak yaşayarak, etkileşimli öğrenmelerini desteklemek, eğitim planlamalarında farklı öğretim yöntemlerini ve farklı ortamları sürecin içine katmak amacıyla açık hava etkinliklerinden yararlanabilir. Öğretmenlerin okul bahçelerini düzenli olarak kullanmaları, çocukların bitkilerin insan beslenmesindeki yerini, ya da onların her bir parçanın birbiri ile ilişkili olduğu ekosistem içindeki yerini öğrenmelerini destekleyecektir (Johnson, 2012). Fakat öğretmenlerin okul bahçesini eğitim amaçlı kullanma durumları sınırlıdır (Malkoç ve Kaya, 2015; Özür, 2010). "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Açık Alan Kullanımı" adlı çalışma sonuçlarına göre okul öncesi eğitim kurumlarında açık alanların etkin kullanılmamakta, var alan açık alan düzenlemeleri çocuğun doğasına uygun yapılmamakta, çoğunlukla ihmal edilmektedir (Aysun, 2012). Bu sebeple özellikle büyük kentlerde okula giden çocuklar doğayı içinde temas ederek değil, sınıf içi etkinlikler aracılığıyla öğrenmeye çalışmakta; küresel iklim değişikliğini, kaynakların korunmasını ve doğa olaylarını anlayabilmek için bilgisayar ve boya kalemleri gibi araçlara ihtiyaç duymaktadır (Sobel, 2014).

Tarih boyunca eğitim çocuk ve doğa arasındaki bağın korunmasını önemseyen yapılar, 2013 MEB Okul Öncesi Programında iç mekân- dış mekân kullanımındaki dengeliliğe dikkat edilmesi gerekliliği ifadesi, yönetmelik ve şura kararları ile desteklenen çocuğun yüksek faydasını hedef alan çevre planlaması gerekliliği, çocukların günümüz şartlarında aileleriyle güvenli yeşil alanlar bulmak ve vakit geçirmekte zorlanması, doğadan yoksun kalan çocuklarda görülen fiziksel ve zihinsel sağlık sorunları, buna karşın açık havada vakit geçiren çocukların edindiği olumlu kazanımlar düşünüldüğünde okul öncesi eğitim döneminde çocukların maruz kalacağı etkinliklerin açık havada gerçekleştirilme sıklığının çok önemli olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerin günlük eğitim akışı içerisinde yaptıkları planlamaların ise açık havada etkinlik gerçekleştirilme sıklığını belirlemek açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma okul öncesi eğitimde öğretmenlerin günlük eğitim akışında açık hava etkinliklerine yer verme durumlarının sıklığının, bu sıklığa etki eden faktörlerin ve açık havada hangi etkinlik türlerinin uygulandığının belirlenerek okul öncesi eğitimde açık hava etkinliklerinin planlanmasına ilişkin düşüncelere yön vermesi açısından önemli

görülmüştür. Ayrıca elde edilecek olan sonuçlar doğrultusunda öğretmenlerin açık havada etkinlik yapmasını sağlayan olumlu faktörlerin bilinmesi bu uygulamaların artırılması noktasında yol gösterici olacaktır. Öğretmenlerin açık havada uygulama yapmasının önüne geçen olumsuz faktörlerin bilinmesi ve anlaşılması ise bu olumsuzlukların ortadan kaldırılması açısından önemlidir. Belirtilen bu durumların doğru bir şekilde değerlendirilmesi ve uygulamaya yansıtılabilmesi ise çocukların daha sık açık havaya çıkmasını destekleyecektir. Bu nedenle yapılan bu araştırma hem öğretmenleri anlamak hem sorunları çözmek hem de uygulamaya yönelik olarak iyileştirmeler yapabilmek adına da önemlidir.

1.4 Varsayımlar

Bu araştırmanın varsayımı bulunmamaktadır.

1.5 Sınırlıklar

Bu çalışma,

- Okul öncesi öğretmenlerinden temin edilecek olan haftalık eğitim planı değerlendirme formuna girilen verilerin incelenmesi ile sınırlıdır.
- İncelenecek olan haftalık eğitim planı değerlendirme formları ise 2023-2024 eğitim öğretim yılı Ekim- Kasım ayları ile sınırlıdır.
- Araştırmanın çalışma grubu İstanbul ili Çekmeköy ilçesinde yer alan okul öncesi eğitim kurumları ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim Programı: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ihtiyaç duydukları öğrenme deneyimleri aracılığıyla sağlıklı büyümelerini; gelişim alanlarında gelişimlerinin en üst düzeye ulaşmasını, öz bakım becerilerini kazanmalarını ve ilkokula hazır bulunmalarını sağlamak amacı ile geliştirilen programdır (MEB, 2013).
Günlük Eğitim Akışı: Öğretmenin gün içinde yapacağı çalışmalara düzenli bir sıra halinde yer verdiği çerçeve plandır. (MEB,2013).

Etkinlik Planı: Günlük eğitim planında isim olarak belirtilmiş olan etkinliğin kazanım ve göstergelerin, kavram ve sözcüklerin, uygulama içeriğinin, gerekli araç gereçlerin, değerlendirme ve aile katılım önerilerinin yazıldığı plandır (MEB, 2013).

İç Mekân: Sınıf ortamı, idari işlerin yürütüldüğü odalar, lavabo, yemekhane, mutfak, vestiyer, sağlık odası gibi bölümlerden oluşan eğitimin yapıldığı alanlardır (Tok, 2010)

Dış Mekân: Sınıf içindeki eğitimin devamı olan açık hava etkinliklerinin yapıldığı öğrenme ortamıdır (Aslan, 2010).

Açık Hava: Çocuğun doğa ile buluştuğu alanları temsil eden okul dışı alanlardır. Bu çalışmada dış mekân, okul bahçeleri ve açık hava etkinlikleri birbirini tamamlayan ifadeler olarak kullanılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Okul Öncesi Eğitim Programı

Eğitim sisteminin en önemli basamaklarından birisi olan okul öncesi eğitim, ciddi, bilimsel ve sistematik bir organizasyon ile yönlendirilmesi gereken bir eğitim basamağıdır (Başal, 2013). Bu eğitim basamağının şekillenmesinde okul öncesi eğitim programının belirlenmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Okul öncesi eğitim programları çocukların zihinsel, fiziksel, dilsel, duygusal ve sosyal gelişimi ile ekonomik ve kültürel etkenleri dikkate alarak, öğrenme ortamlarının öğrenme amaçlarına göre düzenlenebilmesi için dikkat edilmesi gereken unsurlara değinen, öğretmenin yönlendiriciliğini temel alan, çocuğun onu çevreleyen insanlarla, nesnelerle, olaylarla etkileşime girerek öğrendiği bilgisinden hareket ederek hazırlanmış programlardır (Weikart,1995; Wortham,1998). Okul öncesi eğitim programı rehberliğinde hazırlanan eğitim planları çocukların nasıl öğrendiği, çocuklara neyin öğretileceği, programın uygulanma sürecinin nasıl olacağı, programın etkililiği için nasıl çevre düzenlemelerine ihtiyaç duyulduğu, ailenin programa katılım sürecinin nasıl gerçekleştirileceği, değerlendirmenin nasıl yürütüleceği ile ilgili sorulara cevap verecek şekilde tasarlanır (Dodge ve Bickart, 2002).

Ülkemizde çocukların iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlayarak ilkokula hazırlanmalarını desteklemek, onların doğru ve güzel Türkçe konuşmalarını sağlamak, şartları elverişsiz ailelerden gelen çocuklar için ortak yetiştirme ortamı yaratmak amacıyla okul öncesi programları MEB tarafından hazırlanmaktadır. Bu programlar zamanın ihtiyaçlarına göre, bilimsel ilerlemenin ışığında güncellenmekte ve geliştirilmektedir. Ülkemizde uygulanan okul öncesi eğitim programları 1952, 1989, 1994, 2002, 2006 ve 2013 yıllarında güncellenmiş ve geliştirilmiştir. Her program içinde bulunduğu dönemin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanmış, uygulamalar sonucunda değerlendirmeleri yapılarak gerekli görülen alanlarda değişikliğe gidilerek yenilenmiştir.

2.2 Okul Öncesi Eğitim Programlarının Tarihi ve Programların Açık Hava ile Bağlantısı

Okul Öncesi Eğitim Programları ülkemizde 1952 yılı öncesi yönetmeliklerle düzenlenmiştir. Bu tarihten itibaren ise programlar düzenlenmeye başlamıştır. Günümüze kadar hazırlanan programlar şu şekildedir:

1952 Okul Öncesi Eğitim Programı

1989 Okul Öncesi Eğitim Programı

2002 Okul Öncesi Eğitim Programı

2006 Okul Öncesi Eğitim Programı

2013 Okul Öncesi Eğitim Programı

1952 Programı ülkemizde uygulanan ilk okul öncesi programıdır. 1989 programında kapsam ve içerik genişletilmiştir. 1994 programı ilk resmi okul öncesi eğitim programı özelliği taşımaktadır. 2002, 2006 yıllarında programlar güncellenmiştir. Son yapılan düzenlemelerde farklı öğrenme kuram ve modellerinden faydalanılarak, çocuğun merkezde olma fikri üzerine temellendirilmiş olan 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı hazırlanmıştır (MEB, 2013). Bahsi geçen tüm bu programlara ilişkin çocukların gelişimini desteklemesi için hazırlanan etkinliklerin türleri, etkinliklerin uygulanma alanları (iç mekân-dış mekân vurgusu), programın çocuk ve doğa bağına ilişkin vurguları incelenerek aşağıda kısaca açıklanmıştır.

2.2.1 1952 okul öncesi eğitim programının açık hava bağlantısı

1952 yılında 6972 sayılı ‘Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma’ kanunu ile MEB’de kurulan komisyon ‘Anaokulları Programı ve Yönetmeliği ile Anaokullarına Öğretmen Yetiştirme Kursu Geçici Program” hazırlanmıştır. Hazırlanan bu program 5. Milli Eğitim Şurasında kabul edilmiştir (Kantarcıoğlu, 1984). 1952 Anaokulu programında açık hava bağlantısı ile ilgili bilgiler şu şekildedir:

- Programda “Anaokulunda Etkinlikler”, “Veliler ve Çevre İletişim” başlıkları yer almıştır. (MEB, 1952). “Veliler ve İletişim” basamağında ‘Çocuğun doğa sevgisini geliştirmeli ve bu konuda engel konulmamalı’ (MEB, 1952) ifadesine yer verildiği görülmektedir.

- Program imkanların elverişsizliği sebebiyle verimli uygulanmamıştır (Akkaya,2009).

2.2.2 1989 okul öncesi eğitim programının açık hava bağlantısı

1989 Okul Öncesi Eğitim Programı taslağı, 2293 sayılı Tebliğler Dergisi'nde denenip geliştirilmek üzere kabul edilip uygulamaya konmuştur. Programda açık hava etkinlikleri bağlantısı ile ilgili bilgiler şu şekildedir:

- Programda "Beden ve Hareket Gelişimi", "Sosyal ve Duygusal Gelişim", "Zihin Gelişimi" ve "Dil Gelişimi" gibi gelişim alanlarına ilişkin eğitim amaçlarına yer verilmiştir (MEB, 1989).
- Programda yer alan etkinlik türleri şu şekildedir: Serbest Zaman, Türkçe Dil Faaliyetleri, Oyun Faaliyetleri, Müzik Faaliyetleri, Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları, Fen ve Tabiat Çalışmaları.

2.2.3 1994 okul öncesi eğitim programının açık hava bağlantısı

Program, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı olan okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanmak üzere "Okul Öncesi Eğitim Programı" adıyla anaokulu ve anasınıflarında uygulanmak üzere oluşturulmuştur. Programda açık hava etkinlikleri bağlantısı ile ilgili bilgiler şu şekildedir:

- Programda yer alan etkinlik türleri şu şekildedir: Serbest Zaman, Türkçe Dil Faaliyetleri, Oyun Faaliyetleri, Müzik Faaliyetleri, Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları, Fen ve Tabiat Çalışmaları, Sanat Etkinlikleri.
- Programda ilgi köşeleri ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. İlgi köşeleri içerisinde "açık hava oyun alanı içerisindeki hayal kurmaya yarayan nesneler" konusuna değinilmiştir. (MEB, 1994).
- Programda okul öncesi eğitimde çocuğun merkezde olması vurgulanmış, çocuğa seçim sunulması, bireysel farklılıkların dikkate alınması konusuna değinilmiştir. Etkinlik planlarının çocukların bireysel özellikleri, ilgi ve istekleri, ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanmasına değinilmiştir. Buna bağlı olarak "eğitim ortamının özgün bir şekilde hazırlanmalıdır", "eğitim yaparak yaşayarak öğrenmeye olanak sağlamalıdır" maddelerine yer verdiği görülmektedir (MEB, 1994).

2.2.4 2002 okul öncesi eğitim programının açık hava bağlantısı

Program "36-72 Aylık Çocuklar için Okul Öncesi Eğitim Programı" olarak düzenlenmiştir. Bir önceki programdaki kreş programı aynen kalmıştır. Programda açık hava etkinlikleri bağlantısı ile ilgili bilgiler şu şekildedir:

- Programda yer alan etkinlik türleri şu şekildedir: Serbest Zaman, Türkçe Dil Faaliyetleri, Oyun Etkinlikleri, Müzik Etkinlikleri, Okuma Yazmaya Hazırlık Etkinlikleri, Fen ve Doğa etkinlikleri, Sanat Etkinlikleri, Drama Etkinlikleri.
- Programda öğretmenlerin çocuk ve çevrenin özelliklerine göre programda değişiklik yapma hakkına değinilmiştir. Böylece program esnek program olma özelliğine sahip olmuştur.
- Öğretmenin süreci planlaması, uygulaması ve değerlendirme ile ilgili "Çocuğun içinde bulunduğu çevrenin özelliklerini dikkate alır" ifadesi yer almaktadır (MEB, 2002).

2.2.5 2006 okul öncesi eğitim programının açık hava bağlantısı

2002 Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan yaş grupları değiştirilmeden 2006 yılında "36- 72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programı" yeniden düzenlenmiştir. Programda açık hava etkinlikleri bağlantısı ile ilgili bilgiler şu şekildedir:

- Programda yer alan etkinlik türleri: Serbest Zaman, Türkçe, Oyun ve Hareket, Müzik, Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları, Fen ve Matematik etkinlikleri, Sanat, Drama, Alan Gezileri. Etkinlik türleri içerisinde ilk kez "Alan Gezileri" başlığına yer verilmiştir.
- Sosyal Duygusal Gelişim Alanı içerisinde çevre duyarlılığı konusuna değinilmiştir. "Çocuğun özgür olarak hareket edebileceği eğitim ortamları önemlidir." ifadesine yer vermiştir.
- Programda çevre olanaklarının ve günlük yaşam deneyimlerinin etkinliklerde kullanımının önemi konusuna değinilmiştir.
- Bahçe oyunlarının çocukların doğa ile bütünleşmesini sağladığı, çocukların yaratıcı tasarımlar oluşturmasına imkân verdiğinden bahsedilmiştir (M.E.B, 2006; akt. Tok, 2010).

2.2.6 2013 okul öncesi eğitim programı ve açık hava bağlantısı

2013 Okul Öncesi eğitim programı okul öncesi eğitim ve açık alan etkinlikleri açısından incelendiğinde şu bulgulara rastlanmıştır;

Öğrenme merkezlerinin iç mekânlarda olduğu kadar dış mekânlarda da düzenlenmesi gerekliliği ifadesine yer verilmektedir. Böylece çocuğun rahat hareket edip, keşfederek, dikkatini toplayarak öğreneceği açık hava alanlarının önemine değinilmiştir. Okul bahçeleri yaparak yaşayarak öğrenmeye imkân tanıyan ehemmiyetli alanlar olması sebebiyle burada yapılan etkinliklerde en az sınıfta yapılanlar kadar önemlidir ve çocuğun hayatında önemli bir yer tutmaktadır (Bilir, Arı, Gönen, Üstün, Pekçağlayan, 1988; akt. Zembat, 2001).

Bu bölümde 2013 Okul Öncesi Eğitim programında açık hava etkinliklerine değinilen bölümler; programdaki kazanım ve göstergeler, programın özellikleri, öğretmenlere düşen eğitim planı hazırlama sorumluluğu ve etkinlik türleri ve üzerinden ayrı ayrı açıklanmıştır. Bu açıklamalar şu şekildedir:

- Kazanım ve göstergeler üzerinden açık hava bağlantısı:

2013 Okul Öncesi Eğitim Programında kazanım ve göstergeler incelendiğinde doğrudan açık hava ile bağlantılı olduğu düşünülen kazanım ve göstergeler şu şekildedir:

Bilişsel Gelişimle ilgili kazanım ve göstergeler içerisinde yer alan Kazanım 10 "Mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular." ifadesine ait açıklamalarda şu açıklamaya yer verilerek açık alanda yapılması planlanan etkinliklere değinilmiştir:

> Basit krokiler/haritalar çocuklara gösterilir ve krokinin/haritanın nasıl okunacağı konusunda rehberlik edilir. Krokide çizilmiş şekillerin ne anlama geldiği ve birbirlerine göre konumları incelenir. Daha sonra çocukların en çok bildiği bir alanda (sınıf, bahçe vb.) yönergeler doğrultusunda basit krokiler/haritalar oluşturmalarına yönelik etkinlikler yapılır. Saklambaç oyunları, hazine avı gibi oyunlar çocukların krokileri somutlaştırmalarına yardımcı olur ve süreci oyunlaştıracağı için eğlenceli kılar (s.21).

Sosyal Duygusal gelişim Alanına ait 3. kazanımda "Kendini yaratıcı yollarla ifade eder." maddesine ait açıklamalar kısmında şu ifadelere yer verilmiştir:

> Öğretmenin çocukların özgün ürün yapmasını beklemesinin yanı sıra onları değişik sanat dalları ile tanıştırması da önemlidir. Bu tanışma çevrenin olanakları elverdiğince gerçekleştirilebilir. Örneğin, resim veya heykel galerileri, müzeler, tarihî yerler ve binalar ziyaret edilebilir, bir ressam veya hasır dokuma ustası sınıfa davet edilebilir veya atölyesinde ziyaret edilebilir. Bunun yanı sıra müzik dinletilerine gitmek, doğal alanlara geziler düzenlemek gibi yaşantılar da önemsenmelidir (s. 28).

Bu ifade ile sınıf dışı mekânlarda geçirilen süreçlerin çocukların yaratıcılığına olan katkısına değinilmiştir.

Aynı gelişim alanına ait 10. kazanım maddesinde "Sorumluluklarını yerine getirir" ifadesine ilişkin açıklamalarda "*Çocuklar yaşamın sürdürülebilmesi için gerekli olan varlıkları (toprak, su, enerji, gıda gibi) verimli kullanmayı, canlıların bakımını üstlenip korumayı, çevresindeki güzellikleri korumak üzere sorumluluk almayı öğrenmelidir.*" ifadesine yer verilmiştir (s. 29). Bu açıklama ile çocukların doğal alanlara karşı geliştirdikleri tutumun sorumluluk duygusuna katkısına değinilmiştir.

Kazanım 12'de ise "Değişik ortamlardaki kurallara uyar." ifadesine ilişkin açıklamalarda şu ifadelere yer verilmiş ve sınıf dışı ortamlarda çocukların yapabileceklerine ilişkin *"Çocuklar farklı ortamlarda var olan kurallara uyarken zaman zaman da farklı ortamlardaki kuralların belirlemesinde görev alır. Çocukların kurallarını kendilerinin belirleyebileceği yerler; sınıf, ev, sokak gibi farklı ortamlardır."* açıklamasında bulunulmuştur (s. 29).

Sosyal Duygusal gelişimle ilgili kazanım ve göstergeler içerisinde yer alan 13. kazanımda ifadesi için yapılan *"Çocuğun doğal ve yapılandırılmış (yapay) çevrede gözlemlediği güzellikleri ve bu güzellikleri korumak için neler yapılabileceğini ifade etmesine ve istediği düzenlemeleri yapmasına olanak tanınmalıdır."* ifadesi ile çocuğun doğal çevresini gözlemlemeye yönelik etkinliklerin gerekliliğine vurgu yapılmıştır (s. 30).

- Program özellikleri üzerinden açık hava bağlantısı:

Günümüzde halen kullanılmakta olan 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nın açık hava etkinlikleri ile bağlantılı olduğu düşünülen özellikleri şu şekildedir:

Çocuk Merkezlidir: Eğitimcilerin programı uygulama sırasında çocukların planlama, uygulama, tartışma ve üretme süreçlerine katılımını desteklemesini amaçlayan bu özellik ayrıca çocukların etkinliklere aktif katılarak eğitim ortamındaki etkinliklerini materyallerini özgürce seçmesini içerir (MEB,2013).

Açık hava etkinlikleri çocuğun aktif olduğu, kendini özgür hissettiği, iç mekânda çıkaramadığı kadar yüksek sesleri çıkarabildiği, alanların genişliği sebebiyle istediği gibi hareket ihtiyacını karşılayabileceği alanlardır. Ayrıca açık hava alanlarının riskli yapısı, çocuklara karar vermeyi ve riski yönetmeyi öğretir. Açık havada geçirilen oyun saatlerinde çocuk bireysel ve grupla birlikte plan yapıp uygulama, karşılaştığı problem durumlarına ilişkin çözüm üretme, bunları tartışma, birçok duyusunu aktif kullanma ve deneyim sahibi olma fırsatı bulur. Çocuğun görme, dokunma, izleme, merak etme, dokunma yoluyla öğrenmesine aracılık eden eğitim ortamlarındaki dış mekânların doğa dostu ve çocuk odaklı düzenlenmesi bu sebeple önem kazanmaktadır (Talay, Aslan, Belkayalı, 2010).

Esnektir: Eğitimciler programı uygularken çocuğun ilgisi ve ihtiyaçları, çevrenin olanakları, ailelerin farklı özellikleri gibi faktörleri dikkate alarak uyarlamalar yapabilir, gerekli durumlarda planı bireyselleştirilir (MEB, 2013). Eğitimci günlük ya da anlık ortaya çıkan değişimler karşısında programda düzenlemeler gidebilir. Bizzat öğretmen tarafından hazırlanan programda içinde bulunulan şartlar değerlendirilerek kazanım ve göstergeler, kavramlar farklı şekillerde bir araya getirebilir, bütünleştirilmiş ya da ayrı ayrı etkinlikler tasarlanabilir, farklı konulardan, ortam ya da materyallerden yararlanılabilir.

Günlük eğitim akışında yer almasa dahi etkinliklerin aktif pasif dengesini sağlamak, anlık gelişen bir durum kaynaklı doğa ile ilgili merak edilen bir durumu bizzat içinde sorgulamalarına imkân vermek, gün içinde yaşanan farklı bir hava durumunun birincil duyuların kullanımı ile hissedilmesine olanak tanımak gibi amaçlarla eğitimcinin açık hava etkinliklerinden faydalanabilmesi esneklik ilkesi ile ilişkilidir. Ayrıca program iç mekândaki tüm etkinliklerin dış mekânda da yapılabilme esnekliğinde olduğundan bahsetmiştir. Eğitim mekânındaki imkanlarının yetersiz görülmesi halinde eğitimci plan içeriğinde iç mekân / dış mekân kullanımına ilişkin şartlara uygun uyarlamalar yapma yoluna gidebilir. Örneğin canlı yapılarını incelemek konulu etkinlik yapmayı hedefleyen öğretmenin aynı kazanımları hedef alarak doğadaki canlıların ortamında gözlemlenmesi

çalışması yapması birçok duyuya hitap etmesinin yanı sıra eğitim materyali açısından da en az maliyetli yoldur.

Sarmaldır: Programın sarmallığı kazanım ve göstergelerin eğitim süreci içerisinde ihtiyaç duyulması halinde farklı etkinlikler aracılığı ile tekrar tekrar amaçlanmasını içerir. Bu özellik kazanımların pekiştirilerek sağlanmasını destekler (MEB, 2013).

Bu özellikten yola çıkarak programı uygulayan bir öğretmenin iç mekânlarda yapmış olduğu etkinlikleri açık alanlarda tekrarlaması çocuklar için etkinliklerin çeşitlendirilmesini sağlar. Etkinliklerin çeşitlendirilmesi farklı öğrenme özelliklerine sahip olan daha çok çocuğa ulaşıp yeni öğrenmeler için bir yol olarak kullanılabilir ya da edinilmiş kazanımların pekiştirilmesini destekler.

Eklektiktir: Programın eklektikliği günümüz şartlarının ihtiyaç duyduğu bireyi yetiştirmek amacıyla farklı öğrenme kuram ve modellerindeki çocuk merkezli uygulamalardan yararlanılarak sentez bir yaklaşımla oluşturulmuş olmasıdır (MEB, 2013).

Bu özellikten yola çıkarak programda yararlanılan düşünürler ve eğitim yaklaşımları şu şekildedir (Kılıç, 2020):

- Rousseau; çocuğa bir işin nasıl olmasını gerektiğini anlatmak yerine ona bunu göstermenin önemine değinmiş ve programın gelişimsel olması, çocuğun kendi yaşantılarından öğrenmesi, çocuğa doğal çevre içinde gezi ve gözlem imkânı sunulması özelliklerine dayanak oluşturmuştur.
- Pestalozzi; doğada cıvıldayan kuşları ya da yaprağın üzerinde kımıldayan bir tırtılı gözlemleme imkanının olduğu durumlarda çocuğa bir şey öğretmeye çalışmak yerine sadece etrafı gözlemlemesine fırsat vermenin önemine değinmiş doğayı bir eğitim ortamı olarak görmüş ve başka her şeyin doğa gözlemi karşısında ertelenebilir olduğunu ifade etmiştir (Okur- Berberoğlu, Uygun 2013).
- Froebel; tabiatı büyük bir kitaba benzeterek anlatmış, kurduğu okullara "çocuk bahçesi" demiş ve programda etkinliklerin oyun gibi planlanması, gün içerisinde farklı tür etkinliklere yer verilmesi gerekliliği özelliklerine temel oluşturmuştur (Kanad, 1948; akt. Okur- Berberoğlu, Uygun 2013).
- Dewey; eğitim felsefesinde sınıf dışı eğitimi savunmuş ve programda çocuğun ve onun ilgilerinin merkeze alınması, gerçek hayat problemlerine yer verilmesi

gerekliliği özelliklerine temel oluşturmuştur (Carrier, 2004; akt. Okur- Berberoğlu, Uygun 2013).

- Piaget; Yeni etkinliklerde çocuğun denge- dengesizlik halini yaşaması için planlar yapılması gerekliliği fikrinin temelini oluşturmuştur (Kılıç, 2020).
- Vygotsky; Ailenin ve çocuğun içinde bulunduğu kültürel çevrenin eğitime dahil edilmesi gerekliliği fikrinin temel alındığı düşünürlerdendir (Kılıç, 2020).
- Gardner; Çoklu Zekâ kuramında farklı zekâ kavramlarına yer vermiş, doğacı zekâ kavramını ayrı bir başlık halinde incelemiş ve programın bireysel farklılıkların dikkate alınarak birçok zekâ alanını hedef alacak şekilde etkinlikler içermesi özelliğine katkıda bulunmuştur (Altan, 2012).
- High-Scope Yaklaşımı; İçeriğinde açık hava etkinlikleri zamanına ayrıca yer vererek çocukların; mevsim geçişlerini, etrafındaki çevreyi, yetişkin rehberliğinde bizzat yaşayarak deneyimlemesine imkan vermiş, 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı içerisinde de çocuklara sunulan planla- yap- değerlendir rutini, sınıfın alanlara bölünerek düzenlenmesi, etiketleme sisteminin kullanılması, günün bir akış içinde geçmesi bu akışın çocuklara hissettirilmesi, etkinliklerde iç mekân - dış mekân dengesinin kurulması alanlarında etkileyici olmuştur (High/Scope Educational Research Foundation, 2023).
- Regio Emilia; dokümantasyon yöntemiyle çocukların ve velilerin gelişimi somut bir şekilde görmelerini önemseyen, çocukların yaratıcılığını geliştirmek amacıyla sabahları iki saatlik esnek etkinlik saatleri sunan yaklaşım, programda çocukların esnek olduğu güne başlama zamanına yer verilmesi, etkinliklerin biriktirilerek takip edilmesi, çocuklar için yaratıcılığı geliştirici sanatsal aktiviteler hazırlanması, gün sonunda sorulan sorular ile değerlendirme yapmalarına imkan tanınması özelliklerine temel oluşturmuştur (Pekdoğan, 2016).
- Montessori; küçük yaşlardan itibaren çocuklara üzerinde yaşanılan dünyanın diğer canlılarla birlikte paylaşıldığını fark ettirmenin önemine değinmiş ve çocuğun eline alamadığını aklına da alamayacağını ifade etmiş, doğal ortam içinde somut öğrenmenin önemini açıklamıştır. 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında çocukların materyallere erişim kolaylığı, materyal sayısının az tutulması, hatalarını kendi kendilerine fark edebilecekleri materyallerle oynamalarına fırsat verilmesi, aynı

materyalle oynamak için sıra beklemelerinin gerekmesi, eğitimin somutlaştırılması gerekliliği özelliklerine temel oluşturmuştur.

- Waldorf; yaklaşım çocukların açık havada özellikle doğal ortamlarda yaşadıkları deneyimlerin birçok faydası bulunduğunu savunmakta bu sebeple okulların doğaya yakın olması gerekliliğini belirterek bu alanlara sık temas edilmesini önemsemektedir (Çoşkun, Aydın- Bölükbaş, 2021). 2013 Okul Öncesi Eğitim programında çocuklara sadece bilgi vermemek, güne oyun ile başlamak, etkinliklerin sadece sınıfta değil açık hava alanlarında da olması gerekliliği temelinde bu yaklaşımdan beslenmektedir.

Dengelidir: Programın tüm gelişim alanlarına ait kazanımları eğitim planlarında dengeli bir şekilde ele alınarak çok yönlü gelişimlerini hedeflemesi özelliğidir. Dengelilik özelliği ile eğitim planlaması sırasında etkinlik sıralarının hareketli- pasif oluşlarına, etkinlikteki çalışma gruplarının büyük grup- küçük grup- bireysel çalışmalar şeklinde yürütülmesine, etkinlik mekânlarının iç mekân ve dış mekân olarak belirlenmesine, etkinlikler için ayrılan sürelerin eşit planlanmasına dikkat edilir (MEB, 2013).

Oyun temellidir: Okul öncesi eğitim dönemindeki çocuklar için oyun bir iletişim dili kabul edilir. Kendini ve çevresini tanıma, yaş gelişimi için kritik düşünme becerilerini kazanma, öğrenmeler ve bunları ifade etme yetkinlikleri oyun ile gerçekleşir. Bu sebeple programda amaçlanan kazanım ve hedefler doğrultusunda oyunun etkinliğin kendisi ya da etkinlik içinde bir yöntem olarak alınması önerilmektedir (MEB, 2013).

Oyun ile öğrenmenin okul öncesi eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğu düşünüldüğünde açık hava etkinlikleri; alanın koşma, atlama, zıplama gibi fiziksel aktiviteler için gerekli genişlikte olması, toprak zemin gibi malzemelerle çocukların güvenliğinin sağlanması, gürültülü etkinlikler yapmaya uygun olması gibi özellikleri sebebiyle çocuklar için özgür oyun alanlarıdır. Ayrıca açık hava etkinlikleri çocuklara bireysel ya da grup halinde kurallı ya da kuralsız oyunlar kurması, kurulan oyunlara dahil olması için fırsat tanır. İçinde bulundurduğu doğal tehlikelerden kaynaklı oyun sırasında kendini ve çevresini korumak için gerekli beden farkındalığı becerisi kazandırır.

Temalar/ konular amaç değil araçtır: Programda kazanım ve göstergelerin kazandırılması sırasında konu ve temalar amaç değildir, eğitim süreci planlanırken konu ve temalardan yararlanılır ancak amaç konunun öğretimi değildir, amaç konu yardımıyla kazanım ve göstergelerin öğretimidir (MEB, 2013). Bu bağlamda açık hava ortamlarının çeşitliliği

çocukların doğal merakını harekete geçirerek, kazanıma giden yolda araç olan konuların ilgi çekiciliğini arttıracak fırsatlar yaratabilir. Böylece çocukların bütünsel gelişimini desteklemek için merakları konulara dönüştürülmüş olmakla birlikte hazırlanan etkinliklerde çocukların ilgi sürelerini daha uzun tutmak mümkün olabilir.

Öğrenme Merkezleri Önemlidir: Öğrenme merkezleri çocukların bireysel ihtiyaçlarını karşılamak için bir takım ayırma materyalleri ile sınırları birbirinden ayrılarak, küçük gruplar halinde etkileşimde bulunmalarını amaçlayan öğrenme alanlarıdır. Çocuklar özgür ve rahat hissettikleri ortamlarda gelişip, becerilerini geliştirebilirler. Bu sebeple bu alanlar onlara istekleri doğrultusunda çalışma olanağı yaratarak gelişimlerini destekler (MEB, 2013). 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı çocukların kendilerini rahat hissettikleri bu alanların iç mekânlar kadar dış mekânlarda da düzenlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca Kılıç tarafından 2014 de yapılan araştırma sonuçları da bu gerekliliği desteklemektedir. Çalışmada çocuklara okul bahçesinde görmek istedikleri araç gereçlerin neler olduğu sorusu yöneltilmiş ve oyuncaklar cevabı alınmıştır. Çocukların okul bahçesi resimlemeleri arasında resim malzemeleri, tebeşir gibi sanat merkezine ait ögeleri; çadır, farklı kıyafetler gibi dramatik oyun merkezine ait ögeleri çizdikleri görülmüştür (Kılıç, 2013). Bu araştırmada araştırmacı tarafından çocukların istekleri doğrultusunda okul bahçeleri içinde öğrenme merkezlerinin düzenlenmesi, sınıf içinde düzenlenen öğrenme merkezlerinde de doğal ürünlerden yararlanılması önerilmiştir. Örneğin deniz taşları, kaya parçaları, kozalaklar, kestaneler, kurumuş yapraklar gibi malzemelerle geçici ya da kalıcı fen ve doğa içerikli öğrenme merkezleri oluşturulabilir.

Keşfederek öğrenme önceliklidir: Programın bu özelliği çocuğun öğrenme süreçlerine aktif katılarak öğrendiklerini yeni durumlara transfer etmesini hedeflemektedir. Program çocuğun çevresini gözlemlenmesini, değişimleri fark etmesini, soru sormasını, araştırmasını, oynayarak keşfetmesini teşvik eder (MEB, 2013).

Çevreyi bir öğrenme aracı olarak kullanan çocuk için doğa, içi sürprizlerle dolu bir öğrenme kutusudur. Kendi kendine devam eden bir döngünün içinde olan doğa, çocukların merak dünyalarına hem cevaplarla hem de yeni sorularla destek olabilir. Çocuk merak ettikleri ile ilgili açık havada öğretmen rehberliğinde gözlem ve araştırma yapabilir. Eğitimciler çocuklarla açık alanlarda vakit geçirirken doğadaki sorgulayıcı tutumları ile örnek teşkil etmeli, doğal ortamda araştırmalar yapmalı, çocuklar bir soru

sorduğunda onları doğada kendi cevaplarını keşfetmeye yöneltmelidir. Bu durumun çocuklara doğa sevgisi kazandırmak onu korumanın yollarını öğretmek için de bir fırsat olduğu düşünülmektedir.

Yaratıcılığın geliştirilmesi ön plandadır: Programın bu özelliği çocukların kendi öğrenme stillerine uygun ortamlarda kendilerini özgün yollarla ifade edebilmeleri için gerekli ortam ve fırsatların yaratılması gerekliliğine değinilir. Bu amaçlar öğrenme süreçlerinde materyal, yöntem ve teknik çeşitliliği sağlanarak, bireysel farklılıkların desteklenmelidir. Programda yaratıcılık kazanım ve göstergeler üzerinden vurgulanmıştır (MEB, 2013).

Açık hava etkinlikleri çocukların yaşayacakları problem durumlarına çözüm üretmeleri, estetik açıdan onlara görsel şölen yaşatması, yapılan araştırmalarla kanıtlanmış olan sağaltım özelliği, çocukların negatif duygularını regüle etmelerine imkân tanıması sebepleriyle çocuklara rahat düşünme ortamı yaratıp yaratıcılıklarını besler.

Günlük yaşam deneyimlerinin ve yakın çevre olanaklarının eğitim amaçlı kullanılması teşvik eder: Program bu özellik ile yakın çevre olanaklarından faydalanılarak uygulanabilirliği kolaylaştırıp, içeriği zenginleştirmeyi hedeflemiştir. Yakın çevre olanaklarının kullanımı eğitim için gerekli materyal çeşitliliğinin sağlanmasında ekonomik bir çözümdür. Programın bu özelliği öğretmenin çevre olanaklarını tanıyarak programı hazırlaması gerekliliğine değinir (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitimde her çevre ve koşulda aynı planın kullanıldığı hazır plan uygulaması bu özellik ile çatışmaktadır. Günlük yaşam deneyimlerinin eğitim amaçlı kullanılması özelliği dikkate alındığında kentleşmenin yoğun olduğu alanlarda şehir hayatının getirdiği yoğunluk, yeşil alan azlığı, ailelerle geçirilen zaman azlığı, alışveriş merkezi kültürü gibi sebeplerle açık havadan faydalanamayan (bu yaşam deneyimine sahip olmayan) çocuklar için okul bahçelerinin kullanımının, çocuğun her gün geldiği ve en çok vakit geçirdiği çevrenin onun elzem bir ihtiyacını karşılama gerekliliği sebebiyle öğretmen tarafından dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir.

Yakın çevre olanaklarının eğitim amaçlı kullanılması özelliğine baktığımızda açık alanlara erişimi kolay olan küçük şehirler ve köylerde de bu alanlarda etkinlikler tasarlanmasının kazanım ve göstergeleri gerçekleştirmeyi amaçlayan uygulayıcı için kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir.

Kültürel ve Evrensel Değerleri Dikkate Alır: Programın bu özelliği çocukların yaşadıkları toplum ve değerleri tanıyarak, kültürel ve evrensel değerleri benimsemelerini sağlayıp

onların sorumluluk bilincine sahip çocuklar olmasını desteklemeyi amaçlar. Bununla birlikte program, farklılıklara saygı duyulması, farklı özelliklere sahip bireylerin birbiri ile uyum içerisinde yaşayabilmesine dair deneyimler kazanılmasını amaçlar (MEB, 2013). Yapılan araştırmalar açık hava etkinliklerinde çocukların grup halinde hareket etmeleri, karşılaştıkları problem durumlarına birlikte çözüm aramaları gibi sebeplere farklı kültürel aktarımlarla gelen çocukların oluşturduğu sınıflarda birbirlerini tanıma ve farklı kültürel özelliklerine karşı saygılı davranma tutumlarını arttırdığını göstermektedir (Taşçı, Usbaş-Kaya, Önkol-Bektaş, 2021).

Değerlendirme süreci çok yönlüdür: Programın bu özelliği okul öncesi eğitimde sonucun değil sürecin önemli olduğu fikrinden yola çıkarak sürecin çok yönlü değerlendirilmesi gerektiği üzerine değinir. Değerlendirmede programın değerlendirilmesinin yanı sıra, çocuk ve öğretmenin kendini değerlendirmesi konusuna değinilir. Yapılan değerlendirmelerin bir sonraki etkinlikte dikkate alınması gerektiği üzerinde durulur (MEB, 2013). Bu süreç açık hava alanlarında öğretmenin yönlendirmeleriyle çocukların kendini ve duygularını ifade etmesine fırsat tanıyacak şekilde yapılabilir. Değerlendirme sürecinin amaçladığı çocuğun gelişimsel olarak kendini tanıması, yapabildiklerini ve henüz yapamadıklarını keşfetmesi için doğanın birçok imkânı mümkün kılma özelliğinden yararlanılabilinir.

Aile eğitimi ve katılımı önemlidir: Programın bu özelliği aile eğitimi ve katılımı ile eğitimde kazandırılan bilgi, beceri ve tutumların devamlılığını ve kalıcılığını sağlar. Bu amaçla "Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (OBADER)" hazırlanmıştır (MEB,2013). Aile eğitimi ve katılımının önemine açık hava etkinlikleri açısından bakıldığında eğitimde açık hava etkinliklerin öğretmenler tarafından tercih edilme durumlarını etkileyen faktörlerle ilgili yapılan araştırmalarda aile tutumları faktörüne rastlandığı görülmektedir (Alat, Akgümüş, Cavalı, 2012). Bu sebeple öğretmenin açık hava bağlantılı çalışmaların çocukların üzerindeki etkilerine yönelik aile bilgilendirmeleri yapması, gerekli durumlarda onları sürece dahil etmesi gibi yollar izlenebilir.

Özel gereksinimli çocuklar için uyarlamalara yer vermektedir:Programın bu özelliği özel gereksinimli çocukların gereksinimlerini dikkate alıp çocuklara eşit fırsatlar sunmayı hedef alması ile ilgilidir. Sınıf içerisinde özel gereksinimli bir çocuk olması halinde öğretmenin etkinliklerinde bu çocukların ihtiyaçlarını gözeterek uyarlamalar yapması

gerekmektedir. Bu uyarlamalar sırasında öğretmen, kullanılan materyaller, öğrenme yöntemindeki değişiklikler, öğrenme sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin açıklamalar yapmalıdır (MEB, 2013).

Özel gereksinimli çocuklar için ihtiyaç duydukları destek alanına ilişkin doğa ile bağlantıların faydaları ile ilgili yapılan bazı araştırmalar mevcuttur. Örneğin; "Otizmli Çocuklar İçin yapılan Biyofilik Tasarımlar: Bir Atölye Deneyimi" adlı çalışmada otizmli çocukların doğayla iletişim ve bağlantı kurmaları bilişsel, zihinsel, fiziksel, sosyal ve duygusal açıdan faydaları üzerinden hareket edilerek onlar için açık hava alanlarında düzenleme yapılması gerekliliğine değinilmiştir (Barakat ve El-Sayad, 2019; akt. Yeler, 2021). Aynı çalışmada açık alanda yapılan yürüyüşlerin, dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu olan çocukların odaklanmalarını olumlu yönde etkilediği ifade edilmiştir (Yeler, 2021).

Tüm bu bilgilerle birlikte 2013 Okul öncesi Eğitim Programında iç mekân kullanımı ve düzenlenmesi ile ilgili ayrıntılı bilgilendirmeler yer alırken açık hava alanlarının fiziksel koşulları, bahçe kullanım amaçları, kullanım sıklığı, araç gereçler ve nasıl düzenleneceği dile ilgili ayrıntılı bilgilendirmelerin yer almadığı dikkat çekmektedir (Yalçın ve Erden, 2022).

- Öğretmenlerin eğitim planlama sorumlulukları üzerinden açık hava bağlantısı:

2013 Okul öncesi eğitim programı içeriğinde öğretmenlerin çocukların 36-48 aylık, 48-60 aylık ve 60-72 aylık çocuklar için beş farklı gelişim alanını içerecek şekilde düzenlenmiş gelişim bilgilerinden hareketle eğitim programlarını hazırlamaları beklenmektedir (MEB, 2013). Programın hazırlanış aşamasında bilişsel gelişim alanı, dil gelişim alını, sosyal duygusal gelişim alanı, motor gelişim alanı ve öz bakım becerileri ile ilgili kazanım ve göstergeler temel alınır (MEB, 2013).

Öğretmenler öncelikli olarak hedefledikleri kazanım ve göstergelere ilişkin aylık eğitim planlarını, hazırlanan aylık eğitim planlarından hareketle esneklik ilkesine bağlı kalarak günlük eğitim akışlarını ve bu akışların içerisinde isim olarak belirtilmiş olan etkinliklerin etkinlik planlarını hazırlamakla sorumludurlar.

Bu araştırmanın içeriği gereği aylık eğitim planı, günlük eğitim akışı ve etkinlik planlarının açıklamaları gerekli görülmüştür.

Aylık Eğitim Planı; Çerçeve programımızda eğitimin öğretmen tarafından aylık dönemler halinde planlanması önerilir. Hazırlanan aylık planlar içerisinde öğretmenin etkinlikleri tasarlarken amaçladığı kazanım ve göstergeler, kavramlar, alan gezileri, özel gün ve haftalar, aile katılımı ve değerlendirme süreçleri planlaması yer alır. Öğretmenin o ay için belirlediği kazanım ve göstergeler çocukların ihtiyaçları gözetilerek planlanır. Bununla birlikte 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı içerisinde çocukların iç mekânlar kadar dış mekânları da kullanarak eğitim ortamları ile ilgili dengeliliğin sağlanması için gerekli ön hazırlıklar bu aşamada tasarlanabilir (Alat, Akgümüş ve Cavalı, 2012). Öğretmenlerle yapılan araştırmalarda dış mekân kullanım azlığına sebep olarak gösterilen hava şartlarına ilişkin sebeplerden doğan olumsuz koşulları ortadan kaldırmak amacıyla çocuklar için uygun kıyafet isteklerinde bulunması, etkinliklerin içeriklerine uygun şekilde hava durumu takip edilerek içerik oluşturması (örneğin yakın zamanda yapacak kar gibi bir hava durumu oyun ya da fen etkinlikleri için bir fırsat yaratabilir) bu aşamada planlanabilir. Aylık planın değerlendirme bölümünde ise öğretmen çocukların, programın ve kendisinin değerlendirmesini yapar. Planda var olan kazanımların gerçekleştirilme durumunu, etkinliklerin uygulanma durumlarını, uygulamada ortaya çıkan sorunları, gereksinimleri belirtir. Böylece her ayın planı kendisinden sonraki planların şekillenmesi için rehber görevi görecektir. Bu aşamada öğretmen hedeflenen dış mekân etkinliklerine yer verme durumuna, yaşanılan aksaklıklara, bir sonraki ay için alınabilecek önlemlere ilişkin çıkarımlarda bulunma fırsatı yakalayabilir.

Günlük Eğitim Akışı; Günlük eğitim akışı, öğretmenin o gün yapacağı etkinliklere sıralı bir şekilde yer verdiği plandır. Günlük eğitim akışı öğretmen tarafından çocukların ilgi ve ihtiyaçları, o ayın için belirlenmiş kazanım, göstergeler, kavramlar dikkate alınarak günlük hazırlanır (MEB, 2013). Günlük eğitim akışı içerisinde yer alan etkinlikler, etkinlik formatına uygun bir şekilde yazılarak günlük eğitim akışı ile dosyalanır (MEB, 2013). Günlük eğitim akışı içerisinde çocukların bireysel olma ya da grupla hareket etme ihtiyacı gözetilerek bireysel, büyük ve küçük grup etkinliklerini içerecek şekilde dengeli planlanması gerekir. Günlük eğitim akışı planlanırken etkinlikler aktif- pasif etkinlikler açısından dengeliliğine ve çeşitliliğine dikkat edilmelidir (Dodge vd., 2010; Kostelnik, Soderman ve Whiren, 2010; Beaty, 2012). Ayrıca programın dengelilik özelliğinden aktif- pasif etkinlik içerikleri, eğitim akışı hazırlanırken önemsenmelidir.

Günlük eğitim akışı içerisinde açık hava ile ilişkilendirilmesi beklenen bölümler şu şekildedir;

- Güne Başlama Zamanı; Çocukların birbirlerine ve gün içerisinde yapacakları etkinliklere uyum sağlamasına yardımcı olmak için yapılan süreçtir. Selamlaşma, o günkü hava durumu, haftanın günleri, ya da sağlıklı bir vücut için egzersiz yapılabilir. Ayrıca çocukların son zamanlarda yaşadıkları şeylerle ilgili konuşmalar yapılabilir ve böylece çocukların o günkü duygu durumlarına ilişkin bilgiler eğitim süreci başlamadan elde edilmiş olur (MEB,2013). Tüm bu çalışmaları içeren güne başlama zamanı 2013 okul öncesi eğitim programı içerisinde de yer aldığı gibi sınıfta ya da açık hava alanlarında (Okul bahçesinde) uygulanabilir.
- Oyun Zamanı; Güne başlama zamanının bitiminde öğretmen öğrenme merkezlerini tanıtarak çocukların nerede oynayacaklarını planlamalarına rehberlik eder (MEB, 2013). Oyun zamanı her zaman kapalı alanlarda planlanmaz. Sınıf dışında da oyun zamanı yapılabilir. Çocukların kendilerini ve yeteneklerini keşfetmesine yardımcı olan oyun zamanı bahçede, açık havada planlanan oyunlar, alan gezisi, sabah yürüyüşü şeklinde de yapılabilir (Ouvry, 2005).
- Etkinlik zamanı; Bu süreçte öğretmenin daha önceden hazırlamış olduğu günlük eğitim akışı içinde kayıtlı etkinlik/etkinlikler uygulanır (MEB,2013). Okul öncesi dönem çocukların okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan etkinliklere ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılan bir araştırmada çocukların en sevdiklerin etkinliklerinin tamamına yakının sınıf içinde yapıldığını ifade ettikleri buna karşın yarıdan fazlasının bu etkinlikleri dış mekânda yapmak istediği öğrenilmiştir (Kılıç, 2013). Aynı araştırmada çocukların kendi günlerini tasarlamaları istendiğinden aktif pasif dengesine uymakla birlikte kendi aktifliklerini temel alan bir planlama yoluna gittikleri görülmüştür. Öğretmenlerin çocukların taleplerinin aksine %95 oranında etkinliklerini iç mekânda planladıkları görülmektedir (Kılıç, 2020). Bu sebeple eğitimciler etkinlik planlamaları sırasında programın önerdiği çocuğun isteklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alma, çocuğun aktif olduğu içerikler üretme, açık hava etkinliklerine yer veren dengeli çalışmalar yapma konusunda özen gösterebilir.
- Beslenme ve Dinlenme Zamanı; Bu zaman dilimi yarım günlük eğitim akışlarında oyun zamanı sonrası kahvaltı şeklinde olurken tam günlük eğitim akışlarında kahvaltı,

öğle yemeği, ikinci kahvaltı ve öğle yemeği sonrası dinlenme zamanı şeklinde olabilir (MEB, 2013). Beslenme zamanı açık havada uygun okul bahçelerinde bahçe meyvelerinden beslenerek ya da yiyeceklerini yanlarına alıp dış mekânı kullanarak gerçekleşebilir. Dinlenme zamanı çocukların bedenlerini dinlendirdikleri sakinleştikleri bir süreç şeklinde planlanabilir. Bu süreç açık havada çocukların hava şartlarına uygun kıyafetleri ile, sıcak havalarda gölgelik alanlarda, soğuk havalarda güneş ışığını alan yerlerde mat ya da minderler ile oturarak, doğayı dinleyerek, izleyerek ya da bu alan içinde kitap okuma, müzik dinleme, sohbet etme, resim yapma gibi pasif etkinlikler yolu ile yapılabilir. Uygun yaş grupları bu süreci uyuyarak geçirebilirler (MEB, 2013). Çadır ya da uyku tulumları kullanılarak açık havada dinlenmeler yapılabilir.

- Günü Değerlendirme Zamanı; Gün sonunda tüm çocukların bir araya gelerek günün değerlendirmesini yapmak amaçlı sohbet ettikleri zamandır. Çocukların hangi merkezlerde oynadıkları, hangi etkinlikleri uyguladıkları, hangi ortam ve materyalleri kullandıkları konuları açık uçlu sorular yardımı ile konuşulur (MEB, 2013).
- Etkinlik Planı; Etkinlik planı yapılacak olan etkinliğin hedeflediği kazanım ve göstergeleri, kavramları, etkinlik için gerekli materyal ve ortam özelliklerini, öğrenme sürecinin ve değerlendirmesinin nasıl yapılacağını, varsa aile katılım çalışmaları ve özel gereksinimli çocuklar için uyarlamaları içeren ve her etkinlik için ayrı ayrı hazırlanan bir plandır (Köksal, 2016). Etkinlik planı aylık plan içerisinde yer alan kazanım ve göstergelerden hareketle hazırlanır (Dodge vd., 2010).
- 2013 okul öncesi eğitim planında etkinlik türleri üzerinden açık hava bağlantısı:

Aşağıda etkinlik çeşitlerinin kısa tanımları ve bu etkinlik çeşitlerinin açık havada nasıl uygulanabileceğine ilişkin bilgiler aktarılmıştır.

Matematik etkinliği; çocukların bilişsel gelişimleri, kavram gelişimleri, gözlem yetenekleri, akıl yürütme becerileri, neden sonuç ilişkisi kurabilme, problem çözebilme ve matematiksel kavramları kullanarak iletişim kurabilme becerileri geliştiren etkinliklerdir (Beatty, 2005; Eliason ve Jenkins, 2012; Skinner ve Dancer, 2013).

Araştırma ve keşfetmeye bağlı olarak gerçekleştirilecek olan matematik etkinlikleri çocukların yaparak, yaşayarak öğrenmelerine ve nesnelerle aktif iletişim kurabilmelerine olanak sağlayacak şekilde planlanmalıdır. Çünkü erken yaşlarda öğrenmenin temelinde çocukların nesnelerle etkileşime girmesi ve deneyimlere maruz kalması vardır (Harris ve

Pettersen, 2017). Ayrıca bu etkinlikler çocukların günlük hayatta karşılaşabilecekleri örneklere de yer vermelidir. Örneğin, hacim kavramının işlenmesi sırasında hangi miktardaki toprağın ya da suyun saksıların içerisi dolduracağı ile ilgili tahmin ve deneme çalışmaları yapmak, sonbahar mevsiminde dökülen yaprakları birbiri ile karşılaştırmak, büyüklüklerine göre sıralamak renklerine göre gruplamak, bitki ekimleri ile derinlik, mesafenin ölçümü, bitkilerin büyümesi için gereken zamanın ölçümü, verilmesi gereken su miktarı ayarlamaları da matematik etkinlikleri içeriğini oluşturabilir. Ayrıca çocuklar doğada serbest oyun sırasında matematiksel söylemlere fırsat oluşturabilecek pek çok durumla karşılabilir, örneğin "Hangi ağaçlar daha uzun?", "Yapraklar hangi özellikleri bakımından birbirine benziyor / Hangi özellikleri birbirinden farklı?", "Bu taşlardan hangisi daha ağırdır?", "Dallarında çok/ az miktarda kozalak kalan ağaç hangisi?", " Avucuma kaç tane meşe palamudu sığdırabilirim?", "Hangi su birikintisi daha derin?" gibi sorularla çocukların gözlem, ölçme, veri analizi gibi çalışmalar yapmalarına rehberlik edilebilir (Kılıç, 2023). Bu sorular çerçevesinde kullanılan ağaçlar, çam kozalakları, yapraklar, taşlar, meşe palamutları gibi doğal materyaller erişiminin kolay ve ekonomik olması sebebiyle de öğretmenler tarafından tercih edilmeye elverişlidir. Bu çalışmalar öğretmen yönlendirilmeleriyle yapılabileceği gibi çocukların girişimleriyle de şekillenebilir. Dış mekân çocuklar için yeni ve dikkat çekici birçok ögeyle karşılaşmaları için fırsat oluşturması sebebiyle onların neden, niçin, nasıl, nerede gibi soruları sık sormasını sağlayabilir. Açık havada etkinlikler çocuklar için matematik becerileri açısından yaşayan bir okulda olmak gibidir, onlar için bilimsel bir laboratuvar özelliği taşıyan dış mekân çocukların erken yaşta matematiği sevmeleri, matematik korkusu yaşamamaları açısından da öğretmenler tarafından bir fırsat olarak görülmeli ve değerlendirilmelidir (Kılıç, 2023). Ayrıca doğada matematiği öğrenmenin başarısı üzerine yapılan bazı çalışmalar doğa temelli matematik öğrenmenin çocukların matematik başarılarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Amerikan Institues for Research, 2005; Sobel, 2020 akt. Kılıç, 2023). Doğa ile yakınlığı olan çocuklar, doğadan maruz bırakılan çocuklara göre odaklanma ve akademik başarı özellikleri bakımından daha fazla ilerleme göstermektedir (Crawla, 2015, akt. Kılıç, 2023). Ülkemizde Türkiye Bilimsel Teknoloji ve Araştırma Kurumu (TUBİTAK) tarafından yapılan bir projede çocukların ve öğretmenlerin ağaçları tanıma düzeyleri ile ilgili yapılan araştırmasında içerikte karşılaştırma- sıralama- eşleştirme- sınıflandırma gibi matematik becerilerini

geliştirici açık hava etkinliklerine yer verilmiştir (Köseoğlu vd., 2019). Doğal açık alanlarda sorgulama temelli matematik etkinliklerinin okul öncesi dönem çocukların geometrik şekilleri öğrenme ve uzamsal görselleştirme becerileri üzerine etkileri araştırılan bir çalışmanın sonuçlarında da doğada yapılan çalışmaların matematik becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır (Korkmaz ve Yılmaz, 2022). Buna karşın öğretmenlerle yapılan bir çalışmada açık hava etkinliklerinden az yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı araştırma bu azlığın sebebi olarak öğretmenleri bilgi ve deneyim eksikliği, planlama için zaman yetersizliği maddeleri dikkat çekmiştir, bu sebeple matematik etkinliklerinde dış mekân kullanımın arttırılması için öğretmenlerin rolünün önemli olduğu düşünülmektedir (Mcclintic ve Petty, 2015; akt. Kılıç, 2023).

Drama etkinliği; çocukların bir grupla birlikte olay veya durumları kendi yaşantılarından yola çıkarak dramatik formlar yardımıyla sözel ya da sözel olmayan ifade biçimlerinden yararlanarak canlandırmasıdır (MEB, 2013).

Drama sürecine katılan çocuklar gerçek dünyadan edindikleri bilgi ve deneyimleri kullanarak sanatsal bir duyarlılıkla hayali bir dünya yaratırlar. Bu yaratım sürecinde durumları, olayları, rolleri, ilişkileri inceleme fırsatı yakalarlar (Pinciotti,1993; Bowel ve Heap, 2001; Hendy ve Toon, 2001).

Drama etkinliklerinde doğanın sakinleştirici özelliğinden yararlanılabilir. Drama etkinlikleri çocukların öğretmenin çizdiği sınırlar içerisinde özgürce oyun kurmaları, ön öğrenmelerinden ve yaşantılarından hareketle yeni durum, olay ve ilişkileri deneyimlemeleri, rahatlama çalışmaları ile dikkatlerini toplayarak fiziksel ve zihinsel dinginliği tecrübe etmeleri için açık havada da uygulanabilmektedir. Ayrıca drama çalışmalarında doğal yaşamın kendisi konu edinilerek canlandırmalar tasarlanabilir. Örneğin bitkilerin büyümesi, bitkilerin büyürken ihtiyaç duydukları, meyve ve sebzelerin bakımı, çevrenin temiz tutulması ya da kirletilmesi halinde karşılaşılabilecek çevresel sorunlar, kuraklık gibi bir olay karşısında bulunabilecek çözümler çocuklar tarafından farklı drama teknikleri ile (donuk imge, fotoğraf karesi, kafa sesi vs.) canlandırılabilir. Açık havada yapılan drama çalışmaları ile doğanın kendisinin çocuk tarafından anlaşılırlığı arttırılarak zihinde canlandırmaları kolaylaştırılabilir (Özkan ve Baş 2023). Yapılan araştırmada dramanın araç olarak kullanıldığı doğa temelli çalışmaların çocukların sürdürülebilirlik kavramına ilişkin becerilerini arttırıldığı, çevresel duyarlılık ve farkındalıklarını olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Aydın ve Aykaç, 2016;

Özkan, 2021). Bu sebeple öğretmenlerin doğayı konu alan ve dış mekânda uygulanan etkinliklere yer verme duyarlılığının önemli olduğu düşünülmektedir.

Okuma yazmaya hazırlık etkinliği; okul öncesi eğitim programının aynı zamanda ilk okula hazırlık programıdır, okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri de ilkokula hazırlık içerisinde yer alan çocukları bu değişime hazırlayan, geçişi kolaylaştırmayı hedefleyen etkinliklerdir (MEB, 2013).

Okuma yazmaya hazırlık çalışmaları çocukların sadece sınıf içinde masa başında oturarak yaptığı kitap/ kavram/ çizgi çalışmaları olarak görülmeyip, farklı etkinlik çeşitleri ile zenginleştirilebilir. Bu kavram çocuğun doğumu ve dil öğrenme süreciyle başlar, 0-3 yaş döneminde öğrenilen ilk sözcükler, yapılan ilk karalamalar okuma ve yazma için temel oluşturan becerilerdendir (Makin ve Whitead, 2003; akt. Burak ve Özdemir, 2023). Bu beceriler sonrasında çocukların ses, harf, hece, sözcük, cümle gibi yapıları ve aralarındaki bağlantıları çözmesi beklenir (Burak ve Özdemir, 2023). Çocukların bu beklentileri karşılaması için yapılan çalışmaların açık hava da gerçekleştirilmesi okuma yazmaya hazırlık becerilerini ezberden uzak bir yolla öğrenmelerini destekleyecektir (Türköz, 2022). Bu yolla onların farkında olmadan, eğlenerek ve kalıcı öğrenmeleri sağlanabilir. Örneğin bahçe yoluyla öğrenme yöntemini benimseyen okullarda yapılan çalışmalar uzun vadede çocukların bu alanda geliştiği sonucuna ulaşılmıştır (Tran, 2015; Lohr ve Person-Minis, 2005; akt. Taşçı, Usbaş-Kaya, Önkol-Bektaş, 2021). Ayrıca okul öncesi dönemde çocukların dikkat sürelerinin kısa olması sebebiyle okul bahçeleri gibi sınıf içi ortama kıyasla zengin uyarıcılarla çevrili mekânların çocuklar tarafından daha dikkat çekici bulunacağı ve bu ortamda yapılan okuma yazmaya hazırlık becerileri etkinliklerinin daha etkili olacağı düşünülmektedir (Burak ve Özdemir, 2023).

Okuma yazmaya hazırlık becerilerini geliştirici dış mekân etkinlikleri için öneriler vermek gerekirse; çocuklar bahçelerde kullanacakları tohum paketleri, doğa bilgisi içeren kitaplar yardımıyla görsel okuma becerileri kazanabilir. Çocukların açık alanda geçirdikleri vakti, bitkilerin büyüme sürelerini, sulama günlükleri ya da onlardaki değişimleri not alabildikleri, resimledikleri gözlem defterleri oluşturmaları onları bu alanda destekleyebilir. Ayrıca çocukların kullandıkları bahçe araçları ile onların el becerileri gelişimi desteklenebilir, el göz koordinasyonu ile isabet keskinliği becerisi gelişebilir. Doğa alanında toprak, kum, su gibi malzemelerle duyusal oyun alanları kurulabilirler. İşitsel algı becerilerini geliştirmek için doğal ortamda ses avına çıkılarak

karşılaşılan seslerin özellikleri, yönler, benzerlikleri üzerine sohbet edebilirler. Eşleştirme kartları ile görseli ve yazı olarak karşılığı eklenen kavramları doğadaki nesnelerle eşlemesi istenebilir. Örneğin doğadaki renkleri bulmaya yönelik bir çalışmada çocuklara farklı renklerin ve renklerin yazı olarak karşılığının yer aldığı kartlar verilerek okul bahçesindeki doğal materyallerle eşleme yapması sağlanabilir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken öğretmenlerin çocuklarla iç mekânda yaptığı etkinlikler sırasında kullandıkları terminolojiyi dışarı taşıyarak gerçek hayattaki karşılığını görmelerine fırsat vermeleridir (Burak ve Özdemir, 2023). Bu çalışmalar çocukların isim olarak öğrendikleri nesneleri gerçek hayatta karşılaştıklarında tanımama durumunu engelleyerek onların erken okur yazarlık becerilerini olumlu etkileyecektir (Burak ve Özdemir, 2023). Dikkat edilecek bir diğer nokta ise okul bahçesinde yapılacak etkinliklere fırsat eğitimi gibi anlık durumlar sonrası yer vermenin yanı sıra bu etkinlikleri planlı olarak tasarlayıp gerçekleştirmeye de özen göstermektir. Çünkü yetişkin tarafından kazanım ve göstergeler çerçevesinde planlanan etkinliklerin informal etkinliklere kıyasla daha verimli olduğu bilinmektedir (Burak ve Özdemir, 2023). Planlı çalışmalarda etkinlik sonrası değerlendirmenin yapılması çocukların gözlem yapma, gözlemden yola çıkarak düşünme, sorgulama yaparak yeni fikirler üretme, bu fikirleri arkadaşları ile değerlendirmesi için önemlidir (Güloğlu- Demir ve Çetin, 2021). Bu sebeplerle öğretmenlerin okuma yazmaya hazırlık etkinliklerini açık hava mekânlarında planlamalarının çocuklar açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sanat etkinliği; Çocukların yaratıcı yönlerini ortaya koyarak hayal güçlerini kullandıkları bu yolla problem çözme, eleştirel ve çözüm odaklı düşünmelerine fırsat yaratan etkinliklerdir (MEB, 2013)

Etkinliklere açık hava bağlantısı açısından bakıldığında çocukların yaratıcılıklarını ve becerilerini geliştirmeye yönelik sınıfta yapılan tüm çalışmalar açık alanda da yapılabilir. Dış mekân çocuklara yaratıcılığın ve estetik algısının gelişimi için birçok fırsat sunar (Özkan ve Baş, 2023). Etkinlik malzemesi olarak yaprak, odun parçaları, kurumuş çiçekler gibi doğal malzemelerden yararlanılabilir. Hatta sanat etkinlikleri bir sanatçı atölyesi ziyaret etmek, müze ya da galeriye gezi düzenlemek gibi tamamen sınıf dışında uygulanacak şekilde de planlanabilir. Arıca açık havada yapılan sanat çalışmalarında sınıfta kullanılması zor malzemelerle çocukların daha rahat çalışması sağlanabilir.

Kirlenme kaygısı olmadan büyük malzemelerle boyama, kesme gibi çalışmalar yapılabilir.

Türkçe etkinliği; Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak, sözcük dağarcıklarını geliştirmek ve iletişim becerilerini artırmak için planlanan etkinliklerdir (MEB 2013).

Çocuklar dil becerilerini, hayal güçlerini, okuma yazma farkındalıklarını geliştiren Türkçe etkinlikleri sınıf içerisinde ya da açık alanlarda uygulanabilmektedir (MEB, 2013). Kitap okuma, hikâye anlatma, hikâye oluşturma, tamamlama, herhangi bir konuda sohbet başlatma ve devam ettirme gibi etkinlikler açık alanların verdiği rahatlama hissinden de faydalanılarak etkili bir şekilde uygulanabilir. Ayrıca doğa içinde grup halinde çalışan çocukların yetişkin-çocuk, çocuk-çocuk iletişiminin de arttığı düşüncesinden hareketle alıcı ve ifade edici dil becerileri gelişebilir. Açık havada etkinlikler aracılığı ile çocuklar öğrendiklerini dil ile ilişkilendirip daha kalıcı hale getirir (Çelik, 2023). Açık hava alanları sınıf ortamları ile kıyaslandığında çeşitliliğin fazla olması sebebiyle çocukların daha fazla uyaranla karşılaşmasına ve soru sormasına sebep olarak kelime dağarcıklarını genişletmelerini destekleyebilir. Rüzgârın uğultusu, farklı ağaçlarının yapraklarından gelen hışırtılar, gökyüzündeki kuşların kanat çırpışları, su birikintisinde zıplarken çıkan sesler gibi farklı uyaranlar çocukların düş gücünü besleyerek onların farklı ritim ve sesleri algılamalarını sağlar. Duyular aracılığı ile algılanan bu çeşitlilik ve farklılık çocuk şarkıları, parmak oyunları, tekerlemeler gibi Türkçe etkinlikleri açısından da onları ayrı bir bağlam sunar (Çelik, 2023). Ayrıca açık havada edindikleri deneyimleri daha kalıcı ve eğlenceli hale getirmek amaçlıda dış mekânda bu edebi eserlerden yararlanılabilir. Türkçe etkinlikleri, açık hava mekânlarında uygulanabilirliğinin yanı sıra amaç olarak çocukların doğa sevgisinin kazanımını desteklemesi ve doğadaki estetik ögelerini fark etmelerini sağlaması açısından önemlidir (Erdem, 2010; Sever, 2015; akt. Çelik, 2023). Rousseau'ya göre türkçe etkinlikleri içerisinde yararlanılan çocuk edebiyatı eserlerinin içeriğinde doğa sevgisine yer verilmesi gerekmektedir (Şirin, 2010). Günümüzde artık her öğretmenin rahatça erişebildiği resimli çocuk kitapları aracılığı ile çocuklara insan, doğa ve fen olayları anlatılabilir (Alan, 2021; akt. Çelik, 2023). 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı içerisinde geçen *"günlük yaşam deneyimleri ve yakın çevrenin eğitim amaçlı kullanılması teşvik edilmesi*" maddesinden hareketle çocuğa çocuk edebiyatı yolu ile kazandırılması hedeflenen doğa sevgisi

kazanımlı etkinliklerin, onun en yakınında bulunan okul bahçelerinde yapılmasının sınıf içindeki etkinliklere kıyasla daha etkili olacağı düşünülmektedir.

Oyun etkinliği; çocukların gönüllü olarak katıldıkları, düşünce ve duygularını ifade ettikleri, merak duygularını geliştirecek araştırma ve gözlem yapma olanağı buldukları, yeni keşiflerde bulundukları etkinliklerdir (Jazkman, 2011; Mayesky 2011). Oyun ile çocuklar neyi ne kadar bildiklerini, neleri yapıp neleri desteksiz yapamayacaklarını kontrol etme fırsatı yakalarlar, öz kontrol ile paylaşmayı, arkadaşlarına isteklerini sunarak nasıl kabul ettireceklerini ya da onların önerilerini kabul etmeyi, iş birliğini deneyimler. Dünyanın her yerinde çocukların olduğu değişen tüm koşullarda, her zaman her ortamda oyun oynanabilir. Çocukluk döneminin vazgeçilmez uğraşı olan oyun etkili bir öğrenme fırsatıdır (MEB, 2013).

Oyun etkinliklerine açık hava etkinlikleri bağlantısı açısından bakıldığında şu noktalar dikkat çekmektedir;

Doğa yılın her anı bir değişim ve dönüşüm içerisindedir, okul bahçesinde de çocukların etraflarını gözlemleyerek fark edebilecekleri, açan ya da kuruyup solan çiçekler, dökülen ya da yeşeren yapraklar, farklı mevsimlerde ortaya çıkıp bazılarında etrafta görünmeyen böcekler onların zihinlerinde doğadaki ögelerin her an farklı şekilde hayal edilmesini ve açık havada karşılaşacağı doğal materyallerin ve onların dönüşüm hikayelerinin bir oyuncak haline gelmesini sağlar (Değirmenci, 2023).

Çocuk bahçesi anlamında "kindergarden" adını verdiği ilk anaokullarının kurucusu olan Froebel çocukların çevresi ile uyum içinde yaşamasının yolunun doğa içinde oynadığı oyunlardan geçtiğini ifade etmiş, çocukları bir çiçeğe öğretmenleri ise bahçıvana benzetirken bile doğa kaynaklı tasvirleriyle eğitimi anlatmaya çalışmıştır (Değirmenci, 2023).

2013 Okul Öncesi Eğitim Programı "Çocuklar sadece sınıf içinde değil, açık havada da oyun oynayabilecekleri fırsatlardan yararlandırılmalıdır." ifadesi ile çocuklara farklı oyun alanları ile fırsatları verilmesi gerekliliğine değinmiş, ayrıca çocukların öğrenme deneyimlerinin desteklenmesi için uyarıcılar bakımından zengin çevreleri önermiştir (MEB, 2013).

Açık havada oyun oynamak çocuğun hem kendisini hem de çevresini keşfetmesini sağlar (Değirmenci, 2023). Açık alanda oynanan ve doğal malzemelerden zengin çevrelerin bu keşifleri geliştireceği düşünülmektedir.

Kılıç ve Bayındır tarafından 2021 yılında yapılan "Geçmişte Dış Mekânlarda Oynanan Anadolu Çocuk Oyunları" adlı araştırmada yetişkinlere sorulan çocuk oyunlarından 123 oyunun 111 tanesinin dış mekân oyunu olduğu sonucu oyunun açık havadaki tarihi açısından önemli olduğu düşündürmektedir.

Okul öncesi dönem çocukları ile yapılan bir çalışmada çocukların dış mekân oyun tercihleri araştırılmış, araştırma sonuçlarına göre çocukların içinde bulundukları çevrenin oyun tercihlerini doğrudan etkilediği görülmüştür. Kapalı mekânlarda oynanan oyunların çocukları daha çok bireysel ve fonksiyonel oyunlara yönlendirdikleri, açık alanlarda yapılandırılmamış ortamların ise çocukları doğal malzemelerle daha aktif oyunlara yönlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Çetken, 2018). Çocukların bu sebeple iki oyun alanına da eşit oranda ihtiyacı olduğu düşünülmektedir.

'Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Okuldaki Oyun Olanaklarının İncelenmesi' adlı araştırmaya göre çocukların çoğunlukla okul bahçesinde ve doğal/doğadan malzemelerle oynamaktan hoşlanmaktadır (Tuğrul vd. 2019). Bu alandaki istekliliğin çocukların öğrenme motivasyonları açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

"Anaokuluna Devam Eden Çocuklarda Serbest ve Hareketli Oyun Düzenlemelerinin Akran İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi" adlı araştırma sonuçlarında ise haftada iki gün bahçede olacak şekilde düzenli oyun oynayan çocuklarda olumlu sosyal davranış düzeylerinin arttığı, fiziksel ve ilişkisel saldırgan davranış ve akran şiddetine maruz kalma düzeylerinin ise azaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Gülay-Ogelman vd. 2016).

Yakın zamanda yapılan başka bir çalışmanın sonucuna göre sınıf içi etkinlikleri okul bahçelerine taşıyarak oyun temelli açık hava etkinliklerinden yararlanılan bir okulda çocukların problemli davranışlarında azalma ve sosyal becerilerin pozitif yönde artış gözlemlenmiştir (Şirin- Kaya, Özyürek, 2022; akt. Değirmenci, 2023). Üstelik bu durum sadece çocuklar için değil öğretmenler için de geçerlidir. Açık havada daha fazla vakit geçiren öğretmenlerin fiziksel ve duygusal olarak kendilerini daha iyi hissettikleri bilinmektedir (Pircihio vd., 2021; akt. Değirmenci, 2023).

Bütün bu sebeplerden yola çıkarak öğretmenler açık havada oyun etkinliği tasarlayabilir ve uygulayabilirler. Bu etkinlikler sırasında çocuğun etrafında rahatlıkla gözlemleyebileceği, taş, kum, çiçek, yaprak, su, çamur, toprak gibi tüm materyaller bu oyunun oyuncağına dönüşebilir. Öğretmenlerin ise bu süreçteki rollerinin çocukların keşiflerine eşlik etmek, onların risk alabilme cesaretlerini desteklemek, okul bahçelerinde

kendilerini rahat hissetmeleri için canlandırıcı, harekete geçirici bir tavır sergilemek, açık havada olmanın çocuklar üzerindeki etkilerini gözlemlemek olduğu düşünülmektedir.

Müzik etkinliği; ses dinleme, ayırt etme, müzik dinleme, şarkı söyleme ve enstrüman çalma, ritim, nefes-ses ilişkisi, müzik ile yaratıcı hareket-dans-öykü gibi etkinliklerden oluşur (MEB, 2013).

Çocukların birden fazla gelişim alanının desteklenmesi için bir araç olan okul öncesi müzik eğitiminde ses dinleme, ayırt etme ve üretme, nefes açma ve şarkı söyleme, ritim çalışmaları; hareket ve dans çalışmaları, müzikli öykü gibi teknikler iç mekânlar gibi dış mekânlarda da uygulanabilir (MEB,2013). Tek başına ya da bir grupla birlikte müzik yapma, başkalarını dinleme, iş birliği yapma gibi sorumluluklar kazandırarak onlara başarı duygusunu tattıran müzik etkinlikleri için gerekli araç gereçler öğretmen ve çocuklar tarafından doğal malzemeler kullanılarak oluşturulabilir (Aral, 2016; Gürsoy, Bıçakçı, Aysu, 2018). Bunun için açık hava mekânlarında yürüyüşe çıkılabilir bu yürüyüşlerde doğal malzemelerin çıkardığı sesler incelenebilir, uygun materyaller toplanılarak müzik enstrümanları yapılabilir. Ayrıca açık hava alanlardaki müzik etkinlikleri çocukların daha huzurlu hissetmesini sağlayabilir, bu atmosferden faydalanılarak nefes ses çalışmaları yapılabilir.

Fen etkinliği; çocuklara soru sorma imkânı tanıyarak onların dikkat etme, merak etme, gözlemleme, araştırma, inceleme keşfetme becerilerini geliştiren etkinliklerdir (MEB, 2013).

Fen etkinliklerine açık hava etkinliklerinin kullanımı açısından baktığımızda çevrelerini araştırma ve keşfetme amacı taşıyan bu etkinliklerin gözlem ve keşif içermesi sebebiyle açık hava etkinliklerini destekleyebilir. Bunu destekler nitelikte okul öncesi eğitim programında yer alan fen etkinlik örnekleri çoğunlukla açık hava bağlantısı içeren etkinliklerdir. Bunlar; doğal ortam yürüyüşleri, doğa gözlemi, koleksiyon yapma, fotoğraf çekme, inceleme, canlı ve cansız varlıkları gözlemleme, çevre korunmasına ilişkin bilgilendirme gibi çalışmalarıdır (MEB, 2013).

Ayrıca açık hava alanlarında yapılan gözlem ve keşifler çocuklara problemi sezinleme, problemi tanımlama, çözüm önerilerine ilişkin araştırmada bulunma ve deneme gibi bilimsel süreç becerilerinin kullanımı için fırsatlar sunabilir. Öğretmenlerin etkinliklerinde amaçladıkları kazanım ya da kavramların çocukların somut yaşantılar yoluyla dokunarak, duyarak tadarak, bizzat gözlemleyerek öğrenmesini destekleyebilir.

Ayrıca açık hava alanları çocuklar için ilginç ve ilgi çekici özellikler taşır, çocuklar bu mekânlarda öğrenmeye karşı daha isteklidirler, hatta bu istek onların bilgi dağarcığını ve kavrama kabiliyetlerini arttırmaktadır (Cullen, 1993; Titman, 1994, akt. Koçak- Tümer 2021).

Fen etkinlikleri sırasında örneğin canlılar konusunda; sürünen, zıplayan, uçan, yüzen canlıları görmek bu canlıların özelliklerini kendisi ile karşılaştırıp aynı ya da farklı özellikler bulmak çocuğa ekosistemin parçalarından biri olduğu konusunda fikir oluşturmasına yardımcı olur. Okul bahçesinde yapılan sebze, meyve ekimi ve bakımı ile ilgili yapılan çalışmalar çocukların bitkinin büyüme sürecine ilişkin bilgi edinmesine, hatta besine duyulan saygıyı arttırarak iyi beslenme motivasyonun sağlanmasına yarar sağlayabilir. Gökyüzünü incelemek için kafasını kaldırarak bulutları, yıldızları, güneşi, ayı inceleyen çocuk, evrenin güzelliklerini görüp kendini bunun bir parçası olarak hissedebilir. Bu aitlik hissi fen etkinlikleri kazanımlarından birisi olan çevresindeki güzellikleri fark edip korumak konusunda çocuklara motivasyon yaratabilir. Temel bilimsel becerilerin kullanımını destekleyecek olan bu çalışmalar doğal ortamlarda gelişmesi onların olumlu çevre bilinci geliştirmesine doğa ile bağ kurmasına destekleyici olacaktır. Yapılan araştırmalar düzenli ve sürekli olarak açık havada etkinlik yapma şansı yakalayan çocukların, aldıkları çevre eğitiminin etkililiğinin artacağını göstermektedir (Beyer, Meller, Bizub, Kistner, Szabo, Shawgo ve Zetts, 2015; akt. Çabuk, 2021).

Açık havada yapılan fen etkinliklerinde öğretmenlerin tavırlarının çocukların bu alanlara karşı olumlu duygular beslenmesinde etkili olacağı düşünülmektedir. Bu süreçte çocuklara kirlenmekten, ıslanmaktan, etrafı dağıtmaktan, böcekleri salyangozları ya da solucanları izlemekten korkmadan deneme şanslarının olduğu mesajı verilebilir. Ayrıca çalışmasını tamamlayan çocuklara "Bunu denersek nasıl olur?" gibi sorularla cesaret verici yönlendirmeler yapılmalıdır (Yi, Chin Lan, 2022; akt. Cevher- Kalburan, Bayraktaroğlu, 2023). Çocukların herhangi bir şeye karşı ilgili olduğu fark edildiğinde çizmek- fotoğraflamak- yetişkin rehberliğinde kişisel notlar almak gibi yöntemlerle bilimsel arşiv tutabilecekleri gösterilebilir. Öğretmenlerin bu ve benzeri teşvik edici tutumları çocukların açık havadaki fen etkinliklerine merakını arttıracak, onları bu konuda daha şanslı yapacaktır (Edwards, Loweridge, 2011; Cevher- Kalburan, Bayraktaroğlu, 2023).

Hareket etkinliği; Amacı, çocukların temel hareket becerilerini geliştirerek fiziksel, motor, bilişsel, dil, sosyal ve duygusal, gelişimine ve öz bakım becerilerine katkıda bulunmak olan çalışmalardır (MEB, 2013).

Okul öncesi dönemde hareket becerilerini geliştirmek hem çocukluk çağının gerektirdiği motor becerilerinin gelişimini desteklemekte hem de uzun vadede sağlıklarına olumlu etki etmektedir (Kılıç, 2023). Bu beceri gelişimi için açık hava alanlarını tercih eden çocuklarda bedenlerinin daha iyi tanındığı, denge ve çeviklik becerilerinin geliştiği, saldırgan davranışların azaldığı görülmüştür (Goodway vd. 2019; Louv, 2010; Wainwright,2021; akt. Kılıç, 2023). Ayrıca açık havada hareket etkinlikleri deneyimleme fırsatı yaşayan çocukların uzun dönemli becerileri incelendiğinde denge, lokomotor ve manipülatif hareket kabiliyetlerinin olumlu etkilendiği gözlemlenmiştir (Palmer, 2019).

Evden daha çok okulda vakit geçiren çocukların hareket etkinlikleri için okul bahçelerinin tercih edilmesi çocuklar için gürültü yaratmadan istediği kadar yüksek ses kullanabilme, doğanın renkleri içinde sakinleştirici ve iyi hissettirici etkisinden yararlanma, fiziksel olarak daha aktif olabilme, bu aktiflik halinde temiz hava ve güneş ışığından yararlanma gibi avantajlar sağlayacağı düşünülmelidir (Kılıç, 2023). Hareket etkinliklerine okullarda açık hava etkinliklerinin kullanımı açısından bakıldığında çocukların fiziksel motor algısını, motor yeterliliğini, nesne kontrolü ve denge becerilerini, alan farkındalığını geliştirmek için; toprağı havalandırma, uygun araç gereçlerin kullanımı ile bitki bakımı, okul bahçesinin yabani otlardan temizlenmesi, düzenli olarak sulama işi için su taşınması gibi etkinlikler yapılabilir. Okul bahçesinde var olan toprak alan, kum alan, taşlık yollar, ağaç dalları ya da kurumuş dallarla kaplı alanlarda yapılan doğa yürüyüşlerinin bile çocukların denge becerileri olumlu etkileyeceği, daha fazla enerjiye ihtiyaç duymalarına bağlı olarak kas güçlerini kuvvetlendireceği düşünülmektedir. Ayrıca 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında çocukların psikomotor becerilerini hedef alan koşma, zıplama, atlama gibi etkinliklerin doğal ortamlarda kendiliğinden gelişebileceği bilgisi yer almaktadır. Programda "Etkinliklerde top, ip, tebeşir, hulahup, denge tahtası gibi yapılandırılmış açık hava oyun materyallerinin kullanımına ek olarak doğanın çocuklara sunduğu farklı yapıdaki zeminler, tırmanma olanakları, denge için kullanılabilecek kütükler gibi materyal ve ortamlar da kullanılmalıdır." ifadesi dikkat çekmektedir. Bununla birlikte geleneksel çocuk oyunlarının, açık havada oynanan sokak oyunlarının da hareket etkinlikleri kapsamına dâhil edilerek oyunların çeşitlendirilmesi önerilmiştir.

Hareket etkinlikleri mekân önerisi olarak sınıflar, açık alanlar ve bahçeler örnek gösterilmiştir.

Alan gezisi; çocukların anlamlı öğrenme gereksinimlerini karşılama için araştırma, problem çözme ve yerinde gözlemleme yolu ile doğadaki varlıkları, olguları doğrudan doğruya ya da görsel araçlar aracılığıyla planlı bir şekilde incelemesini içeren etkinliklerdir (Balat, 2010; MEB, 2013).

Alan etkinlikler sadece fen etkinlikleri içerisinde yer almaz, bu yol ile planlanan kazanım ve kavramlara ulaşırken çocuklar için yaşadığı çevreyi yakından tanıma imkânı yaratılabilir. Bu etkinlikler aracılığıyla soru yanıt, problem çözme, gösteri, beyin fırtınası, tartışma gibi birçok teknikten faydalanılarak çocuklarda var olan bilgilerin tekrar edilmesi, üzerine yeni bilgiler inşa edilmesi sağlanır (Kandır, 2012).

2013 MEB Okul öncesi Eğitim Programında alan gezilerine ilişkin "*İçinde bulunulan yöredeki tarihî bir yer, müze, bir ressamın sanat atölyesi, matbaa, tarla, bahçe, park ve herhangi bir materyalin, araç veya gerecin üretim atölyesi gibi mekânlara alan gezileri düzenlenebilir."* ifadesini açık hava etkinliklerine de dikkat çekmektedir (s. 50). Açık hava alanlarına yapılan alan gezileri sadece çocuklar için değil öğretmenler için de faydalıdır (Bjorge, Hannah, Rekstad ve Pauly, 2017; akt. Çabuk, 2021). Çünkü doğa herkesin yeni bilgiler edinmesi, onunla bağ kurması ya da var olan bağını hatırlayarak güçlendirmesi için fırsatlarla dolu bir şekilde beklemektedir (Çubuk, 2021).

2.3. Okul Öncesi Eğitim Mekânları

Eğitim mekânları; personel, fiziksel imkanlar, eğitim materyalleri gibi ögelerden oluşan bir yapıdır ancak bu yapı tüm gelişim alanlarına ait bileşenlerden ayrı düşünülmemelidir (Arslan, Karaküçük 2008; Morrison, 2008). Eğitim ortamlarının özellikleri; çocuk ve öğretmen arasındaki etkileşimi, çocuğun yaşantılarının kalitesini, hazırlanan program ve etkinlikleri etkisi altına almakta, çocuklara sunulan tüm ortamlar onların gelişimine etki etmektedir (Kılıç, 2013). İstenilen özelliklerde hazırlanan ortamların çocukları olumlu yönde etkilerken, onlar için uygun olmayan koşullarda tasarlanmış eğitim ortamlarının gelişimlerini olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının görevleri çocuklara nitelikli bir eğitim ortamı sunmak, onların öğrenme deneyimleri için gerekli olan ortam ve materyalleri onlara sağlayabilmektedir. Okul öncesi eğitim programının verimliliği için eğitim ortamları iyi

planlanmalı ve hazırlanmalıdır. Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde eğitimin yapılacağı fiziksel ortamların iç mekân ve dış mekân başlıkları altında incelendiği görülmektedir.

2.3.1 İç mekân

Okul öncesi eğitimde iç mekânlar kurum binası içinde çocukların sağlıklarını, güvenliklerini dikkate alıp düzenlenmiş alanlardır. Kurumların iç mekânları düzenlenirken şu özellikler dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir;

- Güvenlik açısından risklerden uzak olması
- Sınıf içi etkinlikler rahat uygulanabilirliği
- Uluslararası standartlara uygun fiziksel düzenlemeler
- Bireysel, eşli, küçük ya da büyük grup etkinliklerinin uygulanabilirliği
- İlgi çekici ve estetik görünüş
- Isınma, aydınlatma, hijyen ve havalandırma gibi imkanlar bakımında çocuk sağlığı dostu olması

Ülkemizde okul öncesi eğitim kurumlarındaki iç mekânlar mutfak, yemekhane, oyun odası, uyku odası, lavabo, muayene odası ve sınıf ortamından oluşmaktadır.

2.3.2 Dış mekân

Okul öncesi eğitim kurumlarındaki dış mekânlar, iç mekânlarda uygulanan eğitimin devamıdır. Çocukların okullardaki açık hava alanlarında geçirdikleri zamana neden ihtiyaç duyduklarına dair açıklamalar şu şekildedir (Richardson, 2006):

- *Özgürlük:* Geniş oyun alanı, rahat gürültü yapabilme imkânı, temizlik kaygısının olmaması, rahat hareket imkanıdır.
- *Alan:* Çocuğun etrafındaki alanı farklı açı ve bakış açıları ile görme imkânı, ışık değişimleri, hava hareketleri, ısı farklı gibi iç mekânda kolay hissedilmeyen özelliklerin gözlemlenebilmesidir.
- *Doğayla bağ kurma:* Bitki böcek gibi canlı grupları ile doğrudan ve yoğun yaşantılar kurulabilme imkânı ile ilgilidir. Ayrıca hava, ateş, toprak ve sudan oluşan temel elementlerle etkileşim olanağı sunulur.

- *Tüm vücudu kullanma ve çoklu duygusal deneyimler:* Çocukların tüm duyularını aktif kullanabilme olanağı yakalayarak bedenlerini ve sınırlarını tanımalarıdır.
- *Gerçek deneyimler:* Açık alanlarda çocukların doğal ögelerle gerçek tecrübeler yaşayabilmesi ile ilgilidir. Sınıfta sadece anlatılarak öğretilmeye çalışılan olaylar açık alanda bizzat deneyim edilebilir. Örneğin el arabası ya da oyuncak kürek gibi materyallerle hacim, ağırlık, basit makineler hakkında bilgi sahibi olunabilir, tahterevalli yardımıyla ağırlık karşılaştırmaları yapılabilir.
- *Çocukların onlara eşlik eden yetişkinlerde ve arkadaşlarıyla olan ilişkisi:* Çocukların geniş alanlarda farklı gruplar içinde yaptıkları takım çalışmaları ile iş birliği içinde çalışma, karşılaşılan problem durumları için fikir tartışmasında bulunma, ortak karar alma becerilerini geliştirmesi ile ilgilidir. Ayrıca çocukların bireysel özelliklerinin iç ve dış mekânlarda değişebildiği de gözlenebilir. Bununla birlikte açık alanda geçirilen etkinlikler çocuk yetişkin ilişkisini de değiştirmektedir. Yetişkinler çocuklara karşı daha toleranslı olarak keyifli vakit geçirebilirler.
- *Yaşam becerileri kazanımı sırasında karşılaşılan zorluklar ve güvenlik duygusu:* Açık hava alanları içinde kendiliğinden tehlikeyi de barındıran etkinliklerdir. Çocuklar doğa içinde kendi güvenliklerini sağlama, başkalarını ve içinde bulundukları çevreyi korumaya ilişkin önlem almayı öğrenir. Ayrıca kendisine eşlik eden yetişkinin çizdiği sınırlar içinde macerayı deneyimler.

Açık havada çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan etkinlikler aynı iç mekânlarda olduğu gibi okul öncesi eğitim planı kapsamında düzenlenme gerektirir. Açık alanlar içindeki okul bahçeleri sadece koşma, hoplama, zıplama alanı olarak görülmemelidir çünkü sınıf içinde yapılan tüm çalışmalar burada da uygulanabilir (Zembat, 2001; Demiriz vd., 2011; MEB, 2013; Kılıç, 2014).

2.4. Okul Öncesi Eğitim ve Açık Hava Bağlantısı

Okul öncesi eğitim dönemindeki çocuğun gelişimi deneyimlerle ilişkili olup çocuk çevreyle girdiği ilişkide yaşadığı deneyimler üzerinden gelişimini devam ettirebilir (Değirmenci, 2023). Rousseau, Frobel ve Dewey gibi düşünürler de çocuğun çevresi ile ilişkisine odaklanmış ve en iyi öğrenme ortamının doğa ile bağ kurma imkânının yakaladığı fiziksel çevre olduğunu ifade etmişlerdir (Değirmenci, 2023). Bu düşüncenin

temelinde ise doğuştan iyi olduğu savunulan çocuğun iyilik halinin devam edebilmesi için doğa ile kurduğu bağın kopmadan devam ettirilmesi fikri vardır (Platz ve Arellano, 2011; akt. Değirmenci, 2023). Piaget ise çocuğun deneyimlerle olan ilişkisini yeni şemaların oluşumunda fiziksel çevresiyle girdiği ilişki üzerinden açıklamıştır. (Atak, 2017). Vygotsky çocuğun özgürce hareket ettiği eğitim ortamlarının öğrenmelerinde daha etkili olduğuna dikkat çekmiştir (Değirmenci, 2023). Regio Emilia yaklaşımı çocuk için çevreyi; "üçüncü öğretmen" olarak adlandırırken, Montesori'ye (1982) göre iyi tasarlanmış eğitim ortamları çocuğun duyarlı dönemlerinde öğrenmeyi gerçekleştirmesi için ön koşuldur (Pekdoğan, 2012; Uçar, 2019). Bu açıklamalarda da ifade edildiği gibi okul öncesi dönem çocuğu için maruz kaldığı çevre, etkileşime en çok ihtiyaç duyduğu, gelişiminin en hızlı ve kritik olduğu döneme denk gelmesi sebepli oldukça önemlidir (Aslanargun ve Tapan, 2016).

Eğitim ortam düzenlenirken çocuğun özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun şekilde planlanma yapılma gerekliliği dikkate alınmalıdır (Ural ve Ramazan, 2007; Kıldan, 2010; Güçhal-Özgül, 2011). Eğitim ortamının çocuğun gelişimi üzerindeki etkilerinden yola çıkarak eğitim faaliyetlerinin iç mekânlar kadar dış mekânlarda da planlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Günümüzde ise çocuklar evde geçirdikleri vakitlerde her geçen gün daha fazla ekran başında kalmakta, açık havadan daha az yararlanmaktadır (Ertemel Aydın 2018). Çocuklar açık havada yaşayamadıkları heyecanı ekran karşısında geçirdikleri zamandan elde etme yoluna gitmektedir (Staempfli, 2009; Tucker, 2008). Yeşil alanların her geçen gün azalması, çocukların oyun alanı olarak kullanabilecekleri dış mekânların trafik terörüne maruz kalması, herkesin birbirini tanıdığı güvenli oyun ortamlarının yerini aynı apartmandaki insanların bile birbirini tanıyıp ve güven duymadığı yeni sosyal çevrenin almış olması, medyanın beslediği "yabancı fobisi" algısının bakım verenler üzerindeki etkisi, hane sayısındaki çocuğun azalmasına bağlı onların her türlü riskten korunması gerektiği düşüncesi çocukların evlerine kapatılmalarına sebep olmaktadır (Burdette ve Whitaker 2005; Herrington ve Studtmann 1998; Malone ve Tranter, 2003; White, 2004). Örneğin, çocukları risklerden korumak adına okula yürüyerek ya da bisikletle gitmek fikrinin yerini, okullar evlere ne kadar yakın olursa olsun servis ile gitmek almıştır (Valentine ve McKendrick, 1997). Çoğunlukla yüksek binalarda doğal hayatın uzağında yaşayan aileler çocukları kirden, çamurdan, böceklerden, hayvanlardan, yağmurdan ve kardan, yani doğaya ait her şeyden

koruma ihtiyacı duyar hale gelmiştir (White, 2004). Ailelerin çocuklarını daha kolay takip etme düşüncesi, açık alan olarak sadece parkları tercih etmelerine sebep olmuştur (Rivkin, 1997). Bununla birlikte şehir ortamındaki parklar incelendiğinde yetersiz büyüklükte, çocukların ihtiyaçlarından ziyade yetişkinlerin uygun gördüğü şekilde beton zeminlerin üzerine yerleştirilen doğanın dokularından uzak, plastik kaydırak ve salıncaklardan oluşan, sadece kaba motor becerileri besleyecek şekilde yaratıcılık ve etkileşimi desteklemeyen yapay alanlar olduğu görülmektedir (Dyment ve Bell 2008; Frost, 2006; Hart and Sheehan 1986; Herrington ve Studtmann 1998; Malone ve Tranter 2003; Sener, 2006; Staempfli 2009; White, 2004).

Evlere kapanan çocukların ekran karşısında geçirdiği süre artmakta aşırı kilo alma, duygusal tatminsizlik, aşırı hareketlilik, dikkat eksiklikleri, sosyal ilişkilerde zayıflık gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır (Muslu ve Gökçay, 2019). Bu durum Doğadaki Son Çocuk kitabında Louv tarafından "doğa yoksunluğu sendromu" olarak ifade edilmektedir. Ona göre çocukların doğayı deneyimleme ve algılama şekilleri eskisinden farklıdır. Doğadan uzak, hareketsiz yaşamın çocuklarda görülen sonuçlarından biri de depresyondur (Louv, 2010). Amerikalı çocuklar üzerinde 2004 yılında yapılan bir araştırmaya göre reçeteli antidepresan kullanma oranı 1999- 2004 yılları arasında neredeyse iki katına çıkmış ve bu artışın en hızlı görüldüğü dönem okul öncesi dönem olmuştur (Delate, Gelenberg, Simmons ve Motheral, 2004).

Doğa ile temas kurmadan büyüyen çocuklar doğada kendilerini rahat hissetmeyip, ondan kaçınarak çevre sorunlarına karşı duyarsız olmaktadır (Alat, Akgümüş, Cavalı, 2012). Bu uzaklaşmanın bir olumsuz etkisi de çocukların duyuları üzerinde görülmektedir. Çocuklar duyuları ile çevreyi algılarken bu duyuları besleyen doğal ortamlardan uzaklaşmış bunun yerini ekran ile geçirilen zaman almıştır. Bilgisayar ya da televizyon başında çocuğun sadece görme ve işitme duyusu aktifken kalıcı öğrenmeler yaşaması beklenmemelidir (Çukur, 2011; Louv, 2010). Açık hava alanlarından uzak, doğa ile etkileşimiz kapalı mekânlarda yaşayan çocuklar için doğa, sadece belgesellerde izlenebilen bir ortama dönüşmüştür (White, 2004). Aileleriyle açık alanlarda yeterince vakit geçiremeyen çocuklar için okul ortamlarındaki açık hava deneyimlerinin öneminin arttığı, okul bahçelerinin kullanımına daha fazla yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Çocukların küçük yaşlardan itibaren düzenli olarak doğada zaman geçirmeleri, doğa ve hayvan sevgisi geliştirmeleri, yetişkin hayatlarında çevre duyarlılığına sahip bireyler olmaları

için, okul bahçelerinden doğayı çocukların yanı başına getiren alanlar olarak faydalanmak gerekmektedir çünkü çocuklar yaşadıkları dünyaya ait bilgilerini büyük oranda sınıf dışı ortamlardan edinmektedir (Avraamidou, 2015). Okul öncesi eğitimde kullanılan dış mekân yani açık hava ortamları aslında çocukların doğayla buluştuğu ortamlardır, büyük şehirlerde çocuklara yeterince sağlanamayan güvenli açık hava ihtiyacının karşılanması için hem eğitim kurumlarına hem de eğitim planlarını hazırlayan öğretmenlere bu anlamda görevler düştüğü düşünülmektedir. Ülkemizde bu bağlamda açık hava etkinlikleri, bahçe kullanımı ile ilgili ilköğretim ve okul öncesi eğitim kurumları yönetmeliklerinde bazı açıklamalar yapılmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde (2022) yer alan maddeler şu şekildedir:

İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde (2022) 90. maddesine göre;

> - Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim etkinliklerinin sağlık ve güvenle gerçekleştirilmesine uygun bir oyun alanı ve bahçe bulunmalı ve gerekli durumlarda düzenlemeler yapılmalıdır. Okul bahçesinde yapılacak olan düzenlemeler çocukların gelişimlerini destekleyen, onların gezip oynamasına imkân sağlayan, çevre sevgisi kazandıran bir yapıda olmalıdır. Trafik eğitim pisti, kum havuzu, bahçe oyun araçları ve bahçenin ağaçlandırılması için yeterli toprak alan bulundurulmalıdır. Ayrıca ilköğretim kurumların çocukların gezip oynaması, sportif etkinliklerde bulunmasına uygun çevre imkanları sağlanmalıdır. Kum havuzu, voleybol, basketbol sahaları gibi yerler, asılma, tırmanma, denge, atlama gibi etkinliklere uygun araç gereçler sağlanmalıdır. Okul öncesi eğitim kurumları ve ilköğretim kurumlarında bulunan oyun yerleri ve araçlara yılda en az bir kere düzenli olarak bakım ve onarım yapmalıdır (s. 29).

Aynı yönetmelikte yer alan Madde 91'e göre; *"Bahçesi uygun olan okullarda tarım çalışmaları yapılıp süs bitkileri ve ağaçlar dikilebilir, yerlere çimlendirme yapılabilir. Köy okullarında bahçelere meyve ağaçları dikilebilir, arıcılık, tavukçuluk, seracılık, organik tarım ile meyve sebze üretimi yapılabilir"* (s. 29).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Yönetmeliğinde (2015) yer alan maddeler şu şekildedir:

- İlgili yönetmeliğin 3. bölümü Kuruluş Binasının Özellikleri Bölümü 15. maddede kuruluş binasının kapasitesine bağlı olarak her çocuk için en az 1,5 m2 alan düşecek uygunlukta bahçe bulunması gerekliliğinden, teras katların bahçe olarak kullanılamayacağından bahsedilir. Aynı maddenin başka bir bölümünde özel kreş ve gündüz bakımevleri ile özel çocuk kulüplerinin aynı bahçe içerisinde yer alması durumunda giriş ve çıkış kapılarının ayrı ancak bina giriş kapısının ortak kullanabileceği belirtilmiştir (s. 3).
- 3. Bölüm madde 17' ye göre kuruluş bahçelerinde çocukların oynamaları ve dinlenmeleri için gerekli araç gereçler bulunur. Bahçe zeminin yeterli toprak alan ve çim bulunduracak şekilde yumuşak malzemeden olması sağlanır. Bahçe alanı çocukların mevsimlerdeki, bitkilerde değişimi izlemelerine fırsat tanıyacak şekilde uygulama alanları içerebilir. Bahçe içinde çocukların kontrolsüz çıkışını engelleyecek güvenlik önlemleri alınmalıdır (s. 4).

Eğitim Yapıları Asgari Tasarım Standartları Kılavuzunda (2015) okul öncesi eğitim kurumlarında bulunması gereken dış mekân standartları ile ilgili bahçe oyun alanları okul girişlerine yakın ve doğal malzemelerle kaplı olması gerektiği belirtilmiştir.

Türkiye'de okul öncesi eğitim kurumları dış mekân özellikleri ile ilgili yönetmelikler incelendiğinde her yönetmelikte farklı standartların yer aldığı, belirlenen ortak bir anlayışın olmadığı görülmektedir (Babaroğlu, 2018). Ancak yapılan açıklamalarda açık alanların, çocukların becerilerini ortaya çıkarmasını destekleyici özellikte boş alanlara sahip, çocukların oynama, koşma, zıplama, yuvarlanma hareketlerini yapmalarına elverişli şekilde düzenlenmesi gerekliliğine odaklanıldığı görülmektedir. Eğitim öğretimde en çok sınıf için alanların kullanıldığını gösteren araştırma sonuçlarının aksine yapılması gereken sistemli ve ciddi planlamalar yolu ile sınıf dışı ortamları eğitime dahil etmektir (Yıldız, 2022; Çelik, 2012). Aksi durumda tüm pozitif etkilerine rağmen açık hava etkinliklerinin ihmal edilmesi; çocukların hareketsiz yaşam ve ekranda fazla vakit

geçirme gibi sorunlarının daha erken yaşlara çekileceği düşünülmektedir (Alat, Akgümüş, Cavalı 2012).

Okul öncesi eğitimde açık havanın eğitim ortamı olarak kullanılması ve planlama sürecine dahil edilmesiyle sağlanacağı düşünülen faydalar şu şekildedir:

- Çocukların kendisi ve çevresine ilişkin bilgi, beceri ve tutum geliştirmesi için fırsatlar sunabilir (Perry, 2001).
- Açık hava etkinlikleri çocukların birçok duyu organını kullanarak doğrudan deneyim elde etmesine, hedeflenen kazanımları yaşam ve doğa ile ilişkilendirerek öğrenmesine imkân tanıyabilir (Ouvry, 2005; White, 2008).
- Doğa ile iç içe olan çocukların, bilginin doğrudan kendisine sunulması yerine çevresi ile bağlantı kurarak bilgi edinmeleri zihinsel süreçlerini aktifleştirebilir (Tatar ve Bağrıyanık, 2012).
- Dış mekân kullanımları ile çocuklara deneye, keşfe, araştırmaya dayalı öğrenme ortamları sunulabilir (Alat, Akgümüş, Cavalı, 2012).
- Açık hava alanları çocukların yeni fikirler üretmesine, durumlar arasında ilişki kurmasına yardımcı olabilir.
- Doğa ile iç içe olmak çocuklara deneye, keşfe, araştırmaya dayalı öğrenme ortamları sunabilir. (Alat, Akgümüş, Cavalı, 2012).
- Doğa ile etkileşimde olmak çocukların öğrenme isteklerini ve motivasyonları arttırabilir.
- Açık alanlarda kısıtlama olmadan malzeme kullanımı, çocukları yaratıcılığını üst seviyelere çıkarabilir (Studer, 1998)
- Açık hava alanlarında yapılan motor çalışmaları ile koordinasyon, dayanıklılık, denge becerileri gelişebilir (Alat, Akgümüş, Cavalı, 2012).
- Açık hava etkinlikleri ile sadece bilişsel değil motor, dil ve duyuşsal becerilerin kazanımı da desteklenebilir.
- İç ve dış eğitim ortamlarının bağlantılı olarak kullanılması çocuk öğretmen etkileşimini arttırılabilir (Barbaoğlu, 2018)
- Açık hava alanları öğretmen ve çocuğun iç mekânın kısıtlamalarından uzak, özgürce etkileşime girmelerini sağlayabilir (Ford,1981)

- Temiz hava ve egzersiz çocukların beyin gelişimine olumlu etki edebilir (White, 2008).
- Çocuğun içinde bulunduğu fiziksel çevre onun kavram oluşturma, hatırlama gibi bilişsel becerilerine katkı sağlayabilir.
- Çocukların doğa ve bilime olan ilgilerini arttırarak kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarını katkı sağlayabilir (Avraamidou, 2015).
- Açık hava etkinlikleri ve doğada geçirilen zaman konsantrasyon, otonomi ve öz disiplin becerilerini geliştirerek çocukların sınavlarda daha başarılı olmalarını sağlayabilir (White, 2004).
- Gözlem, karşılaştırma, fark etme, karar verme, çıkarımda bulunma gibi yönetici bilişsel becerileri destekleyebilir (Alat, Akgümüş, Cavalı, 2012).
- Doğal ortamda karşılaşılan fırsatlar yolu ile çocukların problem çözme becerileri geliştirilebilir (Paris, 1998).
- Çocuklar, doğada vakit geçirirken okulda öğrendikleri bir durum ya da nesnenin günlük hayatla bağlantısını kavrayabilir. Ayrıca kitap ya da modellerden edindikleri bilgilerin açık havada gözlemledikleri şeylerle birebir eşleşmediğini fark etmeleri onların eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilir. (Outdoor Learning, 2013, akt. Kılıç, 2013)
- Çocukların dünyayla ilgili bilgilerini paylaşma, duygularını ifade etme, başkasının yardımı olmadan karar verme yeteneği, özgüven, okuryazarlık, matematik ve fen gibi önemli becerilerinin gelişmesi, onların okulda ve hayatta daha başarılı olmalarını sağlayabilir (Wilson, 2008).
- Çocukların konsantrasyon, risk alma öz disiplin, gözlem yapma, koordinasyon, denge, iş birliği, dayanışma gibi becerilerini de geliştirebilir (Alat, 2002).
- Açık alanlarda yapılan etkinliklerle çocukların temiz hava ve güneşten faydalanması sağlanabilir. Ayrıca Açık havada güçlenen bünyeleri ile hastalık nedeniyle devamsızlık oranlarında azalma yaşanır (Fjørtoft, 2001).
- Dış mekânda karşılaşılan tehlikeler çocuklar sosyal bağlar kurmasına, özgüven geliştirmesine, sorun giderme becerisine, müdahale etme yeteneğine katkı sağlayabilir (Güler ve Demir, 2016).
- Doğada vakit geçiren çocukların asosyal davranışlarında azalma; iş birliği, dayanışma, uzlaşma, çatışma çözme becerilerin de ise artış görülür (Burdette ve Whitaker, 2005b).

- Doğa ile başbaşa olan çocukların yalnız kalma, düşüncelerinin farkına varma, toplumsal kural ve normlardan uzak olmalarına imkân sağlanabilir (Perry, 2001).
- Açık hava alanları ile çocuklara sınıf içinde gösterdikleri davranışlardan farklı davranışlar sergileme fırsatı sağlanabilir.
- Açık havada geçirilen vakit ile doğayı seven ve doğayı koruma yolunda çaba sarf eden bireyler yetişmesi sağlabilir (Alat, Akgümüş, Cavalı, 2012.)
- Çocukların çevre bilinci ve duyarlılığı oluşturmasına katkı sağlanabilir. Bu sayede bu dönemde edinilen deneyimlerle çevreye yönelik geliştirilen tutum, değer ve davranışlar ömür boyu devam edecek davranış kalıpları haline gelebilir (Wilson 1996).

2.5. Alanda Yapılan Araştırmalar

Bu başlık altında eğitim kurumlarında açık hava alan kullanımı, kurum bahçeleri, öğretmen tutumları gibi konuları ele alan araştırmalara ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Araştırmalar ulusal araştırmalar ve uluslararası araştırmalar olmak üzere iki başlık altında aktarılmıştır.

2.5.1. Ulusal araştırmalar

Alanda yapılan ulusal araştırmalar incelendiği son yıllarda yapılan araştırma sayısının az olduğu fark edilmiş ve bu sebeple uluslararası araştırmalara kıyaslandığında bu bölümde daha az sayıda araştırmaya yer verilmiştir.

Ankara okul öncesi dönem çocuklarının okul bahçesinde görmek istedikleri ortamla ilgili olarak yapılan bir araştırmada çocuklar okul bahçesini aktif kullanmak ve okul bahçesinde doğal ögelerle birlikte olmak istediklerini ifade etmişlerdir. Açık alanda onları en çok rahatsız eden şey ise kirlilik ve çöpler olarak tespit edilmiştir (Kılıç, 2013). Yılmaz'ın (2017) yaptığı araştırma sonuçlarına göre çocuklar yeşil ve doğal malzeme içerek oyun alanlarını daha çok tercih etmektedir.

Eko Okul olan ve olmayan okullarda çalışan öğretmenlerin bahçe kullanımına ilişkin bilgi ve görüşlerinin incelendiği bir çalışmada Denizli ilindeki 18 resmi bağımsız anaokulunda 136 öğretmenle çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda eko-okulların zemin yapısının daha çeşitli olduğu, açık alanlarında daha çok sayı ve çeşitlilikte doğal öğelere sahip olduğu belirlenmiştir. Her iki okul türünün de bahçede geçirdiği süreler ve

etkinlikler benzer bulunmasına karşın eko okul olmayan okullarda çocukların açık alanlarda serbest etkinliklere katılımı daha yüksektir (Huz ve Cevher, 2017).

Ankara'da yapılan bir araştırma sonuçlarına göre eko okul olan ve olmayan okulların açık alan yeterlilikleri, öğretmenlerin sürdürülebilirlik ile ilgili uygulamaları yetersizdir. Araştırmada sürdürülebilir gelişim için verilmesi gereken eğitimin erken yaşlarda başlaması önerilmiştir (Korkmaz ve Yıldız, 2017)

Ankara'da 180 okul öncesi öğretmeni ile yapılan bir çalışmada öğretmenlerin tamamına yakını okul bahçelerinin büyüklüklerini yetersiz, bahçe malzemelerini ise eksik bulduklarını söylemişlerdir (Durmuşoğlu, 2018).

Barbaroğlu'nun (2018) araştırmasına göre okullardaki açık hava alanları çocuklar için yetersizdir, doğal olmayan oyun gereçleriyle donatılmıştır.

Okul öncesi dönem çocuklarının oyun tercihleri ve dış mekandaki oyun alanı tasarımla ile ilgili yapılan çalışmanın sonuçlarına göre çocukların içinde bulundukları farklı tasarım özelliklerine göre şekillenmiş çevre, onların oyun tercihlerini etkilemektedir. Ayrıca açık havadaki oyun alanları çocukların daha aktif oyunlar kurmalarını desteklemektedir (Çetken, 2018).

Marmara Üniversitesi bağlı olarak açık hava etkinliklerinin dijital bağımlılıklara etkisinin incelendiği tez çalışmasında, katıldığı açık hava etkinlik türü fark etmeksizin dijital bağımlılıkların açık havada etkinliğe katılanlarda çok daha düşük olduğu görülmüş ve araştırmacı tarafından ailelerin ve eğitimcilerin çocukları ve gençleri erken yaşlardan itibaren açık hava etkinliklerine yönlendirmesi önerilmiştir (Sözbilir, 2019).

Bahçe eğitimi yaklaşımının kullanımı ile ilgili yapılan bir araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin bahçe eğitimi yaklaşımını kullanmalarının çocukların beslenme davranışlarına etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler bahçe aktiviteleri ile ilgili daha fazla eğitime ihtiyaç duymaktadır (Taşçı ve Beşiktaşlı, 2019).

Türkiye, Singapur, Avusturalya, Yeni Zelanda ve İsviçre ülkelerinde okul öncesi eğitim ortamlarının özelliklerinin karşılaştırılması üzerine yapılan bir çalışmada veriler ülkelerin bakanlıklarına bağlı olan resmi internet sitelerinden toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına dış mekân özellikleri ilgili ortaya çıkan bilgilerden bazıları şunlardır (Erbil- Kaya, Türkkent, Özer, Ertan, Özer ve Yüksel- Aykanat, 2020):

- Dış mekânlarda bulunması gereken alanlarla ilgili karşılaştırmalarda; Avustralya, Yeni Zelanda, İsviçre kum ve su havuzu gerekliliğinden, sadece kum havuzundan bahsetmiş, Singapur da bu konuya değinilmemiştir. Bitki yetiştirme alanıyla ilgili sadece Avustralya ve İsviçre standartlarında bilgiler yer almaktadır. Hayvan besleme alanı gerekliliği ile hiçbir öneri bulunmamaktadır.
- Dış mekânlarda bulundurulan materyallerle ilgili karşılaştırmalarda; Türkiye, Yeni Zelanda ve Avustralya dış mekân için materyal önerisi yoktur. Singapur farklı boyutta toplar, tırmanma yapıları, üç tekerlekli bisikletler, salıncaklar, yaylı aletler; İsviçre'de ise çocuğun bedenin farklı şekilde sallayabilecek salıncaklar önerilmiştir. Tüm ülkelerde dış mekân materyallerinin içeriği ile ilgili güvenlik önlemlerine dair açıklamalar bulunmaktadır.
- Dış mekânlarda bulunan oyun alanları ile ilgili karşılaştırmalarda; Türkiye, İsviçre Avustralya ve Yeni Zelanda bahçede oyun alalarının nasıl olması gerektiği ile ilgili açıklamalarda bulunurken Singapur bu konuya ilişkin bilgi vermemiştir. Türkiye ve Yeni Zellenda da oyun alanlarının diğer alanlar ile bağlantılı olması gerekliliğine değinilmiştir. İsviçre'de ise yapılandırılmamış, doğal malzemelerde donatılmış, çocuğun istediğinde yalnız kalabileceği alanları olan bir yapıda olması gerekliliği belirtilmiştir.

Okul Öncesi eğitime devam eden 5 yaşındaki çocukların etkinliklere ilişkin görüşlerinin araştırıldığı bir makalede çocukların sevdikleri etkinlikler %95,23 oranında sınıfta yapılmaktadır. Bu da programda yer alan açık alan kullanımının gerekliliğinin uygulanmadığını gösteren bir bulgudur. Bununla birlikte çocuklara 'En sevdiğin etkinliği nerede yapmak isterdin?" sorusu sorulduğunda %73,80' inin bahçede yapmak istediği görülmüştür (Kılıç, Ünsal ve Yorulmaz, 2020).

Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarının dış mekân özelliklerine ilişkin yapılan derleme çalışmasında dış mekânların çoğunlukla çocuğu fonksiyonel oyunlara yönlendiren yapıda düzenlendiği, çocuğun ilgileri doğrultusunda vakit geçireceği özgün ortamlardan uzak olduğu ifade edilmiştir. Dış mekânların çocukların farklı tür oyun ihtiyaçları gözetilerek tasarlanmasına ihtiyaç duyulduğuna dikkat çekilmiştir (Yalçın ve Tantekin Erden, 2020). Okul öncesi eğitim mekanlarındaki dış mekân ortam özelliklerinin çocukların çevre tutum ve farkındalıklarına, doğaya yakın olma durumlarına etkisinin incelendiği bir araştırmada bağımsız anaokulları ile ilkokula bağlı anasınıflarının dış mekân kalitesi

karşılaştırıldığında bağımsız anaokulları dış mekân kalitesinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca dış mekân kalitesi ile çocukların çevre farkındalık ve doğa ile yakınlıkları arasında da anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Küpeli, 2023).

60- 72 Aylık Çocukların dış mekandaki oyun oynama durumlarının duygusal zekâ becerilerine etkisinin incelendiği bir araştırmada çocukların oyun oynama sıklığını etkileyen faktörler arasında çocukların yaşadıkları konut türleri, dış mekâna erişim imkânı, annenin eğitim durumu yer almaktadır. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre çocukların dış mekânda oyun oynama sıklıkları ile duygusal zekâ düzeyleri ve bunların alt boyutları (duyguları tanıma, duyguları anlama, duyguları yönetme) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır (Şenöz, 2023).

Otizm Spektrum tanısı almış çocukların sosyal becerileri üzerindeki doğa eğitimi etkisinin incelendiği bir araştırmada 4 otizmli çocuğa 8 hafta boyunca haftada 3 olmak üzere toplam 24 oturum doğa etkinliği yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre deney grubundaki çocukların sosyal beceri puanının daha yüksek olduğu görülmüştür (Kamacı, 2023).

Temel eğitimde dış mekân kullanımı ile ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşleri hakkında yapılan bir çalışmada ise öğretmenlerin temel eğitimde dış mekân oyunlarının kullanımına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla bir ölçek geliştirilmiştir (Şen, 2023).

2.5.2. Uluslararası araştırmalar

Alanda yapılan uluslararası araştırmalardan bazıları şunlardır:

Bahçe programlarının çocukların bilimsel süreç becerileri üzerine etkisinin incelendiği bir araştırmada bahçe programlarının yaşattığı gerçek deneyimler, çocukların bilimsel süreç becerilerini olumlu etkilemektedir sonucu ifade edilmiştir (Klemmer, Waliczek ve Zajicek, 2005). Aynı yıl benzer bir araştırma Smith ve Motsenbocker tarafından yürütülmüş ve çocukların bahçe kullanımı sonrasında bilimsel başarılarının arttığı, okul bahçesini aktif olarak kullanımından ve bahçe programlarının uygulanmasından olumlu yönde etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Bowker ve Tarle de (2007) okul bahçelerinin okul programlarının devamı niteliğinde önemli bir alan olduğunu söylemişlerdir. Buna ek olarak okul bahçesinde yapılan çalışmaların çocukların ekolojik sistemi derinden anlamalarına yardımcı olacağını böylece çevresel sorun ve çözümlere farkındalığın artacağını belirtmişlerdir.

Dış ortamda öğrenmenin çocuklar açısında kaçırılmış bir fırsat olup olmadığının araştırıldığı bir çalışmada Galler'de çalışan okul öncesi öğretmenleri ile çalışma yapılmış ve araştırma sonuçlarında öğretmenlerin, dış ortamın çocuğun öğrenmesini destekleyen fırsatlarını kaçırdıklarını, bu alanların kullanımın çoğunlukla hava şartlarına bağlandığını, araştırmaya katılan 4 okuldan 3'ünün Kasım ayından Mart ayına kadar hiç açık alan kullanmadığını göstermiştir. Aynı araştırmada açık hava kullanımı ile ilgili öğretmenler, soğuk hava koşullarından dolayı ebeveynlerin tepki vereceğinden, beklenen akademik çalışmaların açık alanlarda yapılamayacağından, açık alanlarda çocukları her zaman izleyemeyeceklerinden, yardımcı personel gerekliliğinden endişe etmektedir (Mayar, Suları, 2007).

Okul öncesi eğitimde açık havada çocukların nereleri daha çok kullandıklarını ve açık hava ortamlarının tasarımlarının çocukların fiziksel aktiviteleri nasıl etkilediğini görmek için yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre açık alanlar, kum oyun alanları, patikalar ve oyun materyallerinin bulunduğu alanlarda fiziksel aktivitenin arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Cosco, Moore ve Islaam, 2009).

Latin okul öncesi çocuklarda artan açık hava oyun süresinin fiziksel aktivite üzerine etkisinin incelendiği bir araştırmada 32 Latin kökenli çocukla çalışılmış çocuklardan bir grup kontrol grubu olarak seçilmiş diğerlerine ise haftada iki gün açık havada yarım saatlik serbest oyun zamanı tanınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocukların açık havada vakit geçirmeleri onların fiziksel aktivite miktarlarını anlamlı ölçüde değiştirmemektedir (Alhassan, Sirard, Robinson, 2009).

Wells ve Gary Evan'ın yaptıkları araştırmada kırsal bölgede yaşayan çocukların çevresindeki doğanın derecesini 2 ve 5 puan arasında derecelendirmişlerdir. Toplanan verilere göre evleri doğal alan yakınında olan çocuklarda yaşıtlarına göre daha az davranış bozukluğu, kaygı ve depresyon görülmektedir (Louv, 2010).

Doğal çevrenin oyun kalitesine üzerine etkisini incelenen bir araştırma sonucuna göre çocuklara fırsat verildiğinde doğal öğeler içeren çevreleri daha çok tercih ettikleri görülmektedir (Maudsley, 2009). Çocukların bu tercihine karşın öğretmenlerin sadece fiziksel becerilerin gelişimi için açık hava etkinlikleri kullanımını sınırlandırmaları açık hava alanlarının tercih edilme sıklığını azaltmakta, öğretmenler donanım yetersizliği, hastalanma kaygısı, olumsuz hava şartları, velilerin olumsuz tepkileri gibi sebeplerle yeterince açık hava etkinliklerine yer vermemektedir (Bilton, 2010).

Haskovo Oyun Parkları Araştırma Grubunun 5-6 yaş grubu çocuklarla Bulgaristan'da oyun parklarına yönelik yaptığı bir araştırmada geleneksel oyun parklarının sabit yapılarından dolayı çocukların oyun ve macera ihtiyacını karşılayamadığı görülmüştür. Geleneksel oyun parklarının doğadan uzak yapısının çocukların yaratıcılık ve hayal kurma performanslarını olumsuz etkilediğini söyleyen araştırma, doğanın açık uçlu yapısının oyuncaklardan çok daha fazla oyun imkânı sunduğunu, daha heyecan verici olduğunu ifade etmişlerdir (Fırıncı- Orman, 2013).

Bahçe temelli eğitimin çocukların akademik becerilerine katkısını belirlemek amaçlı 40 çocuk ile yapılan bir araştırmada analiz sonuçlarına göre katılımcıların %83'ünde bahçe temelli yaklaşım akademik becerilere olumlu etki göstermektedir. (Williams, Dixon, 2013).

Açık havada gerçekleştirilen oyun ve öğrenme etkinlikleri ile ilgili yapılan bir araştırmada, çalışma grubu olarak okul öncesi öğretmenleri ve çocukların ebeveynleri seçilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çocukların açık havada vakit geçirme süreleri sıcak aylarda %23, soğuk aylarda %13 şeklindedir. Öğretmenler ve ebeveynler tarafından açık havada geçirilen zamanın arttırması gerektiğinin düşünüldüğü görülmüştür (Marjance ve Janez, 2013).

"Bahçe eğitiminin çocukların meyve sebze tüketimine ilişkin etkisi nedir?' sorusuna cevap aranan bir başka araştırmanın sonuçlarında bahçe eğitimi alan çocukların meyve ve sebze tüketiminde artış olduğu görülmüştür. Bu araştırmanın devamı niteliğinde Davis, Spaniol ve Somerset (2015) tarafından yapılan çalışmada ise bahçe temelli eğitim yaklaşımının beslenme davranışlarının iyileştirilmesi üzerinde açık ve tutarlı etkiler gösterdiği ortaya çıkmıştır (Berezowitz, Bontrager-Yoder, Schoelle; Davis, Spaniol, Somerset 2015).

Çocuğun ilk yıllarında açık havadaki öğrenmelerin zorlukların ile ilgili yapılan çalışmada açık hava alan etkinliklerinde yaşanan zorlukların sebepleri araştırılmış ve uygun kaynakların eksikliği, personelin konu ile ilgili uzmanlığının olmaması, çocuk ve eğitimci sayısı arasındaki orantısızlık, olumsuz hava koşulları, çocukların resmi değerlendirilmesine vurgu yapan eğitim yaklaşımları şeklinde ifadelerin ortaya çıktığı görülmüştür. Aynı araştırmada eğitim ve değerlendirme süreçlerinin planlanması ile ilgili iç mekân kadar dış mekân etkinliklerine de yer verilmesi gerekliliğine değinilmiştir (Davies, Hamilton, 2016).

Tucker ve Izadpanahi'nin (2017) yaptıkları çalışma sonrasında sürdürülebilir özellikte tasarlanan ilkokullara devam eden çocukların diğer okullardaki çocuklara kıyasla daha fazla doğa dostu tutumlar sergiledikleri görülmüştür.

Okul öncesi eğitimde dış mekân kalitesinin arttırılması ile ilgili yapılan araştırmada çalışma grubunda yaşları 3 ile 6 arasında 1001 çocuk, 54 ebeveyn ve 94 öğretmen yer almıştır. Veri toplama sürecinde gözlem, fotoğraflar, çocuk çizimleri, ebeveyn çocuk ve öğretmenlerle yapılan konuşma kayıtları yer almıştır. Araştırma sonuçlarına göre okulların dış ortamlarındaki kalitenin arttırılması için çocukların sürece dahil olduğu durumlarda iyileşmeler görülmüştür. Araştırmada çocukların çevrelerindeki dünyayı değiştirmek için içlerinde bulunan yaratıcı potansiyele de dikkat çekilmiştir (Muela, Larrea, Miranda, Barandiaran, 2019).

İsveç'te anaokullarında alan tasarımı ve sürdürülebilirlik eğitimi hakkında yapılan çalışmada "Çocukların dış mekân tasarımlarına erken katılımları sürdürülebilirliğe yönelik daha sonraki tutum ve davranışlarını etkiler mi?' sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmada veri toplama sürecinde çocukların açık alanları çektikleri fotoğraflar, çocuklar ve öğretmenlerle yapılan görüşme notları kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre okul öncesi eğitim alanında çalışan yetişkinlerin sürdürülebilirlik eğitimi için daha derin farkındalığa ihtiyaçları vardır. Öğretmenlerin ve idarecilerin bu konuda eğitilmesi sürdürülebilirlik eğitimi için hedeflere ulaşmayı kolaylaştıracaktır (Norden ve Avery, 2020).

Açık havada gerçekleştirilen doğa ile ilgili etkinliklerin çocukların bağırsak mikrobiyatası ve algılanan stres seviyelerine üzerindeki etkisinin incelendiği araştırmada hızlı kentleşme sebebiyle günümüz çocuklarının doğa ile etkileşiminin azaldığına dikkat çekilmiştir. Doğa ile etkileşimi azalan çocuklarda artan stres ve depresyona yakalanma riskine dikkat çekilen araştırmada "Oyna ve Büyüt" adlı programa katılmak üzere seçilen 54 okuldaki çocuklar doğayla vakit geçirme ve stres seviyeleri açısından değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre açık hava alanlarında daha fazla vakit geçiren çocukların stres ve öfkelerinde azalma görülmüştür (Sobko, Liang, Cheng ve Tun, 2020).

Avustralya'da yapılan başka bir araştırmada kültür çeşitliliğine sahip bir okulda bahçe temelli yaklaşımın etkilerini gözlemleme çalışması yapmışlardır. Çalışma sonuçlarına göre bahçe temelli yaklaşım ile "ülkeye yeni gelen çocuklara ait olma duygusu" kazanımı

desteklenmektedir (CutterMackenzie, 2009; akt. Taşçı, Usbaş-Kaya, Önkol- Bektaş, 2021).

Açık havada aktif oyunun çocukların sınıf davranışları üzerindeki etkisinin incelendiği araştırmada amaç küçük çocukların açık havadaki oyunlar sırasındaki oynadıkları oyunun onların sınıf içinde yetişkinlerle birlikte etkinlik yaparken ki durumlarına etkisini ölçmek şeklinde belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre sınıf içi etkinlik öncesinde açık havada oyun oynayan çocuklarla sınıftaki aktivitelere katılım durumu olumlu yönde ilişkilidir. Bu sebeple araştırma öğretmenlerin açık havada oyun planlamaya ilişkin öğrenmeyi kolaylaştırıcı rollerine dikkat çekmektedir (Lundy, Smith, 2021).

Fjørtoft'ın İskandinavya'da yapılan araştırmasına göre 3-6 yaş çocukların eğitim gördüğü okullar, eğitimi büyük oranda -hava şartları ne olursa olsun- doğada (okul bahçeleri ya da orman) gerçekleştirmektedir. Araştırma sonuçlarına göre bu okullarda eğitim gören çocuklar oyunlarında daha yaratıcı, motor becerileri daha iyidir. Ayrıca hastalık sebebiyle yapılan devamsızlıklar büyük oranda azalmıştır. Aynı araştırmada nitelikli fiziksel olanaklara sahip doğal öğrenme ortamlarının çocuk için daha faydalı olduğuna dikkat çekilmiştir (Yumru, 2022).

Yapılan tüm araştırmalar incelendiğinde açık hava etkinliklerinin çocukların birçok gelişim alanını desteklediği ayrıca doğa ile arasındaki bağı kuvvetlendirdiği görülmektedir. Uluslararası literatürde, eğitimde açık hava etkinliklerine yer verme sıklığı değişmekle birlikte ülkemizde genel olarak az tercih edildiği görülmektedir. Amerikan Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Birliği (2009) çocukların günde en az 1 saat açık havada serbest vakit geçirmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Açık hava etkinliklerinin çocuklar için yararlarını doğrulayan araştırma sonuçlarına karşın öğretmenlerin bu çalışmaları çoğunlukla bir ön koşula dayandırdıkları, güvenlik, fiziksel imkanlar, zamansızlık, veli ve idare görüşleri gibi sebepler ile uygulamayı tercih etmedikleri görülmektedir.

3. YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma olarak tasarlanmış olup geçmişte ya da şu an var olan bir durumu ortaya koyacak olması sebebiyle bir durum çalışmasıdır (Karasar, 2000). Araştırmada kapsamında okul öncesi öğretmenlerinin eğitim planlamasında açık havaya yer verme durumu incelenmiştir.

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul ili Anadolu Yakası Çekmeköy ilçesinde yer alan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı 21 bağımsız anaokulu ve 39 özel anaokulu arasından seçilmiştir. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyişi Yönetmeliğinde kurumların bahçe bulundurma gerekliliklerinde bahsedilmiş ve bu bahçelerin özelliklerine ilişkin önerilerde bulunulmuştur (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Yönetmeliği, 2015; MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2022). Bu önerilerden yola çıkarak araştırmanın yapılacağı ilçedeki bağımsız anaokulları ve özel anaokullarının bahçeleri Google haritalar ve var ise okulların internet sitelerindeki görseller üzerinden incelenmiştir. Okul bahçelerinin genişliği, zemin özellikleri ve ortak kullanım olup olmaması durumu değerlendirilmiştir. 21 bağımsız anaokulunun 16 tanesinin ilkokulla ortak bahçe kullandığı görülmüştür, araştırmaya dahil edilmemesine karar verilmiştir. 39 özel anaokulu içinden de dengeyi sağlamak adına benzer özellikler dikkate alınarak 5 okul belirlenmiştir. Toplamda bahçesi ortak kullanımlı olmayan, toprak alanlı bahçeye sahip, araştırmacı yakınındaki 10 farklı okul belirlenmiştir. Belirlenen okulların idarecileriyle görüşülmüş, araştırma hakkında kendilerine bilgi verilmiş ve okullarında bu araştırmanın yapılmasını olumlu karşılayan idarecilerden sözel olarak izinleri alındıktan sonra resmi izin süreci başlatılmıştır. Resmi olarak çalışma izni İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alındıktan sonra 10 farklı okulda görev yapmakta

olan okul öncesi öğretmenleri ile görüşülmüştür. Görüşme kapsamında öğretmenlere araştırma hakkında bilgi verilmiş ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğretmenler belirlenmiştir. Belirtilen süreçlerin sonunda 7 farklı okuldan 23 okul öncesi öğretmeni araştırmada yer almaya gönüllü olmuş ve bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerle ilgili demografik bilgiler Tablo 1 de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Bilgileri

		Frekans
Cinsiyet	Kadın	23
	Erkek	0
	Toplam	23
Eğitim Durumu	Lise	0
	Ön Lisans	2
	Lisans	17
	Y. Lisans	4
	Toplam	23
Çocuk Yaşı	3 Yaş	2
	4 Yaş	6
	5 Yaş	15
	Diğer	0
	Toplam	23
Mesleki Deneyim	1-10 Yıl	13
	11-20 Yıl	10
	Diğer	0
	Toplam	23
Sınıf Mevcudu	10-15 Kişi	9
	16-21 Kişi	8
	Diğer	6
	Toplam	23
Çalışan Yaş Aralığı	21-30	7
	31-40	15
	41-50	1
	Toplam	23

Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 23 öğretmenin tamamı kadındır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 4'ü yüksek lisans, 17'si lisans, 2 'si ön lisans düzeyinde eğitimlerini tamamlamışlardır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 15'i 5 yaş grubunda, 6'sı 4 yaş grubunda ve 2'si 3 yaş grubunda öğretmenlik yapmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki deneyimleri çoktan aza doğru sıralandığında 13 kişi 1-10 yıl aralığında, 10 kişi 11- 20 yıl aralığındadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sınıf mevcutları 9 kişi 10-15 aralığında, 8 kişi 16-21 aralığında, 6 kişi ise 21 ve üstü olacak şekildedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşları çoktan aza doğru sıralandığında 15 kişi 31-40 yaş aralığında, 7 kişi 21-30 yaş aralığında, 1 kişi 41- 50 yaş aralığındadır.

3.3 Veriler ve Toplanması

Bu araştırmada günlük eğitim akışlarındaki durumu araştırmayı hedeflemesi, zaman ve maliyet açısından ekonomik koşullar altında kısa zamanda çok veriye ulaşmayı gerektirmesi nedeniyle nitel veri toplama araçlarından biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi yöntemi araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek 2016). Araştırmada doküman analizi yöntemini ortaya çıkaracağı öngörülen kodlama güçlüğü sorununu azaltmak için araştırmacı tarafından hazırlanan formlardan yararlanılmıştır.

Bu bölümde öncelikli olarak veri toplama araçlarına ardından da veri toplama sürecine yer verilmiştir.

3.3.1. Veri toplama araçları

Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen "Öğretmen Demografik Bilgi Formu", "Haftalık Eğitim Planı Değerlendirme Formu" ve "Öğretmen Takip Çizelgesi" adlı üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Veri toplama araçları geliştirilirken uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri dikkate alınarak gerekli düzeltmeleri yapılan veri toplama araçları, çalışma grubundan farklı 10 kişilik okul öncesi öğretmenine ulaştırılarak denemesi yapılmış, deneme grubunun geri dönütleri doğrultusunda güncelleştirmeler yapılarak son haline getirilmiştir. Kullanılan veri toplama araçları ile ilgili detaylı bilgiler şu şekildedir:

1. Öğretmen Demografik Bilgi Formu; Ek- 2'de paylaşılan öğretmen demografik bilgi formu içerisinde öğretmenlerin cinsiyeti, mezun olduğu okul bilgisi, meslekteki kıdemleri, son çalıştıkları çocuk yaş grubu, sınıf mevcutlarına ilişkin bilgiler yer almıştır. Formların erişimi öğretmenlere kolaylık sağlamak ve kâğıt tasarrufu yapmak açısından online olarak planlanmış ancak araştırmaya katılan öğretmenlerin talepleri aynı formun süregelen haftalar boyunca tekrar tekrar doldurulacak olması sebebiyle kâğıt formatında doldurmak olmuş, araştırmacı tarafından kendilerine tüm belgeler elden ulaştırılmış, 12 haftanın sonunda elden teslim alınmıştır.
2. Haftalık Eğitim Planı Değerlendirme Formları; Öğretmenlerin güne başlama ve oyun zamanlarını hangi mekânlarda yaptığı, açık havada uygulanan etkinlik sayısı, açık havada uygulanan etkinlik türleri, açık havada uygulama yapma durumunu etkileyen faktörlerin ne olduğuna ilişkin sorulara cevap aranmıştır. Hazırlanan form uzman görüşüne sunulmuş ve uzmanların verdiği görüşler doğrultusunda forma son hali verilmiştir. Form iki uzman tarafından yeterli bulunmuş bir uzman tarafından istenmiş olan düzeltmeler yapılmış, öğretmenlere sorulan açık havada etkinlik yapma durumunu olumlu/olumsuz etkileyen faktörler seçenekleri arasına "öğretmen tutumları" maddesi eklenmiştir. Uzman görüşü alınarak son hali verilen formun öğretmenler tarafından yeterince anlaşılıp anlaşılmadığının ve formun bilgi toplamada pratik ve yeterli olduğunun belirlenebilmesi için çalışma grubundan farklı 10 okul öncesi öğretmenine ulaştırılmış ve formu iki hafta süreyle doldurmaları istenmiştir. Pilot grubun formu doldurduğu süre zarfında etkinliklere yönelik daha ayrıntılı bilgi edinebilmek adına formun cevaplama alanlarında aralıklar şeklinde belirtilen sayısal değerler kaldırılmış bunun yerine soruya yönelik cevap kısmında sadece boşluk bırakılarak net sayısal bilginin elde edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda formun 3. ve 4. maddelerinde değişiklik yapılmış ve bu değişikle formun veri analizinde daha net bilgilerin elde edilmesi sağlanmıştır.
3. Öğretmen Takip Çizelgesi; Ek-4'te yer alan öğretmen takip çizelgesi ile araştırmacı tarafından öğretmenlerin her hafta düzenli olarak değerlendirme formalarını doldurup doldurmadığı takip edilmiştir. Yapılan takiple birlikte cuma

günleri e-posta aracılığı ile araştırmacıya formu doldurduğuna dair dönüş vermeyen katılımcılara hatırlatmalar yapılarak veri girişine dair teyit alınmıştır.

3.3.2. Veri toplama süreci

Araştırmanın veri toplama süreci 19.07.2023 tarihli MEB anket ve araştırma izninin alınmasının ardından 2023- 2024 Eğitim öğretim yılı Eylül ayında araştırmanın gerçekleştirileceği İstanbul ili Çekmeköy ilçesinde yer alan okulların idarecileriyle görüşülüp izin alınmasıyla başlamıştır. Ardından belirlenen anaokullarının öğretmenleri ile Eylül ayı itibariyle görüşülmüş ve gönüllülük onam formu iletilmiştir. Bu formu dolduran 23 okul öncesi öğretmeniyle bu araştırmanın çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından çalışma grubunda yer alan öğretmenlere yönelik e-posta grubu kurularak araştırma başlangıcında süreçle ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Oluşturulan e-posta grubundaki tüm yazışmalarda BCC yöntemi kullanılmıştır. E-postalarda bulunan BCC özelliği Blind Carbon Copy anlamına gelmekte olup maili alan kişilerin sadece kendi e-posta adreslerini görüp diğer katılımcıların e-posta adreslerini görmelerini engellemeye yarar. Bu yolla araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel verileri korunmuştur. Araştırma grubundaki öğretmenlere araştırmacı tarafından verilen bilgilerin içeriğinde şunlara yer verilmiştir:

- *Araştırmanın Tanıtımı:* Araştırma amacı, süresi, süreci hakkında bilgilendirme yapılmıştır.
- *Veri Toplama Araçlarının Tanıtımı:* Haftalık değerlendirme formları tanıtılmıştır. Form içerisinde yer alan günlük eğitim akışı, etkinlik planı, etkinlik türleri ile ilgili maddeler araştırmacı tarafından açıklanmıştır. Formun her haftanın cuma günü doldurulup fotoğrafının araştırmacıya e-posta yoluyla iletilmesi gerektiği bilgisi verilmiştir.

2023-2024 eğitim öğretim yılı güz dönemi Ekim- Kasım aylarını kapsayan sekiz hafta süresince her hafta öğretmenlere Haftalık Eğitim Planı Değerlendirme Formu iletilmiş, bu formlara verdikleri cevaplar sistematik olarak Microsoft Office Excel programında oluşturulan veri tablolarına ve Öğretmen Takip Çizelgesine işlenmiştir. Ekim, Kasım ayını kapsayan 8 haftalık süreçte toplanan tüm veriler Aralık ayında araştırmacı tarafından analiz edilip raporlanmıştır.

3.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Bu araştırmada belirli bir konuda çalışmaların derinlemesine incelenip düzenlenmesi anlamına gelen, gelecekteki çalışmalara yön vermeyi amaçlayan betimsel içerik analizi ile günlük eğitim akışları ve araştırmacı tarafından hazırlanan formlarda edinilen bilgiler çözümlenmiştir. Betimsel içerik analizi, belirlenmiş olan konu ile ilgili yapılan çalışmaların tanımlayıcı bir bakış açısıyla değerlendirilmesini içeren sistemli çalışmalar olarak tanımlanabilir (Çalık ve Sözbilir, 2014).

Bu yöntemle toplanan açık hava etkinliklerinin eğitim programı içerisinde kullanımına ilişkin verilerin sağlıklı bir şekilde incelenebilmesi için öncelikle gruplandırılması yapılmıştır. Veriler gruplandırılırken araştırmaya katılan öğretmen grubunun demografik bilgileri incelenmiş sonrasında ise araştırma alt amaçlarından yola çıkılarak bulgular gruplandırılmıştır. Bu işlemin ardından verilerin frekans ve yüzdelere dönüştürülmesi aşamasında Microsoft Office Excel programından yararlanılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1 Bulgular

Bu bölümde etik açıdan katılımcı grubun gizliliğini korumak için öğretmenlerin isimleri paylaşılmamış, öğretmen kelimesi kısaltması amacıyla "Ö" ve sıra numarası şeklinde kodlanmıştır. Aynı sebeple öğretmenlerin çalıştıkları kurum isimlerine yer verilmemiştir.

4.1.1 Güne başlama zamanını açık havada gerçekleştirme sıklığına ilişkin bulgular

Araştırma grubunda yer alan 23 öğretmenden elde edilmiş güne başlama zamanını açık hava/okul bahçesinde gerçekleştirme sıklığına ilişkin bulgular Tablo 2'de frekans ve yüzdeler şeklinde gösterilmiştir

Tablo 2. Güne Başlama Zamanını Sınıf İçi/İç Mekân ve Açık Hava/Okul Bahçesinde Gerçekleştirme Sıklığına İlişkin Bulgular

Sınıf İçi / İç Mekân	Açık Hava / Okul Bahçesi	Sınıf İçi / İç Mekân	Açık Hava / Okul Bahçesi
Frekans		%	
38	2	95,00%	5,00%
37	3	92,50%	7,50%
30	10	75,00%	25,00%
40	0	100,00%	0,00%
40	0	100,00%	0,00%
36	4	90,00%	10,00%
26	14	65,00%	35,00%
37	3	92,50%	7,50%
39	1	97,50%	2,50%
40	0	100,00%	0,00%

40	0	100,00%	0,00%
40	0	100,00%	0,00%
40	0	100,00%	0,00%
40	0	100,00%	0,00%
40	0	100,00%	0,00%
40	0	100,00%	0,00%
40	0	100,00%	0,00%
40	0	100,00%	0,00%
40	0	100,00%	0,00%
40	0	100,00%	0,00%
38	2	95,00%	5,00%
40	0	100,00%	0,00%
39	1	97,50%	2,50%
880	40	95,65%	4,35%

Tablo 2'ye göre güne başlama zamanında açık hava/okul bahçesi kullanımı çoktan aza doğru sıralandığında 14 gün, 10 gün, 4 gün, 3 gün, 2 gün ve 1 gün açık hava/okul bahçesinde 9 öğretmen tarafından güne başlama zamanı yapıldığı görülmektedir. Geri kalan 14 öğretmenin ise güne başlama zamanlarında açık hava ortamlarını hiç kullanmadıkları belirlenmiştir.

Güne başlama zamanında kapalı ortamlarının kullanımı çoktan aza doğru sıralandığında ise 40 gün, 39 gün, 38 gün, 37 gün, 36 gün ve 26 sınıf içi/iç mekânda güne başlama zamanı yapıldığı görülmektedir.

Veriler toplamına bakıldığında 23 öğretmen için toplam araştırma süresi olan 8 eğitim haftasının, toplam 920 iş gününe tekabül ettiği hesaplanmıştır. 920 gün içinde 880 günde güne başlama zamanı sınıf içi/iç mekânda gerçekleşmiş, 40 gün ise açık hava/okul bahçesi kullanımı şeklinde tercih edilmiştir. Yüzdesel olarak bakıldığında katılımcı grubun güne başlama zamanını 95.65 oranla sınıf içi/iç mekânda gerçekleştirdiği, 4.35 oranla açık hava/okul bahçesini tercih ettikleri görülmektedir.

4.1.2 Oyun zamanını açık havada gerçekleştirme sıklığına ilişkin bulgular

Araştırma grubunda yer alan 23 öğretmenin 8 hafta boyunca, her hafta 5 gün günlük eğitim akışı hazırladığı ve bu akışlarda 1'er etkinlik saatini oyun zamanı planlamasına ayırdığı bilinmektedir.

Veri toplama aracı olan Haftalık Eğitim Planı Değerlendirme Formunda öğretmenlerin oyun zamanında açık hava/okul bahçesine çıkma durumları haftada 5 saat üzerinden olmuştur. Bu sebeple gün bilgisi saatlere dönüştürülerek değerlendirme yapılmıştır. Araştırmadaki her bir öğretmen için 8 haftada 5'er oyun saatinden toplam 40 oyun saati verileri toplanmıştır. 23 öğretmen için ayrı ayrı ayrı toplanan 40 oyun saati ile toplam 920 oyun saati için mekân kullanım tercihlerine ilişkin veriye ulaşılmıştır. Bu verilerle ilgili ayrıntılı bulgular Tablo 3'te frekans ve yüzdeler şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 3. Oyun Zamanını Sınıf İçi/İç Mekân ve Açık Hava/Okul Bahçesinde Gerçekleştirme Sıklığına İlişkin Bulgular

	Sınıf İçi / İç Mekân	Açık Hava/ Okul Bahçesi	Hem Açık Hava /Hem Sınıf	Sınıf İçi / İç Mekân	Açık Hava / Okul Bahçesi	Hem Açık Hava/ Hem Sınıf
	Frekans	Frekans	Frekans	%	%	%
Ö1	7	30	3	17,50%	75,00%	7,50%
Ö2	3	0	37	7,50%	0,00%	92,50%
Ö3	11	29	0	27,50%	72,50%	0,00%
Ö4	23	17	0	57,50%	42,50%	0,00%
Ö5	0	0	40	0,00%	0,00%	100,00%
Ö6	14	0	26	35,00%	0,00%	65,00%
Ö7	14	26	0	35,00%	65,00%	0,00%
Ö8	4	1	35	10,00%	2,50%	87,50%
Ö9	13	27	0	32,50%	67,50%	0,00%
Ö10	40	0	0	100,00%	0,00%	0,00%
Ö11	40	0	0	100,00%	0,00%	0,00%

Ö12	40	0	0	100,00%	0,00%	0,00%
Ö13	39	1	0	97,50%	2,50%	0,00%
Ö14	40	0	0	100,00%	0,00%	0,00%
Ö15	40	0	0	100,00%	0,00%	0,00%
Ö16	8	32	0	20,00%	80,00%	0,00%
Ö17	13	27	0	32,50%	67,50%	0,00%
Ö18	38	2	0	95,00%	5,00%	0,00%
Ö19	40	0	0	100,00%	0,00%	0,00%
Ö20	38	2	0	95,00%	5,00%	0,00%
Ö21	36	4	0	90,00%	10,00%	0,00%
Ö22	36	4	0	90,00%	10,00%	0,00%
Ö23	7	33	0	17,50%	82,50%	0,00%
Toplam	544	235	141	59,13%	25,54%	15,33%

Tablo 3'e göre araştırma süresince toplanan veriler her öğretmen için 8 haftalık süreçteki toplam etkinlik saatleri hesaplanarak yazılmıştır. 23 öğretmenin 8 hafta boyunca 40 iş gününde toplam 920 saat oyun saati geçirdiği hesaplanmıştır. Bu toplamda, 544 etkinlik saati sınıf içi/iç mekânda; 235 etkinlik saati açık hava/okul bahçesinde;141 etkinlik saati ise hem açık hava hem sınıf mekânda gerçekleştirilmiştir. Yüzdesel olarak çoktan aza doğru sıralandığında %59,13 oranla oyun zamanının sınıf içi/iç mekânda, %25,54 oranla açık hava/okul bahçesinde, %15,33 oranla dış mekân ve iç mekânın birlikte kullanımı ile gerçekleştiği görülmektedir.

4.1.3 Eğitim planlarında açık havada etkinliklere yer verilme ve uygulanma sıklığına ilişkin bulgular

Araştırma grubunda yer alan 23 öğretmenden elde edilmiş verilere göre haftalık olarak eğitim günlük planlarında açık havada etkinlik planlanma ve uygulanma sıklığına ilişkin bulgular öğretmenlerin uygulamaları üzerinden Tablo 4' de, etkinlik türleri üzerinden toplam sayıları ise Tablo 5'te gösterilmiştir. Tablo 4'te okunabilirliği kolaylaştırmak amacı ile etkinlik türlerinin sadece baş harflerine yer verilmiştir. (T: Türkçe Etkinliği; S:

Sanat Etkinliği; D: Drama Etkinliği; M1: Müzik Etkinliği, H: Hareket Etkinliği, O: Oyun Etkinliği; F: Fen Etkinliği; M2: Matematik Etkinliği; O: Okuma Yazmaya Hazırlık Etkinliği; A: Alan Gezileri Etkinliği) Planlanan etkinlik sayısı belirtmek için "P", uygulanan etkinlik sayısını belirtmek için "U", toplam etkinlik sayısı için "T" kısaltmasından yararlanılmıştır.

Tablo 4. Eğitim Planlarındaki Etkinliklerin Açık Havada Planlanma ve Uygulanma Sıklığına İlişkin Bulgular

Ö / E	**T**		**S**		**D**		**M1**		**H**		**O**		**F**		**M2**		**O**		**A**		**T**	
	P	U	P	U	P	U	P	U	P	U	P	U	P	U	P	U	P	U	P	U	P	U
Ö1	0	0	5	2	0	0	0	0	7	7	0	0	1	3	0	0	0	0	1	0	14	12
Ö2	3	3	1	1	0	0	0	0	3	3	6	6	0	0	0	0	0	0	2	2	15	15
Ö3	0	0	0	0	2	2	0	0	7	7	7	7	3	3	0	0	0	0	0	0	19	19
Ö4	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	4	4	1	1	0	0	0	0	0	0	8	8
Ö5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ö6	0	0	2	5	1	1	0	0	0	0	4	6	2	2	1	1	0	0	0	0	10	14
Ö7	1	1	0	0	0	0	0	0	5	5	8	8	1	1	3	3	0	0	0	0	18	18
Ö8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ö9	0	0	1	1	0	0	0	0	6	6	4	4	0	0	0	0	0	0	2	2	13	13
Ö10	0	0	1	0	0	0	0	0	6	0	6	0	1	0	0	0	0	0	0	0	8	0
Ö11	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	8	0	3	0	0	0	0	0	0	0	19	0

Ö12	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	12	0
Ö13	0	0	1	0	0	0	0	0	2	2	3	1	0	0	0	0	0	0	1	7	4
Ö14	0	0	1	0	0	0	0	0	7	1	7	1	1	0	0	0	0	0	0	16	2
Ö15	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	8	0	0	0	0	0	0	0	0	16	0
Ö16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ö17	0	0	3	3	0	0	0	0	5	5	6	6	0	0	0	0	0	0	0	14	14
Ö18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Ö19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ö20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Ö21	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	3	3
Ö22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Ö23	0	0	0	0	3	3	0	0	8	8	7	8	1	1	0	0	0	0	0	19	20

Tablo 4 incelendiğinde açık havada etkinlik planlama sıklığına göre çoktan aza doğru sıralandığında Ö3, Ö11, Ö19 ve Ö23' ün 19 etkinlik planladığı; Ö7'nin 18 etkinlik planladığı, Ö14 ve Ö15 in 16 etkinlik planladığı; Ö2'nin 15 etkinlik planladığı; Ö1 ve Ö17'nin 14 etkinlik planladığı; Ö9'un 13 etkinlik planladığı; Ö12'nin 12 etkinlik planladığı, Ö6'nın 10 etkinlik planladığı, Ö4 ve Ö10'un 8 etkinlik planladığı; Ö13'ün 7 etkinlik planladığı; Ö21'in 3 etkinlik planladığı; Ö22nin 2 etkinlik planladığı; Ö18 ve Ö20'nin 1 etkinlik planladığı görülmüştür. Ö5, Ö8 ve Ö19 ise hiç açık havada etkinlik planlaması yapmamıştır.

Aynı tabloya göre açık havada etkinlik uygulama sıklığı çoktan aza doğru sıralandığında Ö23 20; Ö3 19; Ö7 18; Ö2 15; Ö6 ve Ö17 14; Ö9 13; Ö1 12; Ö4 8; Ö13 4; Ö14 ve Ö22 2, Ö21 3; Ö20 ve Ö18 1 etkinliği açık hava/okul bahçesinde uygulamışlardır. Ö5, Ö8, Ö9,

Ö10, Ö11 ve Ö12 oluşacak şekilde 6 öğretmen ise açık havada/ okul bahçesinde hiç etkinlik uygulamamıştır.

Planlanan ve uygulanan etkinlikler arasındaki farklara bakıldığında Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö9, Ö17, Ö21 ve Ö22 den oluşacak şekilde toplam 8 öğretmenin planladıkları ve uyguladıkları etkinlik sayısı aynıdır. Ancak Ö1, Ö10, Ö13, Ö14 ve Ö14 den oluşacak şekilde toplam beş öğretmenin uyguladıkları etkinlik sayısı planladıkları etkinlik sayısından azdır. Ö10, Ö11 ve Ö12 sıra ile 10, 19 ve 12 etkinliği açık havada uygulayacağını planlamasına karşın, uyguladıkları etkinlik sayısının 0 olduğu görülmektedir. Ö14 ise 16 etkinliği açık havada/okul bahçesinde uygulamayı planlamışken, açık havada uygulanan etkinlik sayısı 2'dir. Ayrıca Ö6 ve Ö23 ise açık havada/okul bahçesinde uygulamayı planladıkları etkinlik sayısında daha fazla etkinliği açık havada/okul bahçesinde uygulamışlardır.

Tablo 5. Etkinlik Türlerinin Açık Havada Planlanmasına ve Uygulanmasına İlişkin Toplam Bulgular

Etkinlik türü	Planlanan Etkinlik	Uygulanan Etkinlik
Türkçe	4	4
Sanat	15	12
Drama	8	8
Müzik	1	1
Hareket	79	45
Oyun	90	57
Fen	14	11
Matematik	4	4
Okuma Yazma Hazırlık	0	0
Alan Gezileri	6	5
Toplam	221	147

Tablo 5 incelendiğinde çoktan aza doğru sıralandığından planlanan etkinlik türleri 90 adet Oyun etkinliği, 79 adet Hareket etkinliği, 15 adet Sanat etkinliği, 14 adet Fen etkinliği, 8

adet Drama etkinliği, 6 adet Alan Gezisi etkinliği, 4 adet Matematik,4 adet Türkçe etkinliği, 1 adet müzik etkinliği şeklindedir. Okuma Yazmaya Hazırlık türünün ise öğretmenler tarafından hiç planlanmadığı görülmektedir.

Öğretmenler tarafından uygulanan etkinlik türlerinin çoktan aza doğru sıralanması ise 57 adet Oyun etkinliği, 45 adet Hareket etkinliği, 12 adet Sanat etkinliği, 11 adet Fen etkinliği, 8 adet Drama etkinliği, 5 adet Alan Gezisi etkinliği, 4 adet Matematik,4 adet Türkçe etkinliği, 1 adet müzik etkinliği şeklindedir. Okuma Yazmaya Hazırlık etkinlik türünün ise araştırmacı öğretmenler tarafından hiç açık hava/okul bahçesinde uygulanmadığı görülmektedir.

Tablo 5'e göre toplam etkinlik türlerinin açık hava/okul bahçesinde uygulanma durumu incelendiğinde genel olarak planlanan etkinliklerin, uygulanan etkinliklerden sayıca fazla olduğu görülmüştür. Açık hava/okul bahçesinde; oyun etkinliğinde 90 etkinlik planlanmış ancak 57 tanesi uygulanmıştır. Hareket etkinliğinde 79 tanesi planlanmış ancak 45 tanesi uygulanmıştır. Sanat etkinliğinde 15 etkinlik planlanırken, 13 etkinlik uygulanmıştır. Fen etkinliklerinden 14 tanesi açık hava da planlamış ancak 11 tanesi açık havada uygulanmıştır. Alan gezilerinden planlanan etkinlik sayısı 6, uygulanan etkinlik sayısı ise 5'tir. Bununla birlikte Matematik, Drama, Türkçe ve Müzik etkinliklerinin toplam planlanma sayısı ile uygulanma sayısı aynıdır.

4.1.4 Etkinliklerin açık havada uygulanma durumunu etkileyen olumlu ve olumsuz faktörlere ilişkin bulgular

Araştırma grubunda yer alan 23 öğretmenden elde edilmiş verilere göre etkinliklerin açık havada uygulanma durumunu etkileyen olumlu ve olumsuz faktörlere ilişkin kategoriler araştırmacı tarafından belirlenmiş olup bu kategoriler kapsamında öğretmenlerin olumlu ve olumsuz olarak algıladıkları özellikleri yazmaları için veri toplama formunda ilgili kısıma "açıklayınız" ifadesi eklenmiştir. Böylece öğretmenler fikirlerini kendi cümleleri ile ifade edebilmişlerdir. Ayrıca araştırmacının gözünden kaçan bir kategorinin olması ihtimali düşünülerek diğer sekmesi açılıp bu kısma öğretmenlerin kendi belirledikleri bir kategoriyi yazmaları ve açıklamaları beklenmiştir. Öğretmenlerden etkinlikleri açık havada uygulama durumunu etkileyen faktörlere ilişkin toplanan veriler Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Etkinliklerin Açık Havada Uygulanma Durumunu Etkileyen Olumlu ve Olumsuz Faktörlere İlişkin Bulgular

Etkileyen Faktörler	Olumlu	Olumsuz	Toplam
Mevsim	29	49	78
Hava sıcaklığı	24	27	51
Bahçe olanakları	19	27	36
Hastalıklar	1	11	12
İdarenin bakış açısı	3	0	3
Velinin Yaklaşımı	1	1	2
Etkinliklerin içeriği	31	12	43
Yarım gün eğitim verilmesi	0	6	6
Tam gün Eğitim Verilmesi	13	0	13
Öğretmen tercihi	31	11	42
Diğer	1	0	1

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların etkinlikleri açık havada uygulama durumunu etkileyen faktörler çoktan aza doğru sıralandığında 78 kez mevsim, 51 kez hava sıcaklığı, 43 kez etkinlik içeriği, 42 öğretmen tercihi, 36 kez bahçe olanakları, 13 kez tam gün eğitim verilmesi, 12 kez hastalıklar, 6 kez yarım gün eğitim verilmesi, 6 kez çocuk kıyafetleri, 3 kez idarenin bakış açısı, 2 kez veli yaklaşımı ve 1 kez diğer şeklindedir.

Katılımcıların etkinlikleri açık havada uygulama durumunu etkileyen olumlu faktörler çoktan aza doğru sıralandığında 31 kez etkinliklerin içeriği, 31 kez öğretmen tercihi, 29 kez mevsim, 24 kez hava sıcaklığı, 19 kez bahçe olanakları, 13 kez tam gün eğitim verilmesi, 3 kez idarenin bakış açısı, 1 kez hastalıklar, 1 kez velinin yaklaşımı, 1 kez diğer şeklindedir. Yarım gün eğitim verilmesi seçeneğinin olumlu etkileyen faktörler arasında hiç tercih edilmediği görülmektedir.

Katılımcıların etkinlikleri açık havada uygulama durumunu etkileyen olumsuz faktörler çoktan aza doğru sıralandığında 49 kez mevsim, 27 kez hava sıcaklığı, 27 kez bahçe olanakları, 12 kez etkinliklerin içeriği, 11 kez hastalıklar, 11 kez öğretmen tercihi, 6 kez yarım gün eğitim verilmesi, 1 kez veli yaklaşımı, 1 kez çocuk kıyafetleri şeklindedir.

İdarenin bakış açısı ve diğer seçeneklerin ise katılımcılar tarafından açık havaya çıkmayı etkileyen olumsuz faktörler arasında hiç tercih edilmediği görülmektedir.

Tablo 7 de açık havaya çıkma durumunu etkileyen olumlu ve olumsuz faktörlere ilişkin öğretmen açıklamalarının genel özellikleri önce doğa ve fiziksel ortamla ilgili faktörler, çocukla ilgili faktörler, eğitimle ilgili faktörler, çocuktan sorumlu yetişkin ile ilgili faktörler ve diğer şeklinde belirlenmiş ve alt özellikleri açısından açıklanmıştır.

Tablo 7. Etkinliklerin Açık Havada Uygulanma Durumunu Etkileyen Faktörlere İlişkin Olumlu ve Olumsuz Açıklamaların Genel Özellikleri

		Olumlu Özellikler	**Olumsuz Özellikler**
Doğa ve Fiziksel Ortamla İlgili Faktörler	Mevsim	Mevsime bağlı havanın güzel olması, mevsimsel değişimlerin açık alanda kolay gözlenmesi.	Havanın soğuk olması, yağmurlu olması.
	Hava sıcaklığı	Havanın sıcak olması, havaların geç soğumuş olması.	Sabahları havanın serin olması, yağmur yağması, yerlerin çamur olması, havanın genel olarak soğuk olması.
	Bahçe Olanakları	Bahçenin etkinlik planlamaya uygun olması, sınıftan bahçeye direk çıkış kapısı olması, elverişli bahçe olanakları.	Diğer sınıflar ile ortak bahçe kullanımı, çocukların küçük olması, okul bahçesinin küçük olması, bahçede ya da yakınlarında tadilat ve inşaat olması, bahçenin veli bekleme alanı olarak kullanılması, bahçenin tozlu bir alan olması.
Çocukla İlgili Faktörler	Hastalıklar	Hastalıkların bulaşma riskini azaltmak için açık havaya çıkılması.	Sınıftaki hasta çocuk sayısının artmış olması, bahçenin serin bulunması.
	Çocuk Kıyafetleri	Okula uygun kıyafetle gelinmesi, okulda çamur pantolonu, çizme, yağmurluk bulundurulması.	Çocukların okula bahçeye uygun kıyafetle gelmiyor olmaları.
Eğitim ile ilgili Faktörler	Etkinliklerin İçeriği	Drama ve müzik etkinliklerin açık havaya uygun olması, doğal malzemelerin matematik ve fen etkinlikleri için kullanılması, grup oyunları için yeterli geniş alan ihtiyacının bahçede karşılanması, törenlerin kutlanması için bahçenin uygunluğu, çevre tanıma etkinlikleri için geziler yapılması, planlı etkinliklerin erken bitirilip bahçeye vakit kalması.	Tören hazırlıklarının yoğunluğu, etkinlik planlarının yoğunluğu, ders programının uygunsuz olması.

	Tam Gün Eğitim Verilmesi	Planlı etkinlikler uygulandıktan sonra bahçeye çıkacak vakit kalması, çocukların uzun sürede okulda olmaları.	Bu kategoride olumsuz açıklama yoktur.
	Yarım Gün Eğitim Verilmesi	Bu kategoride olumlu açıklama yoktur.	Hava ısınırken çocukların eve gidiyor olması, bahçeye çıkmak için zaman kalmaması.
Çocuktan Sorumlu Yetişkinlerle İlgili Faktörler	Öğretmen Bakış Açısı	Çocukların bahçeyi seviyor olmaları, bahçenin aktif oyunlara ve spora uygun olması, açık havanın psikolojik faydaları, temiz havanın faydaları, her gün bir kere açık havaya çıkma isteği, planlanan etkinliklerin dış mekâna uygun olmaları	Etkinliklerin açık havada uygulanmaya uygun olmadığının düşünülmesi, çocukların bahçe kurallarını öğrenememeleri, planlı etkinliklerin yoğunluğundan bahçeye çıkmak için vakit kalmaması.
	İdarenin Bakış Açısı	Okul idaresinin çocukların her gün dışarı çıkmasını istiyor oluşu, zümre toplantılarında açık havaya çıkılması gerekliliğinin konuşulması.	Bu kategoride olumsuz açıklama yoktur.
	Velinin Bakış Açısı	Bu kategori bir öğretmen tarafından işaretlenmiş ancak herhangi bir açıklama yapılmamıştır.	Velilerin çocukların üşüyerek hastalanacağından korkuyor olmaları.
Diğer	Diğer	Çocukların bahçeye çıkmak istemesi.	Bu kategoride olumsuz açıklama yoktur.

Öğretmenlerin açık havaya çıkma durumunu etkileyen olumlu ve olumsuz faktörlere ilişkin sayısal verileri ve açıklamaları ise şu şekildedir:

Mevsim; 29 kez olumlu, 49 kez olumsuz etkileyen faktör olarak seçilmiştir.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumlu açıklamalar şu şekildedir:

Ö2: Mevsimsel değişimleri bahçede gözlemledik, okul çevresini gezdik.

Ö4: Sonbahar etkinliğini bahçede yaptık.

Ö4: Mevsim hakkında bahçede kitap okudum, çocuklarla değerlendirme yaptık.

Ö7: Mevsim koşullarına göre havanın hala bahçe kullanımı için uygun olması daha çok dışarda olmamıza sebep oldu.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumsuz açıklamalar şu şekildedir:

Ö9: Mevsim gereği havalar soğuktu.

Ö11: Havalar soğudu.

Ö12: Havalar soğuktu.

Ö13. Mevsimsel yağmurlar arttı.

Ö14: Havalar soğudu.

Ö16: Olumsuz mevsim şartları sebebiyle daha az çıkıyoruz.

Hava Sıcaklığı; 24 kez olumlu, 27 kez olumsuz etkileyen faktör olarak seçilmiştir.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumlu açıklamalar şu şekildedir:

Ö1: Hava koşulları uygunluğu sebebiyle bahçede uzun kaldık.

Ö2: Hava çok güzel olduğu için tüm etkinlikleri bahçede yaptık, bol oyun oynadık, bahçede vakit geçirdik.

Ö2: Hava sıcak olduğu için ikindi kahvaltısını da bahçede yaptık.

Ö5: Her gün bahçede serbest oyun oynandı.

Ö7: Havalar geç soğudu için planlanan etkinliklerde hala açık havaya yer veriyoruz.

Ö18: Hava uygundu dışarı çıktı.

Ö20: Hava güzeldi, çıktık.

Ö21: Hava sıcaklığı uygundu, çıktık.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumsuz açıklamalar şu şekildedir:

Ö2: Bahçe çamurlu ve ıslak olduğu için uzun kalamadık.

Ö2: Bahçe serindi, bir grup oyunu oynayıp içeri girdik.

Ö3: Yağmur yağması sebebiyle bahçeye çıkamadık.

Ö3: Sabahları hava serin olduğu için bahçeye çıkamıyoruz.

Ö7: Hava soğuk olduğu için bu hafta az çıkıldı.

Ö16: Hava durumu nedeniyle daha az dışarıda oluyoruz.

Ö18: Hava soğuktu çıkamadık.

Ö19: Hava soğuktu çıkamadık.

Ö22: Havalar soğudu, çıkmadık.

Ö23: Sabah saatleri serin oluyor, çıkamıyoruz.

Bahçe Olanakları; 19 kez olumlu, 27 kez olumsuz etkileyen faktör olarak seçilmiştir.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumlu açıklamalar şu şekildedir:

Ö2: Etkinlik planlamak için uygun bir bahçemiz var.

Ö6: Sınıftan bahçeye direk çıkış kapısı var geçişleri kolaylaştırıyor.

Ö16: Bahçe olanakları elverişliydi.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumsuz açıklamalar şu şekildedir:

Ö2: Diğer sınıflarla çakışmadığımız zamanlarda bahçede oluyoruz. Öğrencilerim küçük diğer çocuklar bahçedeyken zorlanıyorlar.

Ö3: Okul bahçesi küçük, alan yetersizliği sebebiyle bahçeye çıkamıyoruz.

Ö3: Bahçede tadilat olması sebebiyle çıkamadık.

Ö3: Diğer sınıflarla paylaşımlı bahçe olduğu için çok kalabalıktı ve biz çıkamadık.

Ö10: Bahçe müsait değildi.

Ö11: Bahçe müsait değildi.

Ö13: Bahçe uygun değildi.

Ö14: Bahçe müsait değildi.

Ö15: Bahçe müsait değildi.

Ö18: Bahçe yakınında inşaat yapılıyordu, çıkamadık.

Ö19: Bahçe olanakları etkinliklerimize uygun değil.

Ö20: Okul çıkışı bahçede veliler bekliyor (bekleme alanı), çıkamıyoruz.

Ö20: Bahçe yanındaki inşaat sebebiyle çok toz oluyor, çıkmıyoruz.

Ö21: Bahçe olanakları uygun değil, çıkmadık.

Ö22: Bahçe çok tozlu bir alan, çıkmadık.

Ö23: Bahçe paylaşımlı kullanılıyor, bize zaman kalmıyor.

Ö23: Oyun alanı tadilatı var, güvenlik sebebiyle çıkmadık.

Hastalıklar; 1 kez olumlu, 13 kez olumsuz etkileyen faktör olarak yer verilmiştir.

Bu kategoride sadece bir öğretmen olumlu açıklamaya yer vermiştir, açıklaması şu şekildedir:

Ö6: Hastalıklar arttığı için bulaş engellensin diye daha çok açık havaya çıkıldı.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumsuz açıklamalar şu şekildedir:

Ö3: Çocuklar hasta bahçe serindi, çıkamadık.

Ö7: Öğrencilerin çoğundan mevsimsel alerji, ya da grip vardı, az çıkıldı.

Ö8: Hastalıklar sebebiyle dışarıya az çıkıldı.

Ö11: Çocukların çoğu hastaydı.

Ö17: Enfeksiyonlu hasta sayısının fazla olması sebebiyle az dışarı çıkıldı.

Ö18: Hastalıklar arttı, dışarı çıkmadık.

Ö20: Hastalıklar yaşanıyor, çıkmıyoruz.

Ö22: Hastalıklar arttı, çıkmadık.

Çocuk Kıyafetleri; 5 kez olumlu, 1 kez olumsuz etkileyen faktör olarak yer verilmiştir.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumlu açıklamalar şu şekildedir:

Ö1: Çocukların çamur pantolonu olduğu için dışarı çıkabildik.

Ö1: Çocukların uygun kıyafetleri okulda olduğu için çıkabildik.

Ö1: Çocukların kıyafetleri mevsim koşullarına uygun olduğu için çıkabildik.

Ö6: Çizme ve tulumlarını giyen çocuklar uzun süre dışarıda kalabildi.

Ö7: Çocukların yağmurluk ve botları olduğu için ıslak zemine çıktık.

Bu kategoride sadece bir öğretmen olumsuz açıklama yapmıştır ve açıklaması şu şekildedir:

Ö18: Hava sıcaklığına uygun kıyafet tercih edilmiyor, çıkamadık.

Etkinliklerin İçeriği; 31 kez olumlu, 12 kez olumsuz etkileyen faktör olarak seçilmiştir. Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumlu açıklamalar şu şekildedir:

Ö2: Bahçede piknik yapıp hikâye okuduk.

Ö4: Bahçede drama çalışması yaptık.

Ö4: Bahçede müzik çalışması yaptık.

Ö6: Su ile oyunlar planlanmıştı, açık havada yapılması daha uygun bulundu sınıf ıslanmadı.

Ö6: Etkinlik içeriğinde yakın çevrenin tanınması vardı, okul etrafı gezildi.

Ö6: Matematik etkinliğinde sonbahar yapraklarını miktar olarak karşılaştırtık.

Ö7: Etkinlik içeriğinde gözlem, yaprak toplama, nesne toplama çalışmaları vardı.

Ö7: Grup oyunu için geniş alana ihtiyaç vardı, bahçede yapıldı.

Ö7: Cumhuriyet Bayramı etkinliği nedeniyle yürüyüş, dans ve kutlama için okul bahçesi kullanıldı.

Ö8: Planlı etkinlikler erken bittiği için bahçeye çıkmaya zaman oldu.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumsuz açıklamalar şu şekildedir:

Ö3: 29 Ekim Cumhuriyet Bayram hazırlıkları sebebiyle bahçeye çıkamadık.

Ö8: Planlı etkinlikleri yetiştirmekte zorlandığımız için bahçeye daha az çıktık.

Ö8: Haftalık plan temamızdaki etkinlikler çok yoğundu bahçede az süre ile kaldık.

Ö8: 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı tören hazırlıkları sebebiyle bahçeye çıkamadığımız günler oldu.

Ö16: Ders programımız dışarı çıkmaya uygun planlanmıştı.

Ö16: Etkinlik planları yoğunluğu sebebiyle az dışarı çıktık.

Tam Gün Eğitim Verilmesi; 13 kez olumlu etkileyen faktör olarak seçilmiştir.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumsuz bir açıklamaya rastlanmamıştır, olumlu açıklamalar ise şu şekildedir:

Ö7: Öğrenciler tam gün okulda kaldığı için zaman açısından elverişli oluyor.

Ö8: Bu hafta planlanan etkinlikler ve tam gün eğitim sebebiyle bahçeye çıkmaya daha çok zamanımız oldu.

Yarım Gün Eğitim Verilmesi; 6 kez olumsuz etkileyen faktör olarak yer verilmiştir, olumlu etkileyen faktör olarak açıklamaya rastlanmamıştır.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumsuz açıklamalar şu şekildedir:

Ö1: Yarım gün eğitim verildiği için bahçeye çıkmaya zaman kalmadı.

Ö2: Okul yarım gün olduğu için bahçeye fırsatımız kalmadı.

Ö10: Bahçeye zaman kalmadı.

Ö14: Zamanımız yetmedi.

Ö23: Okula erken geliniyor, hava ısınırken çocuklar gidiyor.

Öğretmenin Bakış Açısı; 31 kez olumlu, 11 kez olumsuz etkileyen faktör olarak seçilmiştir.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumlu açıklamalar şu şekildedir:

Ö1: Çocukların bahçede çok daha fazla zaman geçirmesini istiyorum.

Ö1: Çocukların bahçede daha aktif oynadıklarını düşünüyorum

Ö2: Çocuklar bahçede vakit geçirmeyi seviyor.

Ö4: Spor etkinliğini bahçede yapmayı tercih ettim.

Ö6: Açık havada bulunmayı psikolojik açıdan faydalı buluyorum.

Ö7: Planlanan etkinlikler açık havada uygulandu insiyatif aldım.

Ö8: Bu hafta her gün bir kez bahçede serbest oyun oynamaları için onları dışarı çıkardım.

Ö13: Çocukları temiz havaya çıkarmak istedim.

Ö16: En az bir ders saatini açık havada geçirmek istiyorum.

Ö17: Açık hava etkinliklerinin çocukları mutlu ettiğini düşünüyorum.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumsuz açıklamalar şu şekildedir:

Ö13: Planda açık havada uygulanacak etkinlikler almadım.

Ö19: Etkinlikleri bahçeye uygun bulmuyorum.

Ö7: Öğrenciler bahçe kurallarını henüz öğrenemedi o yüzden çıkmıyorum.

Ö23: Etkinlikler yetişmediğinden dışarı çıkamadık.

İdarenin Bakış Açısı; 3 kez olumlu etkileyen faktör olarak yer verilmiştir. Olumsuz açıklamaya yer verilmemiştir.

Bu kategoride öğretmenlerin yaptığı olumlu açıklamalar şu şekildedir:

Ö1: İdare her gün bahçeye çıkılmasını istiyor.

Ö6: Zümre toplantılarında her gün açık hava kullanımı yapılması önerildi.

Ö7: Yönetim her gün bahçe etkinliği yapılmasını istiyor.

Velinin Bakış Açısı; 1 kez olumlu, 1 kez olumsuz etkileyen faktör olarak yer verilmiştir. Bu kategoride bir öğretmenin yaptığı olumsuz açıklama şu şekildedir:

Ö8: Velilerden bazıları hastalıkların sayısı fazla olduğu için açık havaya çıkmamamızı özellikle rica etti.

Diğer; 1 kez olumlu etkileyen faktör olarak yer verilmiştir. Olumsuz herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

Bu kategoride öğretmenin yaptığı açıklama şu şekildedir:

Ö6: Çocuklar bahçede resim yapmak istediler.

4.2. Tartışma

4.2.1 Güne başlama zamanını açık havada gerçekleştirme sıklığına ilişkin tartışma

Araştırma sonuçlarında öğretmenlerin güne başlama zamanını geçirdikleri ortamların yüzdesel olarak oranına bakıldığında katılımcı grubun güne başlama zamanını %95,65 oranla sınıf içi/iç mekânda gerçekleştirdiği, % 4.35 oranla açık hava/okul bahçesini tercih ettikleri görülmektedir. Bu sonuç 2000 yılında Florida'da "Çocuklar bahçede ne kadar

zaman geçiriyor?" sorusuna cevap bulmak için yapılan çalışmaya benzer özelliktedir. Bu çalışmanın sonucunda öğretmenlerin yarıdan fazlasının haftada sadece bir saat açık havada vakit geçirdikleri ifade edilmiştir, ayrıca öğretmenlerin okulda geçirdikleri zamanın sadece %10'unda açık havada bulundukları sonucuna dikkat çekilmiştir (Skelly ve Bradley, 2000). Güney Galler'de yapılan bir çalışmada ise araştırmaya katılan dört okuldan üçünde Kasım ayından Mart ayına kadar hiç açık alan kullanılmadığı görülmüştür (Mayar ve Suları, 2007).

Güne başlama zamanın açık havada geçirilme oranının düşük olma sebepleri arasında araştırma bulgularında da dikkat çektiği üzere genellikle erken saatlerde olan bu zaman aralığında açık havanın serin bulunuyor olması faktörünün etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırma sonuçları arasında mevsime, hava sıcaklığına, çocuk kıyafetlerinin uygunluğuna, hastalıklara ilişkin yapılan birçok açıklamada doğrudan ya da dolaylı olarak "havanın serin olması" ifadesine sıklıkla yer verildiği dikkat çekmiştir. Buna benzer sonuçlar başka araştırmalarda yinelenmiştir (Mayar ve Suları, 2007; Bulton 2010). Ancak uluslararası alanda yapılan başka bir çalışma sonucuna göre çocukların sınıf içi etkinliklere geçiş öncesinde açık havada vakit geçirmeleri onların sınıf etkinliklerine katılım oranını arttırmaktadır (Lundy ve Smith, 2021). Çocukların okula geldikleri ilk saatler olan güne başlama zamanlarında açık hava/okul bahçesi alanlarının tercih edilmesinin çocukların hareket ihtiyaçlarını karşılayacağı, sınıf içinde yapılacak olan masa başı etkinliklere hazır hale getireceği düşünülmektedir. Çocukların güne başlarken açık havaya çıkarılmasının çocukların okulda geçirdikleri zamanı daha efektif kılacağı, odaklanma becerisini destekleyeceği ve sınıf hakimiyetini de kolaylaştıracağı söylenebilir. Ayrıca 2013 okul öncesi eğitim programında güne başlama zamanı için okul gezisi, sabah yürüyüşü gibi önerilere yer verilmiştir (2013, MEB).

Açık havada zaman geçirmenin çocuklar açısından olumlu etkileri ve 2013 ulusal çerçeve okul öncesi eğitim programında çocukların güne başlama zamanlarını açık havada geçirmesinin önerilmesi hatta bu zaman diliminde yapılacak açık hava etkinliklerinin önerilmesi dikkate alındığında bu araştırma sonuçlarında çıkan çocukların güne başlama zamanının açık hava/okul bahçesinde gerçekleştirme oranlarının az olduğu, çocukların güne başlarken okul bahçelerinde daha sık bulunmaları gerektiği düşünülmektedir.

4.2.2. Oyun zamanını açık havada gerçekleştirme sıklığına ilişkin tartışma

Araştırma bulgularında öğretmenlerin oyun zamanını geçirdikleri ortam tercihlerinin oranlarına bakıldığında %59,13 oranla oyun zamanının en çok sınıf içi/iç mekânda, %25,54 oranla açık hava/okul bahçesinde, % 15.33 oranla dış mekân ve iç mekânın birlikte kullanımı şeklinde tercih ettikleri görülmüştür.

2013 okul öncesi eğitim programında yer alan iç mekân ve dış mekân kullanımında dengelilik ilkesinden yola çıkılarak bu oranların dengeli olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca çocuklara fırsat verildiğinde oyun oynamak için açık hava alanlarını tercih edecekleri düşünülmektedir. Bu düşünceyi destekler şekilde Kılıç, Tunçeli ve Ünsal'ın (2020) yaptığı araştırmanın sonucuna göre okul öncesi eğitimine devam eden çocuklar sevdikleri etkinlikleri sınıfta değil okul bahçesinde gerçekleştirmek istediğini belirtmektedir. Doğal çevrenin oyun kalitesi üzerine etkisinin incelendiği bir araştırma sonuçlarına göre de çocukların tercihlerinin iç mekâna kıyasla dış mekân/okul bahçeleri olduğu bilgisi elde edilmiştir (Maudsley, 2009).

Açık havada olmanın çocukların tercihinin olmasını yanı sıra birçok da faydası bulunmaktadır. Örneğin çocukların dış mekânda oyun oynama ile duygusal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada açık havada oyun oynayan çocukların duygusal zekâ alt boyutlarında daha fazla gelişme olduğu görülmüştür (Şenöz, 2023). Ayrıca açık hava alanlarındaki açık uçlu yapı sınıf içi mekanlarda kullanılmış oyuncaklardan çok daha fazla oyun imkânı sunmaktadır (Fırıncı-Orman 2013). Okul öncesi dönem çocuklarının oyun tercihleri ve dış mekânda oyun alanı tasarımları ile ilgili bir çalışma sonuçlarına göre çocuklar açık alanda daha aktif oyunlar oynamakta çocukların fiziksel aktiviteleri artmaktadır (Çetken, 2018; Cosco, Moore, Islaam, 2009). Haftada iki saat düzenli olarak açık havada serbest oyun oynayan çocuklarla yapılan bir çalışmada çocukların fiziksel aktivitelerinde anlamlı ölçüde pozitif değişim görülmüştür (Alhassan, Sirard, Robinson, 2009). Bu sonuçlar göz önüne alındığında bu araştırma sonuçlarında çıkan oyun zamanını okul bahçesinde geçirme oranlarının arttırılması gerektiği düşünülmektedir.

4.2.3. Eğitim planlarında açık havada etkinliklere yer verilme ve uygulanma sıklığına ilişkin tartışma

Araştırma sonuçlarına bakıldığında öğretmenlerin planladıkları etkinliklerden 221 tanesinin açık havada gerçekleşeceğinin öngörüldüğü, buna karşın toplam 147 etkinliğin açık havada gerçekleştiği sonucu dikkat çekmektedir. Dış mekânda uygulamak için planlanan etkinlik sayısının uygulanan etkinlik sayısından az olması, öğretmenlerin genel olarak açık hava ile ilgili olumlu görüşe sahip olmalarına karşın açık havada etkinlik yapma sıklığının az olduğunun vurgulandığı okul öncesi eğitimde açık hava etkinliklerine ilişkin öğretmen görüşlerinin araştırıldığı başka bir çalışmayla benzer özellikler göstermektedir. Aynı araştırmada öğretmenlerin açık havanın çocuklar için faydaları konusunda fikir birliğinde oldukları ancak uygulamada yetersiz oldukları vurgulanmıştır (Alat, Akgümüş ve Cavalı, 2012). Ayrıca yakın zamanda yapılan başka bir çalışmaya göre çocukların sevdiği etkinliklerin %95,23'ü öğretmenler tarafından sınıf içi mekânda gerçekleştirilmektedir (Kılıç, Ünsal ve Yorulmaz, 2020).

Bulgular incelendiğinde açık havada uygulanması için planlama yapılan etkinlik türleri sayısının en çok 90 etkinlikle oyun olduğu onu takip eden etkinlik türünün ise 79 etkinlikle hareket etkinliği olduğu görülmektedir. Diğer etkinlik türleri ile kıyaslandığında oyun etkinlikleri ve hareket etkinliklerinin ön plana çıkmasının sebebinin öğretmenlerin açık havayı çocukların sadece hareket ihtiyacını karşılamak ya da serbest oyun oynatmak amaçlı kullandıklarını düşündürmektedir. Ayrıca araştırma sırasında açık alanlarda oynanan serbest oyunların öğretmenler tarafından oyun etkinliği şeklinde algılandığı fark edilmiş, araştırmaya katılan öğretmenlere etkinlik türleri ve içerikleri hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

Açık havada uygulanan diğer etkinlik türlerine bakıldığından çoktan aza doğru sıralamanın 15 sanat etkinliği, 14 Fen etkinliği, 8 drama etkinliği, 6 alan gezisi, 4 matematik 1 müzik olduğu görülmektedir. Ayrıca Okuma Yazmaya Hazırlık etkinlik türünün açık havada planlanma ve uygulanma süreçlerine 8 hafta boyunca hiç yer verilmemiştir. Bu durum 2013 okul öncesi eğitim programında sınıf içinde yapılan her etkinliğin açık havada da gerçekleştirilebileceği vurgusunun öğretmenler tarafından yeterince anlaşılmadığını düşündürmüştür.

Etkinliklerin gerçekleştirilme mekânı olarak dış mekân/okul bahçelerinin öğretmenler tarafından az seçilmesinin birçok sebebi olabileceği düşünülmektedir. 2019 yılında okul öncesi öğretmenlerin bahçe eğitim yaklaşımı kullanma durumunun çocukların beslenme alışkanlığına etkisinin incelendiği bir araştırmada öğretmenlerin bahçe aktiviteleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları vurgusu yapılmıştır (Taşçı ve Beşiktaşlı, 2019). Araştırmaya katılan öğretmenlerden bazılarının hazır plan kullanmayı tercih ettikleri görülmüştür. Bu sebeple hazır planların içindeki etkinlikler üzerinden mekân tercihleri yapmış olabilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca 2012 yılında yapılan bir araştırmada öğretmenlerin okul bahçeleri ile ilgili etkinlikler hakkında düşünceleri alınmış bazı öğretmenlerin "sıkıcı", "kontrolü zor", "stresli" gibi açıklamalara yer verdiği dikkat çekmiştir (Alat, Akgümüş, Cavalı, 2012). Bu araştırmada da öğretmenlerin bahçeye çıkma durumunu etkileyen olumsuz faktör olarak hava şartları- mevsim- bahçe olanakları- hastalıklar gibi açıklamalar yaptığı dikkat çekmiştir.

Öğretmenlerin farklı sebeplerle okul bahçelerine etkinlik içeriklerinde az yer verdiği bilinmekle birlikte çocuklar okulda kendilerini en mutlu hissettikleri yerlerin araştırıldığı bir çalışmada %23,3 oranla doğrudan okul bahçesi demiş buna ek olarak %10'u ise oyun oynayabilecekleri alan tasvirlerinde bulunmuştur. Yılmaz'ın 2017'de yaptığı çalışmada da çocuklar yeşil ve doğal malzeme içeren ortamları daha fazla tercih etmektedir. Çocuklara "En sevdiğin etkinliği nerede yapmak isterdin?" sorusu yönlendirildiğinde çocukların %73,80'inin bahçe dediği sonucu ortaya çıkmıştır (Kılıç, Ünsal ve Yorulmaz, 2017).

Öğretmenlerin etkinliklerde açık havayı az tercih ettiklerini gösteren çalışma sonuçlarına rağmen çocukların etkinlikleri bahçede yapmak istediği görülmektedir. Bu sebeple bu araştırma sonuçlarında yer alan sayılarında az olduğu düşünülmekte öğretmenlerin bahçe etkinlikleri ve etkinlik türlerinin içerikleri- açık hava ile bağlantıları hakkında bilgilerinin arttırılarak, açık alana daha az çıkma sebebi olarak gösterdikleri olumsuz faktörlere bakış açısının değiştirilerek bu sayının yükseltilebileceği düşünülmektedir.

4.2.4 Etkinliklerin açık havada uygulanma durumunu etkileyen olumlu ve olumsuz faktörlere ilişkin tartışma

Öğretmenlerin etkinlikleri açık havada uygulama durumunu etkileyen faktörler çoktan aza doğru sıralandığında mevsim, hava sıcaklığı, etkinlik içeriği, tam gün eğitim

verilmesi, bahçe olanakları, tam gün eğitim verilmesi, hastalıklar, yarım gün eğitim verilmesi, çocuk kıyafetleri, idarenin bakış açısı, veli yaklaşımı ve diğer şeklindedir.

Alanda yapılan bazı araştırmalarda da okul öncesi eğitimde açık hava etkinliklerinin tercih edilmesini etkileyen faktörlere bakıldığında daha çok bahçe olanakları dikkat çekmektedir. Örneğin ülkemizde farklı yıllarda yapılan dört farklı araştırmada öğretmenlerin çoğunun okul bahçelerini küçük ve yetersiz bulduğu görülmüştür (Durmuşoğlu, 2018; Algan ve Uslu, 2009; Özdemir ve Yılmaz 2009; Özdemir ve Çorakçı 2011). Ayrıca peyzaj planlamaları ve tasarım ilkeleri açısında incelenen anaokulu bahçeleri ile ilgili bir çalışma benzer bir sonuçla dikkat çekmektedir. Tekirdağ'daki anaokullarının incelendiği bu çalışmada okul bahçeleri yapısal ve bitkisel materyaller açısından yetersiz bulunmuştur. Uluslararası çalışmalara bakıldığında "okul bahçeleri" faktörüne karşılık olarak "fiziksel olanaklar" ifadesinin yer aldığı görülmüştür. Örneğin bir araştırmada okullardaki açık hava alanlarının doğal olmayan oyun gereçlerinden oluştuğu, yetersiz olduğu ifade edilmiştir (Barbaroğlu, 2018). Doğal çevrenin oyun kalitesine etkisine bakan başka bir çalışmaya göre açık hava alanlarındaki donanım yetersizliği açık havada etkinlik yapılma sıklığını azaltmaktadır (Bilton,2010). Okul bahçelerinin fiziksel olanaklarının iyileştirilmesinin öğretmenlerin açık havada etkinlik yapma sıklığını etkileyeceği düşünülmektedir. Ayrıca "Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarının Dış Mekanları Üzerine Bir Derleme" adlı çalışmada bu düşünceyi destekler nitelikte okul bahçelerinin çocukların oyun ihtiyaçları gözetilerek tasarlanması gerektiği ifade edilmiştir (Yalçın ve Tantekin-Erden, 2020).

Öğretmenlerle yapılan açık hava etkinliklerine ilişkin başka çalışmalarda okul bahçesinde etkinlik yapmama sebebi olarak fiziksel olanak yetersizliğinin yanı sıra hava şartları, ebeveyn tepkisi, müfredat ve öğretmen rolüne ilişkin sebepler dikkat çekmiştir (Alat, Akgümüş ve Cavalı, 2012).

Dış ortamdaki öğrenmelerin fırsat olarak ifade edildiği uluslararası bir araştırmada öğretmenlerin açık havadan az yararlanma sebepleri olarak soğuk hava koşulları, ebeveyn tepkileri, yardımcı personel eksikliği ve etkinliklerin içeriği ifadesi yer almıştır. (Mayar ve Suları, 2007). Aynı araştırmada etkinlik içeriği ile ilgili akademik çalışmaların açık alanda yapılamayacağı ifadesi dikkat çekmiştir. Bunun tam tersi bir ifade ise bahçe programlarının çocukların bilişsel süreçlerine etkisinin incelendiği başka bir araştırmada yer almaktadır. Bu çalışmada bahçe çalışmalarının çocukların bilişsel becerilerine olumlu

etki ettiği ifade edilmiştir (Klemmer, Waliczekve Zajicek, 2005) Bu araştırmada ise etkinlik içeriği açık havaya çıkma sıklığını etkileyen olumlu faktörler arasında ilk sırada yer almıştır.

Araştırma sonuçlarında öğretmenler tarafından etkileyici bir faktör olarak ifade edilen hastalıklar ise bakış açısına bağlı olarak hem olumlu hem de olumsuz bir etken şeklinde ifade edilmiştir. Çoğunluk tarafından olumsuz etkenler arasında yer alan hastalık etkeni bir öğretmen tarafından şu is şu şekilde açıklanmıştır: "Çocuklar hasta olduğu için bulaşıcılığı engellemek adına daha fazla açık havada vakit geçirildi" Başka bir öğretmen ise "Çocuklar çok hastaydı veliler dışarıda az kalınmasını talep ettiler" açıklamasında bulunmuştur. Uygun kıyafetler seçildiğinde açık havanın bilenen bir hasta etme ya da hastalığı arttırma özelliğinin olmadığı düşünülmektedir. Bu düşünceyi destekler nitelikte İskandinavya'da yapılan bir çalışma açık havada geçirilen zamanın artmasıyla hastalıklara bağlı olarak yapılan devamsızlıkların azaldığı bilgisini paylaşmıştır (Yumru, 2022).

Öğretmenlerin açık havada etkinliklerini uygulama durumunu etkileyen olumlu faktörler çoktan aza doğru sıralandığında etkinliklerin içeriği, öğretmen tercihi, mevsim, hava sıcaklığı, bahçe olanakları, tam gün eğitim verilmesi, idarenin bakış açısı, hastalıklar, velinin yaklaşımı, diğer şeklindedir. Yarım gün eğitim verilmesi seçeneğinin olumlu etkileyen faktörler arasında hiç tercih edilmediği görülmektedir.

Olumlu faktörlerde en fazla etkileyici faktör olarak görülen öğretmen tercihi ve etkinlik içeriği maddelerinin eğitim planlarının eğitimde açık havadan yararlanma oranı konusunda ne kadar önemli olduğunu gösterdiği düşünülmektedir. Planları gün gün hazırlayan öğretmenlerin açık havanın çocukların gelişimlerine olumlu etkilerini bilmeleri, etkinlik içerikleri ile ilgili açık havada uygulanabilecek etkinliklere dair fikir sahibi olmaları, çerçeve programda yer alan dengelilik ilkesinden hareketle sınıf içinde yapılan her öğretimin açık havaya da taşınabileceğini bilmesi okul bahçelerinin kullanımını arttırılması için kıymetlidir diye düşünülmektedir.

Öğretmenlerin açık havada uygulama durumunu etkileyen olumsuz faktörler çoktan aza doğru sıralandığında mevsim, hava sıcaklığı, bahçe olanakları, etkinliklerin içeriği, hastalıklar, öğretmen tercihi, yarım gün eğitim verilmesi, veli yaklaşımı, çocuk kıyafetleri şeklindedir. İdarenin bakış açısı ve diğer seçeneklerine hiç yer verilmediği dikkat çekmiştir. Mevsim, hava sıcaklığı gibi faktörler ilk sırada yer alırken çocukların

kıyafetlerin olumsuz etkileyen faktörler arasında sonlarda olması dikkat çekmiştir. Çünkü mevsim ve hava sıcaklığı sebebiyle ortaya çıkabilecek muhtemel sorunlarının çözümünde çocukların uygun kıyafetlerle okulda olmalarının etkileyici olduğu düşünülmektedir. Bahçe olanakları faktörünün ise her okul için imkanların değişiyor olmasının uygulamada bazı sorunlara yol açabileceği düşünülmektedir. Bu araştırma için seçilen okulların tamamının okul bahçesi olmakla birlikte zemin çeşitliliği, çocuk başına düşen oyun alanı, bahçe oyuncaklarının yapılandırılmış oyuncaklar ya da doğal malzemelerden seçilmiş olma durumu gibi faktörler değişkenlik göstermektedir. Bu konu ile ilgili ayrıntılı bir mevzuatın olmaması sebebiyle bu çeşitliliğin birçok okul için geçerli olduğu düşünülmektedir.

Bulgulara genel olarak bakıldığında idarenin bakış açısı faktörünün sadece olumlu bir faktör olarak ifade edildiği bilgisi dikkat çekmiştir. Bu veriden yola çıkarak okul yönetimlerinin öğretmenlerin etkinlik planlama ve uygulama kısmında alan tercihleri ile ilgili destekçi bir tutum sergiledikleri ifade edilebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlere bu madde ile ilgili araştırmacı tarafından sorular sorulduğunda bazı öğretmenlerin çalıştıkları kurumlarda yönetimsel bir kararla her gün standart olarak bahçe saati uygulamasının yapıldığı öğrenilmiştir.

5.SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırma İstanbul ili Çekmeköy ilçesine bağlı bağımsız ve özel anaokullarında görev yapmakta olan 23 okul öncesi öğretmeni ile 2023- 2024 eğitim öğretim yılı güz dönemi içinde 8 hafta süreyle Ekim-Kasım aylarında yürütülmüştür. Çalışmada öğretmenlerin hazırladıkları eğitim planlarında oyun zamanı ve güne başlama zamanlarını ne sıklıkta açık havada geçirdikleri, hangi etkinlik türlerini açık havada planlayıp uyguladıkları incelenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin açık havaya çıkıp çıkmama durumunu etkileyen olumlu ve olumsuz faktörler belirlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- Öğretmenlerin güne başlama zamanında açık hava/okul bahçelerini programda belirtildiği kadar etkili kullanmadığı belirlenmiştir.
- Öğretmenlerin oyun zamanı etkinliklerinin yarısından fazlasını sınıf içi/iç mekânda gerçekleştirdiği görülmüştür.
- Bazı öğretmenlerin oyun zamanı için aynı gün için hem sınıf içi/iç mekân hem de açık hava/ okul bahçesi mekanlarını tercih ettikleri dikkat çekmiştir.
- Öğretmenlerin açık hava/ okul bahçesinde gerçekleştirdiği etkinliklere bakıldığında oyun ve hareket etkinlik türlerinin sayıca dikkat çekici oranda fazla olduğu belirlenmiştir.
- 2013 okul öncesi eğitim programında sınıf içinde yapılan tüm etkinliklerin dış mekân/okul bahçesinde de uygulanabileceği bilgisine karşın bazı etkinlik türlerinin açık/okul bahçesinde hiç planlanmadığı ve uygulanmadığı görülmüştür.
- Öğretmenlerin açık hava/okul bahçesinde uygulamayı planladığı çoğu etkinliği farklı sebeplerle sınıf içi/iç mekânda uyguladıkları fark edilmiştir.
- Etkinliklerin uygulandıkları mekân tercihlerini etkileyen faktörlerde öğretmen bakış açılarının etkili olduğu görülmüştür. Aynı faktörlerin bazı öğretmenler için olumlu, bazı öğretmenler için olumsuz etkileyici faktör olarak açıklanması dikkat çekmiştir.
- Etkinliklerin uygulanacakları mekân tercihlerini etkileyen faktörler arasında hem olumlu hem de olumsuz anlamda mevsim en çok ifade edilen etken olmuştur. Bunun yanı

sıra hava sıcaklığı, etkinlik içerikleri, öğretmen tercihi ve bahçe olanakları ise diğerlerine kıyasla çok kere belirleyici faktör olarak ifade edilmiştir.

- Tam gün eğitim alınması faktörünün öğretmenler tarafından sadece olumlu etkileyici faktörler arasında tercih edilmesi, bunun destekler nitelikte yarım gün eğitim alınması durumunun ise sadece olumsuz bir faktör olarak ifade edilmesinden yola çıkarak çocukların okulda kalma süresi arttıkça açık hava/okul bahçelerinde etkinlik yapma sıklıklarının artabileceği fark edilmiştir.

Bu çalışma sonuçlarından yola çıkılarak oluşturulan öneriler şu şekildedir:
Araştırmacılara yönelik öneriler;

- Bu araştırma kapsamında sadece güz dönemini kapsayan Ekim- Kasım aylarına ilişkin veri toplanmıştır. Yeni yapılacak araştırmalarda farklı mevsim ve hava koşullarını kapsayacak şekilde tüm bir yılın değerlendirmesinin yapılması önerilmektedir.
- Bu araştırma kapsamında veriler sadece İstanbul ili Çekmeköy ilçesinde yer alan okullarda görev yapan öğretmenlerden toplanmıştır. Aynı çalışma konusuna yönelik derinlemesine bilgi edinmek ve yorum yapabilmek adına, çalışmanın farklı sosyoekonomik düzeyler oluşturacak şekilde farklı il ve ilçelerde de yapılması önerilmektedir.
- Bu araştırma kapsamındaki değerlendirmeler sadece etkinlik planları üzerinden yapılmış olup, yeni yapılacak araştırmalarda veri toplama süreçlerine gözlem, öğretmen-çocuk görüşmeleri dahil edilmesi önerilmektedir.
- Bu araştırma kapsamında veri toplanan öğretmenlerin çalıştıkları kurumlar hem devlet hem özel okullar arasından seçilmiştir. Ancak veriler incelendiğinde aralarındaki farkın dikkat çektiği görülmektedir. Bu sebeple aynı okul türleri içindeki farklara bakılması önerilmektedir.
- Bu araştırmayla ilgili yapılan alan taramasında okul öncesi eğitim alanında eğitim planlamalarına ilişkin az çalışma olduğu belirlenmiştir. Eğitim planlamalarının 2013 okul öncesi eğitim programında belirtildiği gibi her gün, sınıfın ihtiyaçları gözetilerek dengelilik ilkesine uygun şekilde öğretmenler tarafından hazırlanması gerekmektedir. Öğretmenlerin eğitim planlamalarında bu gereklilikleri ne derece uyguladıklarına ilişkin daha çok çalışmaya ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Öğretmenlere Yönelik Öneriler;

- Bu araştırma kapsamında bazı öğretmenlerin hazır plan kullandıkları ve etkinlik uygulamalarındaki mekân tercihlerini de bu hazır planlardan yola çıkarak yaptıkları gözlenmiştir. Öğretmenlerin çocukların bireysel ve grup halindeki anlık ihtiyaçlarını da gözetip, mekân tercihleri arasındaki dengeyi sağlayıp, her okulun sahip olduğu birbirinden farklı fiziksel imkanlarını değerlendirerek gün gün plan yapmaları önerilmektedir.
- Veri toplama sürecinde bazı öğretmenlerin oyun saati ve oyun etkinliği arasındaki farkı bilmediği fark edilmiştir. Öğretmenlerin çocukların lehine planlar hazırlayabilmeleri için meslek içi eğitimlerle bilgilerinin tazelenmesi gerektiği düşünülmektedir.
- Araştırma sırasında fark edilen bir diğer durum da okul bahçelerinin çoğunlukla hatta bazı öğretmenler için sadece oyun amaçlı kullanılıyor olmasıdır. Öğretmenlerin farklı etkinlik türlerinin açık havada nasıl uygulanacağına ilişkin bilgiye ihtiyaç duydukları görülmüştür. Öğretmenlerin bu ihtiyaçlarını gidermek için meslek içi eğitimler tasarlanması önerilmektedir.
- Okul bahçeleri öğretmenler tarafından çocukların sadece fiziksel becerilerini geliştirebilecek hoplama, zıplama alanı olarak görülmemeli açık hava alanlarında farklı ihtiyaçlara yönelik alanlar oluşturulmalıdır. Örneğin bahçe kütüphaneleri, canlı- cansız nesneleri inceleme imkânı için fen materyalleri, doğal malzemelerle sanat etkinliği yapabilmek için masalar, boyalar, yapıştırıcılar, sessiz oturma ve etrafı izleme alanları.
- 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı içerisinde de öneri olarak verildiği üzere sınıf içindeki öğrenme merkezleri açık havada/okul bahçelerinde de kurulabilir. Öğrenme merkezlerindeki oyun saatleri bu alanlarda geçirilebilir.
- Öğretmenlerin her mevsim koşulunda açık havayı kullanabilmesine imkân tanıyan çözümler bulmaları için istekli olması önerilmektedir. Velilerden soğuk ve yağmurlu havalar için okulda uygun kıyafetler bulundurmaları istenebilir.

Okul Bahçesinin Düzenlenmesine Yönelik Öneriler;

- Okul bahçelerinin fiziksel olanakları ile ilgili (yapılandırılmış ve yapılandırılmamış oyuncaklar, kum, su, toprak, çimen gibi zemin özellikleri, bitki

yetiştirme alanı ve malzemeleri vb.) ayrıntılı standart yapının oluşturulması için ulusal peyzaj politikası ve stratejileri oluşturulması önerilmektedir.

- Araştırma sonuçlarında da ifade edildiği gibi mevsim ve hava şartları öğretmenlerin açık havada etkinlik planlamaları üzerinde etkili bir faktördür. Bu sebeple okul bahçeleri her mevsimde ve havada kullanıma uygun şekilde düzenlenmelidir.
- Araştırma sonuçlarında da ifade edildiği gibi okul yöneticilerinin olumlu tutumlarının öğretmenlerin açık havada etkinlik planlama ve uygulama durumları üzerinde olumlu etkileri vardır. Bu sebeple yöneticilerin düzenli aralıklarla okul bahçelerini güncellemeleri, varsa eksikler gidermeleri ayrıca bahçe alanlarının kullanım sıklığına ilişkin takipte olmaları önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Akıncı Coşgun, A., Özer, Z. ve Aydın, F. (2021). Bir waldorf anaokulu hakkında ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *E- Kaskas Journal of Education Research,* 8(2), 320-337.

Alat, Z., Akgümüş, Ö. ve Cavalı, D. (2013). Okul öncesi eğitimde açık hava etkinliklerine yönelik öğretmen tutum ve uygulamaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 47-62.

Alisinanoğlu, F. (Ed.). (2021). *Çocuk ve Çevre.* Ankara: İzge Yayıncılık.

Algan, H. ve Uslu, C. (2009), ilköğretim okul bahçelerinin tasarlanmasına paydaş katılımı: Adana örneği. *Akdeniz University Journal of the Faculty of Agriculture,* 22 (2) , 129-140.

Alhassan, S., John, R., Sirard ve Robinson T. N., (2007), Effects of ıncreasing outdoor play time on physical activity in latino preschoolers. *International Journal of Pediatric Obesity*, 2:3, 153-158. DOI:10.1080/17477160701520108

Altan, M. Z. (2012). Eğitim, çoklu zekâ kuramı ve çoklu zekâ kuramında onuncu boyut: ahlâkî zekâ. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (1), 0-0.

Aral, N. ve Can Yaşar M. (2016). 36-72 Aylık Çocuklar için Eğitim Programı. Köksal Akyol, A. (Ed.), (2016). *Okul Öncesi Eğitim Programları*, (s.78,112). Ankara: Hedef Yayıncılık.

Arslananguns, E. ve Tapan, F. (2016). Preschool education and its effects on children. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 11(2).

Aslan, A. G. D. (2005), Okul öncesi eğitimde reggio emilia yaklaşımı, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 14 (1), 75-84.

Aslan, F. (2010). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çocukların Dış Mekân Beklentilerinin Belirlenmesi* (Yayın no.284882) [Doktora Tezi / Ankara Üniversitesi].https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=2i9fs30D2iEiljCeLe9Adw&no=r8o7SAYFoM3EJbllhTNoqA

Aydemir, F. (2018). *Öğretmenlerin Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programını Planlama ve Uygulamaya Yönelik Çalışmalarının İncelenmesi.* [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. 15 Kasım 2023 tarihinde https://avesis.gazi.edu.tr/yonetilen-tez/8b32cb48-0ef4-4e1c-8ae0-96800b1dc21e/ogretmenlerin-milli-egitim-bakanligi-okul-oncesi-egitim-programini-planlama-ve-uygulamaya-yonelik-calismalarinin-incelenmesi adresinden alındı.

Aydın, Ö. ve Aykaç, N. (2016). Yaratıcı drama yöntemi ile verilen eğitimin okul öncesi öğrencilerinin çevre farkındalığına etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi,* 11(1), 1-16.

Aysu, B., Aral, N., Gürsoy, F. ve Yıldız Bıçakçı, M. (2018). Okul öncesi öğretmenlerin müzik etkinlikleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 21-31.

Babaroğlu, A. (2018). Eğitim ortamları açısından okul öncesi eğitim kurumları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 18 (3), 1313-1330. DOI: 10.17240/aibuefd.2018.18.39790-471118

Berezowitz, C. K., Bontrager-Yoder, A. B. ve Schoeller, D. A. (2015). School gardens enhance academic performance and dietary outcomes in children, *The Journal of School Health*, 85(8), 508-518.

Bilaloğlu, A. G. R. G. (2004). Okul öncesi eğitimde high scope yaklaşımı, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 13 (2).

Cosco, N.G., Moore, R.C. ve Islam, M.Z. (2009), Behavior mapping: a method for linking preschool physical activity and outdoor design, *American Collage of Sports Medicine.* 42 (3), 513-519.

Çabuk, B., Kahriman Pamuk, D., Ahi, B., Kalburan, N. ve Güngör H. (2019). Erken çocukluk döneminde çevre eğitimi ve sürdürülebilirlik, *Sürdürülebilir Çevre Dergisi*, 1(2). 53-56.

Çelik, A. (2013). Okul öncesi eğitim kurumlarında açık alan kullanımı: Kocaeli örneği, *Atatürk Ziraat Üniversitesi Dergisi Dergisi,* 43 (1), 79-88.

Çelik, M. (2014), Öğrenme çocuk ile büyür: erken çocukluk eğitiminde waldorf yaklaşımı, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 15 (2), 39-51.

Çetken H. Ş. (2018). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Açık Hava Oyun Alanlarının Tasarımına İlişkin Oyun Tercihlerinin İncelenmesi* (Yayın no. 514405) [Yüksek

lisans Tezi / Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Davies, R. ve Hamilton P. (2018), Assessing learning in early years outdoor classrooms: examining practical challenges. *International Journal of Primary, Primary and Preschool Education,* 46(1), 117-129.

Davis, J., Spaniol, M. R., ve Somerset, S. (2015), Sustenance and sustainability: Maximizing the impact of school gardens on health outcomes. *Public Health Nutrition,* 18(13), 2358-2367.

Demir, E. ve Çetin, F. (2022). Öğretmenlerin okul dışı öğrenme faaliyetlerine yönelik tutumları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 42(2), 1443-1461.

Demirer, M. (2023), Çocuk hakları perspektifinden orman okulu eğitiminin önemi. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, 6 (11), 117-136. DOI: 10.59162/tihek.1300397

Demiriz, S., Karadağ, A. ve Ulutaş, İ. (2003). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Ortamı ve Donanımı,* Ankara: Anı Yayıncılık.

Dewey, J. (1996). *Demokrasi ve Eğitim.* (S. Otaran, Çev.). İstanbul: Başarı Yayımcılık.

Duncan, D. W., Collins, A., Fuhrman, N. E., Knauft, D. A., ve Berle, D. C. (2016), The impacts of a school garden program on urban middle school youth, *journal of agricultural education,* 57 (4), 174-185.

Dilek, Ö., (2019). *Orman okulu uygulamalarının çocukların gelişimine yönelik katkısının değerlendirilmesi*. (Yayın no.536936) [Yüksek lisans tezi / Kastamonu Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Durmusoglu, M. C., (2008). An examination of the opinions of preschool teachers about preschool learning settings in their schools. *Eurasıan Journal Of Educatıonal Research* , 8 (32), 39-54.

Edwards, K. ve Loveridge, J. (2011). The inside story: Looking into early childhood teachears support of children's scientific learning. *Australasian Journal of Early Childhood,* 36(2), 28-35. doi:10.1177/183693911103600205

Ekinci, E. (2012). *Bireyleri Doğa Yürüyüşlerine Katılma Motive Eden Nedenlerin Belirlenmesi: Ankara Örneği* (Yayın no. 326193) [Yüksek Lisans Tezi / Gazi Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Erbil Kaya Ö. M., Türkkent E., Özer M., Ertan, N. C., Özer O. ve Yüksel Aykanat Y. B. (2020). Okul öncesi eğitim ortamları standartlarının karşılaştırılması: Türkiye, Singapur, Avustralya, Yeni Zelanda ve İsviçre örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28 (6), 2227-2242. DOI: 10.24106/kefdergi.833500

Eroğlu, S.B., (2018). *İstanbul'da Bir Devlet Anaokulu'ndaki Orman Okulu Programının İncelenmesi* (Yayın no.532747) [Yüksek Lisans Tezi/ Boğaziçi Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Erten Bilgic, D. ve Surur, A. S. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan eğitim sistemlerinin mekân biçimlenişine etkisi ve reggio emilia eğitim sisteminin mekân tasarımı üzerine denemeler. *Megaron*, *11*(1).

Sevón E., Mustola M., Siippainen A. ve Vlasov J., (2023). Participatory research methods with young children: a systematic literature review. *Educational Review* 0:0, pages 1-19.

Fjørtoft, I. (2001). The natural environment as a playground for children: the impact of outdoor play activities in pre-primary school children. *Early Childhood Education Journal*, 29(2), 111-117

Gülay-Ogelman, H., Gündoğan, A., Erten-Sarıkaya, H., ve Önder, A. (2016). Anaokuluna devam eden çocuklarda serbest ve hareketli oyun düzenlemelerinin akran ilişkilerine etkisinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 26 (2), 163-174.

High Scope Eğitim Araştırmaları Vakfı. (2023). *Okul Öncesi Müfredatı*. 07 Aralık 2023 tarihinde https://highscope.org/our-practice/preschool-curriculum/ adresinden alındı.

Huz, Ç. ve Kalburan, N. (2017). Eko-okul olan ve olmayan anaokullarının bahçe özellikleri ile öğretmenlerin bahçe özellikleri ve kullanımına ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online,* 16 (4), 1600-1620. DOI: 10.17051/ilkonline.2017.342979

İhsan, A. (2020). *Okul Öncesi Öğretmenliği Konu Anlatımı*, Ankara: Yedi İklim Yayınları.

İlhan, L. (2010). Hareketsiz yaşamlar kültürü ve beraberinde getirdikleri. *Verimlilik Dergisi*, (3), 195-210.

Kamacı, H. (2023). *Doğa eğitiminin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi* (Yayın no. 781344) [Yüksek Lisans tezi/

Necmettin Erbakan Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Kanat, T., (2020). *Orman okulu uygulamalarının okul öncesi dönem çocukları üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi* (Yayın no.616799) [Yüksek Lisans Tezi/ Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi]. *https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp*

Kandır, A., Özbeyi, S. ve İnal G. (2010). *Okul Öncesi Eğitimde Programı Kuramsal Temeller*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Karasar, N. (2020). *Bilimsel Yöntemin Altıncı Basamağı Olarak Araştırma ve Yayın Etiği ile Araştırmalarda Rapor Hazırlama,* Ankara: Nobel Yayınları.

Kılıç, Z. (2013). *Anasınıfına Devam Eden Çocukların Okul Bahçesinde Görmek İstedikleri Ortam Özelliklerinin Belirlenmesi* (Yayın no.347375) [Yüksek Lisans Tezi/ Ankara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Kılıç, Z. (Ed.). (2024). *Çocuk ve Doğa.* İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Kılıç, Z., Ünsal, F. ve Yorulmaz, A. (2020). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocuklarının Uygulanan Etkinliklere İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 22 (2), 1085-1100. DOI: 10.26468/trakyasobed.694352

Kılıç, Z. ve Bayındır, D. (2021). Geçmişte Dış Mekânlarda Oynanan Çocuk Oyunları. *International Primary Education Research,* 5 (2), 140-151.

Klemmer, C. D., Waliczek, T.M. ve Zajicek, J.M. (2005). Development of a science achievement evaluation instrument for school garden program. *Hort Technology,* 15 (3), 433-438.

Kos, M. ve Alman, J. (2013). Provisions for outdoor play and learning in Slovenian kindergartens. *Adventure Education and Outdoor Learning,* 13 (3), 189, 205.

Koyuncu, M., (2019), *Okul öncesi eğitimde alternatif yaklaşım: Orman okullarında öğretmen, veli ve yönetici görüşlerinin incelenmesi* (Yayın no. 543840) [Yüksek Lisans Tezi / Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Korkmaz, H. İ. ve Yılmaz, A. (2022). Çocukların geometrik ve uzaysal düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik sorgulamaya dayalı matematik etkinlikleri. *Türk Eğitim Dergisi,* 11(3), 143-161.

Köseoğlu, P., Gökbulut, Ö., Pehlivanoğlu, E. ve Mercan, G. (2019). Okul öncesi ağaç bilim okulu etkinlikleri. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi,* 4(2), 84-101.

Küpeli, K. (2023). *Okul Öncesi Dış Mekân Eğitim Ortamı Kalitesinin Çocukların Çevre Tutum ve Farkındalıkları İle Doğaya Yakınlık (Biyofili) Düzeylerine Etkisi* (Yayın no.832967) [Yüksek lisans tezi /Balıkesir Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Lundy, A. ve Trawick-Smith, J. (2021), Effects of Active Outdoor Play on Preschool Children's on-Task Classroom Behavior. *Early Childhood Education Journal*, 49, 463–471.

Louv, R., (2019). *Doğadaki Son Çocuk,* Ankara: Tübitak Yayınları.

Macun, A., (2018), *60-72 Aylık Çocukların Ekolojik Görüşlerinin Okullarda Orman Programı Kapsamında Hazırlanan Etkinliklere Göre İncelenmesi* (Yayın no. 536956) [Yüksek Lisans Tezi / Hacettepe Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Malone, K. ve Tranter, P. (2003). Children's environmental learning and use, design and management of schoolgrounds. *Children, Youth And Environments,* 13 (2), 87-137.

Maynard T. ve Suları J. (2007). Learning outdoors a missed opportunity?. *The First years an International Research Journal,* 27 (3), 255-265.

Millî Eğitim Bakanlığı İnşaat ve Emlak Dairesi Başkanlığı. (2015). *Eğitim Yapıları Asgari Asgari Eğitim Standartları Kılavuzu.* 17 Ekim 2023 tarihinde http://iegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_08/17032245_2015asgaritasarmklavuzu.pdf adresinden alındı.

Millî Eğitim Bakanlığı İnternet Sitesi. (2021). *20. Milli Eğitim Şurası Kararları Temel Eğitimde Fırsat Eşitliği.* 17 Ekim 2023 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08163100_20_sura.pdf adresinden alındı.

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü Kreş Programı. (1994). Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

Nicholson, D. W. (2000). Layers of experience: forms of representation in a waldorf school classroom. *Journal of Curriculum Studies,* 32, 575-587.

Nordén, B. ve Avery, H. (2020), Redesign of an outdoor space in a swedish preschool: Opportunities and constraints for sustainability education. *İnternational Early Childhood* magazine. 52, 319–335.

Palmer, K., Chinn, M. ve Robinson E. (2019). The effect of the CHAMP intervention on fundamental motor skills and outdoor physicalavtivity in preschoolers. *Journal of Sport and Health Science*, 8(2), 98-105. https://doi.org/10.1016/j.jshs.2018.12.003

Pekdoğan, S. (2012). A study on the reggio emilia approach. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (2).

Oğuz, B. ve Akyol, D. (2006). Çocuk Eğitiminde Montessori Yaklaşımı. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 15 (1), 243-256.

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Programı Kreş Programı. (2007). Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul: MMP Baskı Tesisleri

Okul Öncesi Eğitim Programı. (2002). Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul: Yapa

2022 Okul Öncesi Eğitim Programı. (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, İstanbul: MMP Baskı Tesisleri.

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (26.07.2014). Resmî Gazete (Sayı: 29072). 10 Ekim 2023 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5 adresinden alındı.

Okur, E. (2012). Sınıf Dışı Deneyimsel Öğretim: Ekoloji Uygulaması. (Yayın no. 345859). [Doktora Tezi /Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi].https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Okur Berberoğlu, E. O. ve Uygun, S. (2013). Sınıf dışı eğitimin dünyadaki ve Türkiye'deki gelişim durumunun örgün ve yaygın eğitim kapsamında incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 9 (2), 32-42.

Olgan, R. ve Kahriman Öztürk, D. (2011). Ankara'daki devlet ve özel okul öncesi eğitim kurumlarının açık oyun alanlarının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36 (161).

Özateş, S. (2023). *Temel Eğitimde Dış Mekân Oyunlarının Kullanımına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görüşleri* (Yayın no. 795987) [Yüksek Lisans Tezi / Fırat Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Özdemir, A. ve Yılmaz, Ö. (2009). İlköğretim okulları bahçelerinin çocuk gelişimi ve sağlıklı yaşam üzerine etkilerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi,* 38(181), 121-130.

Özdemir, A. ve Çorakçı, M. (2011). Ankara okul bahçelerinin katılımcı yöntemle yenilenmesi. *Milli Eğitim Dergisi,* 41 (189), 7-20.

Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik, (30.04.2015). Resmî Gazete (Sayı: 29342). 12 Ekim 2023 tarihinde https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150430-4.htm adresinden alındı.

Özkan B., (2021). Drama esaslı etkinliklerin 60-72 ay çocukların çevresel sürdürülebilirlik davranışları üzerindeki etkisi. *IOJET,* 8(3), 1486- 1496.

Öztürk, M. (2008). *John Dewey'in Eğitim Felsefesi.* (Yayın no. 262460) [Yüksek Lisans Tezi / İstanbul Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Seldin, T. (2000). Montessori 101: Some basic information that every montessori parent should know. *Tomorrow's Child Magazine*. Back To School, 8 (5), 5-6.

Skelly, S. M. ve Bradley, J. C. (2000). The importance of school gardens as perceived by Florida elementary school teachers. *Hort Technology*. 10 (1), 229-231.

Smith, L. L. ve Motsenbocker, C.E. (2005). Impact of hands-on science through school gardening in Louisiana public elementary schools. *Hort Technology*. 15 (3), 439-443.

Sobko, T., Liang, S. ve Cheng, W.H.G. (2020). Impact of outdoor nature-related activities on gut microbiota, fecal serotonin, and perceived stress in preschool children: the Play&Grow randomized controlled trial. *Sci Rep* 10, 21993.

Sönmez, D. (2020). Türkiye'de Orman Okulu Yaklaşımı ile İlgili Tezlerin İncelenmesi, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (20), 623-638.

Sönmez B. (2022). *Okul Öncesi Eğitim Programının Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. (Yayın no.753705). [Yüksek Lisans Tezi / Necmettin

Erbakan Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Sözbilir, A. (2019). *Açık Hava Etkinliklerinin Dijital Bağımlılık Düzeyine Etkisinin İncelenmesi.* (Yayın no.605921) [Yüksek Lisans Tezi / Marmara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Şeniz G. E. (2023). *60-72 aylık çocukların dış mekandaki oyun oynama sıklıklarının duygusal zeka becerilerine etkisi* (Yayın no. 820044) [Yüksek Lisans tezi / Sakarya Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Şirin M. R. (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı.* İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Şişman, E. ve Gültürk, P. (2011). İlköğretim Okul Bahçelerinin Peyzaj Planlama ve Tasarım İlkeleri Açısından İncelenmesi: Tekirdağ Örneği. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi,* 8 (3), 53-60.

Talay, İ., Aslan, F. ve Belkayalı, N. (2010). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Doğa Dostu ve Çocuk Kuramı temelli Dış Mekân Tasarımı Yaklaşımları Bir Proje Önerisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (1), 317-322.

Taşçı, G., Usbaş Kaya, H. ve Önkol Bektaş, F. L. (2021). Eğitimde Yeni Bir Perspektif: Bahçe Temelli Eğitim Yaklaşımı. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2), 529-540. DOI: 10.18506/anemon.819314

Tuğrul, B., Boz, M., Uludağ, G., Metin Aslan, Ö., Sevimli Çelik, S. ve Sözer Çapan, A. (2019). Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklar Okuldaki Oyun Olanaklarının İncelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi,* 9 (2), 185-198. DOI: 10.24315/tr.426421

Türköz, H.K. (2022). Okul Öncesi öğretmenlerin erken okuryazarlık becerilerine yönelik yeterliklerinin belirlenmesi (Yayın no. 756364) [Yüksek Lisans tezi /Trakya Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Uçar S. (2019). *Montessori eğitimi alan ve almayan okul öncesi dönemdeki çocukların oyun davranışlarının incelenmesi (yayın no. 553463)* [Yüksek Lisans tezi / Ankara Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

UNICEF, (20 Kasım 1989). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi. 10 Kasım 2023 tarihinde https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme adresinden alındı.

Uyanık Balat, G. (2010). Okul Öncesi Eğitim Ortamları. Zembat, R. (Ed.), *Okul Öncesinde Özel Öğretim Yöntemleri,* (s.77-98). Ankara: Anı Yayıncılık.

Ültay, E., Akyurt, H. ve Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi,* (10), 188-201. DOI: 10.21733/ibad.871703

Williams, D. R., ve Dixon, P. S. (2013). Impact of gardenbased learning on academic outcomes in schools: Synthesis of research between 1990 and 2010. *Review of Educational Research,* 83(2), 211-235.

Yalçın, F. ve Tantekin Erden, F. (2022). Erken çocukluk eğitimi kurumlarının dış mekânları üzerine bir derleme: tasarım ve değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* (JFES), 55(1), 263-312. DOI: 10.30964/auebfd.748799

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, E. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanma durumlarının değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi,* 17 (33), 94-127. DOI: 10.35675/befdergi.826566

Yumru, G. (2022). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Ebeveynlerinin Dış Mekânda Oyuna Karşı Tutumlarının Geliştirilmesi.* [Tezsiz Yüksek Lisans Projesi / Pamukkale Üniversitesi]. 05 Eylül 2023 tarihinde https://gcris.pau.edu.tr/bitstream/11499/39006/1/G%C3%BClsen%20YUMRU%20YL%20Proje.pdf adresinden alındı.

Zembat, R., Tunçeli İ. ve Akşin Yavuz, E. (2019). *Erken Çocuklukta Eğitim Programları ve Uygulamalar*. Ankara: Anı Yayıncılık

EKLER

Ek- 1 Katılım Kabul Formu

KATILIM KABUL FORMU

"Okul Öncesi Eğitim Günlük Planında Açık Havaya Yer Verilme Durumlarının İncelenmesi" adlı bu çalışma okul öncesi eğitim günlük planlarındaki etkinliklerin açık havada gerçekleşme durumları ile ilgili olup araştırma verilerinin siz değerli öğretmenlerin paylaşımlarıyla toplanması amaçlanmaktadır. Bu araştırmada iletişimin sağlanması, online formaların size iletilmesi için mail adreslerinize ihtiyaç duyulmaktadır. İletmiş olduğunuz mail adresleri sadece bu araştırma için araştırma süresince kullanılacak olup bir başkasıyla paylaşılmayacaktır. Çalışmanın amacı doğrultusunda …/10/2023 ve …./11/2023 tarihleri arasında her hafta cuma günleri araştırmacı tarafından hazırlanmış olan 'Haftalık Eğitim Planı Değerlendirme Formu' nun doldurulması beklenecektir. Bu araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmayı kabul ettikten sonra veri toplama formunu doldurmaya başlamış olsanız bile istemediğiniz takdirde çalışmaya katılmaktan vazgeçebilirsiniz. Formu eksiksiz doldurup araştırmacıya vermiş olmanız/göndermeniz çalışmaya katılma konusunda gönüllü olduğunuz anlamına gelmektedir.

Sizden elde edilen tüm bu bilgiler bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Araştırma sonuçları kimlik belirtecek herhangi bir isim ya da işaret içermeyecektir. Bu araştırmada sizinle ilgili tutulan tüm kayıtlar gizli kalacaktır.

Bu nedenle soruların tümüne doğru ve eksiksiz yanıt vermeniz büyük önem taşımaktadır. Çalışma ile ilgili herhangi bir sorunuz olduğunda aşağıda iletişim bilgileri yer alan sorumlu araştırmacı Fadime Nagehan YANAR ile çekinmeden iletişime geçebilirsiniz.

Çalışmamız için zaman ayırarak bilim dünyasına verdiğiniz katkı için teşekkürler

Fadime Nagehan YANAR

Çalışmaya Katılım Onayı:

- Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım.
- Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama bu yukarıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkânı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım.
- Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı.
- Araştırma kapsamında bana hiçbir maddi ödeme yapılmayacağını ya da benim hiçbir maddi yükümlülük altında olmadığımı biliyorum, anladım.
- Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının imzası:	
Katılımcının adı ve soyadı:	
Katılımcı mail adresi:	
Tarih:	

Ek- 2 Öğretmen Demografik Bilgi Formu

ÖĞRETMEN DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Sevgili Öğretmenler,

Bu form "Okul Öncesi Eğitim Günlük Planında Açık Havaya Yer Verilme Durumlarının İncelenmesi" adlı lisansüstü tezi için siz değerli öğretmenlerimizin yaptıkları uygulamalara ilişkin demografik bilgi verilerinin toplanması amacıyla hazırlanmıştır.

Aşağıdaki alanları dikkatlice okuyarak sizin için uygun olan seçenekleri işaretlemenizi rica ediyorum.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

1. **Cinsiyet**

☐ Kadın ☐ Erkek

2. **Yaş**

☐ 21- 30 ☐ 31-40 ☐ 41- 50 ☐ 50 ve üstü

3. **Eğitim Durumu**

☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans

4. **Meslekte Çalışma Süresi**

☐ 1-10 yıl ☐ 11-20 yıl ☐ 21-30 yıl ☐ 30 ve üstü

5. **Çalışılan son gruptaki çocukların yaşı**

☐ 3 yaş ☐ 4 yaş ☐ 5 yaş ☐ Diğer

6. **Sınıf Mevcudu**

☐ 1-15 ☐ 16-21 ☐ Diğer (Belirtiniz)

Ek- 3 Haftalık Eğitim Planı Değerlendirme Formu

HAFTALIK EĞİTİM PLANI DEĞERLENDİRME FORMU

Sevgili Öğretmenler,

Bu form "Okul Öncesi Eğitim Günlük Planında Açık Havaya Yer Verilme Durumlarının İncelenmesi" adlı lisansüstü tezi için siz değerli öğretmenlerimizin yaptıkları uygulamalara ilişkin veri toplanması amacıyla hazırlanmıştır. Formun uygulanma sıklığı araştırmanın uygulanacağı ...10.2023 – …11.2023 tarihleri arasında her haftanın cuma günü şeklinde olacaktır.

Sizlerden formda yer alan her bir soruyu dikkatlice okumanız, sizin için uygun olan seçeneği işaretleyerek gerekli durumlarda açıklamalar bölümünü doldurmanız istenmektedir.

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

1.Güne başlama zamanı bu hafta hangi mekânlarda gerçekleştirildi?

	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma
Sınıf içi / İç Mekân					
Açık Hava / Okul Bahçesi					

2.Oyun zamanı etkinlikleriniz bu hafta hangi mekânlarda gerçekleştirildi?

	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma
Sınıf içi / İç Mekân					
Açık Hava / Okul Bahçesi					

3.Bu hafta hazırlanan etkinlik planlarından kaç tanesi açık havada/okul bahçesinde planlandı?

☐

4. Bu hafta hazırlanan etkinlik planlarından kaç tanesi açık havada/ okul bahçesinde uygulandı?

☐

5. Bu hafta açık havada/okul bahçesinde planlanan etkinlik türlerini belirtiniz.

☐ Türkçe ☐ Sanat ☐ Drama
☐ Müzik ☐ Hareket ☐ Oyun
☐ Fen ☐ Matematik ☐ Okuma Yazmaya Hazırlı
☐ Alan Gezileri ☐ Bütünleştirilmiş (Lütfen türünü belirtiniz)

6. Bu hafta açık havada/okul bahçesinde uygulanan etkinlik türlerini belirtiniz.

☐ Türkçe ☐ Sanat ☐ Drama
☐ Müzik ☐ Hareket ☐ Oyun
☐ Fen ☐ Matematik ☐ Okuma Yazmaya Hazırlı
☐ Alan Gezileri ☐ Bütünleştirilmiş (Lütfen türünü belirtiniz)

7. Bu hafta açık havaya/okul bahçesine çıkma/çıkmama durumunu etkileyen faktörleri işaretleyip işaretlediğiniz faktörü kısaca açıklayınız.

☐ Mevsim ☐ Hava sıcaklığı ☐ Yarım gün eğitim
☐ Bahçe olanakları ☐ Hastalıklar ☐ Tam gün eğitim
☐ İdarenin bakış açısı. ☐ Veli yaklaşımları ☐ Öğretmen tercihi
☐ Çocuk kıyafetleri ☐ Etkinlik içeriği ☐ Diğer (Belirtiniz)

Ek-4 Öğretmen Takip Çizelgesi

	1. Hafta	**2. Hafta**	**3. Hafta**	**4. Hafta**	**5. Hafta**	**6. Hafta**	**7. Hafta**	**8. Hafta**
Ö1								
Ö2								
Ö3								
Ö4								
Ö5								
Ö6								
Ö7								
Ö8								
Ö9								
Ö10								
Ö11								
Ö12								
Ö13								
Ö14								
Ö15								
Ö16								
Ö17								
Ö18								
Ö19								
Ö20								
Ö21								
Ö22								
Ö23								

Ek-5 Etik Kurul Kararı

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

Ek-6 T.C. İstanbul Valiliği Anket ve Araştırma İzni

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

Nagehan YANAR

Eğitim

2021- …. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

2010- 2014 Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı

İş

2015-2020 İTÜGVO Beylerbeyi Okul Öncesi Öğretmeni

2022- 2023 ODTUGV Kocaeli Okulları Okul Öncesi Öğretmeni

2023 -….. Özel ALEV Okulları Okul Öncesi Öğretmeni

Alınan Burs ve Ödüller

2021 Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Fakültesi Yüksek Öğrenim Kurumu Başarı Burs